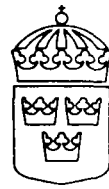

Riksdagens protokoll

1987/88:86

Protokoll
1987/88:86

17 mars 1988

Debatter m. m.

Torsdagen den 17 mars

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.	7
Mineralpolitik m. m.	75
Abortlagen	81
Aktivt folkstyre i kommuner och landsting	88
Postväsende	102
Transportrådet, transportstöd m. m.	110
Värdepappersmarknaden m. m.	118
Meddelande om interpellationer	
1987/88:212 av Alf Svensson (c) om situationen inom vårdsektorn	124
1987/88:213 av Alf Svensson (c) om Saabs etablering på Kockumsområdet i Malmö	124
Meddelande om frågor	
1987/88:404 av Alf Wennerfors (m) om elevers rätt till ledighet från skolarbetet	125
1987/88:405 av Elving Andersson (c) om helikopterdivisionen i Säve	126
1987/88:406 av Lennart Alsén (fp) om Karlskronavarvet	126

Avgjorda ärenden

Torsdagen den 17 mars

Justitiekottets betänkande

1987/88:23 om anslag till polisverksamheten rörande brott mot rikets säkerhet m. m.	3

Laguskottets betänkande

1987/88:16 om marknadsföring av alkoholdrycker, snabbvinsatser och tobak	3

Prot.	<i>Socialförsäkringsutskottets betänkanden</i>	
1987/88:86	1987/88:15 om vårdbidrag för handikappade barn	3
	1987/88:16 om bidrag till föräldraförsäkringen	3
	<i>Socialutskottets betänkande</i>	
	1987/88:9 om anslag till arbetsmiljö m. m.	3
	<i>Arbetsmarknadsutskottets betänkande</i>	
	1987/88:14 om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland	6
	<i>Kulturutskottets betänkande</i>	
	1987/88:10 om åtgärder för att främja turismen i Västerbottensfjäl- len	6
	<i>Trafikutskottets betänkande</i>	
	1987/88:9 om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergsla- gen och norra Sveriges inland	6
	<i>Jordbruksutskottets betänkande</i>	
	1987/88:15 om särskilda insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland	6
	<i>Näringsutskottets betänkande</i>	
	1987/88:19 om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland	6

Torsdagen den 17 mars

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1987/88:123 till näringsutskottet

1987/88:139 till lagutskottet

2 § Företogs till avgörande justitieutskottets betänkande 1987/88:23, lagutskottets betänkande 1987/88:16, socialförsäkringsutskottets betänkanden 1987/88:15 och 16 samt socialutskottets betänkande 1987/88:9 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 85).

Justitieutskottets betänkande 23

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (personalkontroll)

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 17 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1986/87:Ju204 av Lars Werner m. fl. samt yrkandena 2 och 3 i motion 1986/87:Ju235 av Birgit Friggebo m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Lagutskottets betänkande 16

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (utvärdering av alkoholreklamlagen m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 230 röster mot 79 för reservationen av Ulla Orring m. fl.. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 15

Mom. 1 (en fjärdedels vårdbidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 144 för reservation 1 av Doris Håvik m. fl.

Mom. 3 och 4 (ändrade beräkningsgrunder för vårdbidrag, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 269 röster mot 42 för reservation 2 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 16

Mom. 1 (sänkt kompensationsnivå inom föräldraförsäkringen)

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 72 för reservation 1 av Nils Carlshamre m. fl.

Mom. 2 (garantinivån inom föräldraförsäkringen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Nils Carlshamre m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 och 4 (utbyggnad av föräldraförsäkringen, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 17 för reservation 3 av Karl-Erik Persson.

Mom. 5 (särskild beräkningsgrund för föräldrapenning)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 39 för reservation 4 av Karin Israelsson och Rune Backlund.

Mom. 6 (avdrag från föräldrapenning vid förlossningsvård)

Utskottets hemställan bifölls med 258 röster mot 54 för reservation 5 av Karin Israelsson m. fl.

Mom. 8 (tillfällig föräldrapenning under tid då annan föräldrapenning utgår)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Karin Israelsson och Rune Backlund – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (antalet ersättningsdagar med tillfällig föräldrapenning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (tillfällig föräldrapenning till annan närstående än förälder)

Utskottets hemställan bifölls med 269 röster mot 43 för reservation 8 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg.

Mom. 12 (tillfällig föräldrapenning vid stängning av daghem m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Karin Israelsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (flexibelt uttag av kontaktdagar)

Först biträdde reservation 10 av Nils Carlshamre m. fl. med 114 röster mot 44 för reservation 11 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg. 154 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 160 röster mot 151 för reservation 10 av Nils Carlshamre m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

Mom. 14 (ökat antal kontaktdagar m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Karl-Erik Persson – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (rätt till kontaktdagar vid privat barnomsorg)

Utskottets hemställan bifölls med 160 röster mot 152 för reservation 13 av Nils Carlshamre m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande 9

Mom. 1 (rehabilitering av arbetsskadade)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (förebyggande företagshälsovård)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (gränsvärdet för etylenoxid)

Utskottets hemställan bifölls med 292 röster mot 16 för reservation 3 av Lars-Ove Hagberg.

Mom. 7 (översyn av arbetsmiljölagen)

Utskottets hemställan bifölls med 292 röster mot 18 för reservation 4 av Lars-Ove Hagberg.

Mom. 8 (facklig majoritet i arbetarskyddsverkets styrelse och i yrkesinspektionsnämnderna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (forskning om belastningssjukdomar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (ett samlat program mot belastningsskador)

Utskottets hemställan bifölls med 294 röster mot 16 för reservation 7 av Lars-Ove Hagberg.

Mom. 12 (skyddsombuds stoppningsrätt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (tvingande anvisningar om samverkan)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (säkerhetsdagar i skogsbruket)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Ulla Tillander och Rosa Östh – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (luftkuddeskydd i yrkesmässigt använda personbilar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Ulla Tillander och Rosa Östh – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (omplacering vid bildskärmsarbete)

Utskottets hemställan bifölls med 264 röster mot 37 för reservation 12 av Ulla Tillander och Rosa Östh. 7 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 26 (rätt till omplacering vid graviditet)

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 62 för reservation 13 av Daniel Tarschys m. fl. 6 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

3 § Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1987/88:14 om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland (prop. 1987/88:64 delvis),

kulturutskottets betänkande

1987/88:10 om åtgärder för att främja turismen i Västerbottensfjällen (prop. 1987/88:64 delvis),

trafikutskottets betänkande

1987/88:9 om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland (prop. 1987/88:64 delvis),

jordbruksutskottets betänkande

1987/88:15 om särskilda insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland (prop. 1987/88:64 delvis) samt

näringsutskottets betänkande

1987/88:19 om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland (prop. 1987/88:64 delvis).

Förste vice talmannen meddelade att arbetsmarknadsutskottets betänkande 14, kulturutskottets betänkande 10, trafikutskottets betänkande 9, jordbruksutskottets betänkande 15 och näringsutskottets betänkande 19 skulle debatteras i ett sammanhang.

Anf. 1 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Vi för i dag denna regionalpolitiska debatt mot en litet ovanlig bakgrund. Bakgrunden är att regeringen för länge sedan lade fram ett förslag om ökade regionalpolitiska insatser i form av ett paket på 300 milj. kr. med ospecificerad användning, som industriminister Thage G Peterson skulle ha till sitt förfogande.

Riksdagen avvisade det förslaget, fru talman, och gav ganska bestämda pekpinningar till regeringen om vilken typ av förslag riksdagen ville se, vilken ökad ambitionsnivå riksdagen ville ha och vilka grundprinciper för en effektiv och framgångsrik regionalpolitik som riksdagen ville se förverkligade.

Långt om länge har nu riksdagen kunnat se en del av resultatet av Thage Petersons och regeringens nederlag. Det skall följas av ytterligare en proposition, som läggs fram nästa vecka. Den kommer att beröra Norrbotten.

Fru talman! Jag tycker att det är helt i sin ordning att industriministern inte är närvarande i dag. Han har egentligen inte särskilt mycket med detta att göra. Det är riksdagens politik, riksdagens direktiv och riksdagens regionalpolitik som behandlas här i dag, i alla fall till större del än vanligt. Det gör därför inte så mycket att industriministern inte är här.

Tyvärr kan man konstatera, fru talman, att regeringens förslag och utskottets betänkande i detalj inte riktigt ser ut så som de skulle ha kunnat göra om den borgerliga majoriteten som ligger bakom den ökade ambitionsnivån i regionalpolitiken också skulle ha fått sitta i kanslihuset och utforma detaljerna i förslaget. Det finns därför anledning att peka på en del väsentliga svagheter.

En svaghet, fru talman, är att huvuddelen av den snabba förstärkning av sysselsättningen som man får i delar av Bergslagen genom det här förslaget, baseras på flyttning av statlig verksamhet. Det är naturligtvis i och för sig inget som helst fel på arbete i statlig verksamhet, lika lite som i kommunal eller i privat verksamhet. Om man ser tillbaka på erfarenheterna av den förda regionalpolitiken och tittar på den regionala utvecklingen, finns det skäl att varna för att en politik som ensidigt förlitar sig på en förstärkt sysselsättning i regionalt utsatta områden, som baseras på flyttning av offentlig verksamhet och offentlig sysselsättning, lätt kan leda till växande regionalpolitiska och sysselsättningsmässiga problem – i stället för minskande. Vi har exemplet med Norrbotten. Norrbottens stora svaghet är det ensidiga beroendet av den mycket dominerande statliga sysselsättningen, både i offentlig regi och i form av statliga företag.

En annan svaghet, fru talman, är den effekt på sysselsättningen som kortsiktigt nås genom att man fortsätter att upprätthålla olönsamma arbeten i gruvbrytningen. Den är utomordentligt tvivelaktig mot bakgrund av den erfarenhet som vi alla har av de problem som skapades genom att vi under slutet av 1970-talet och under 1980-talet ägnade oss åt att fortsätta att upprätthålla sysselsättningen på varvsorterna, inom skogsindustrin, inom gruvindustrin etc.

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.

Fru talman! Från moderat sida vill vi därför höja ett varnande finger och säga att vi skall ta stor hänsyn till de erfarenheter som finns av denna typ av politik. Inför framtiden måste vi i än högre grad än tidigare satsa på en växande sysselsättning inom den privata sektorn, och framför allt inom småföretagen. Min kollega Erik Holmkvist kommer att återkomma till detta.

Jag ser nu att industriministern har anlänt till kammaren. Det finns då kanske skäl, fru talman, att litet grand ta upp de reaktioner som regeringens nederlag här i kammaren har föranlett från regeringens och industriministerns sida.

Jag förstår att det inte kändes särskilt trivsamt att lida nederlag och att tvingas föra en regionalpolitik efter principer som inte svarar emot den grundsyn som den sittande regeringen och industriministern har.

Det är ändå att gå mycket långt att göra som industriministern har gjort i en rad cirkulärartiklar som har funnits i en mängd tidningar. Jag har framför mig en artikel från tidningen Östra Småland den 16 februari. Den innehåller naturligtvis en attack mot de borgerliga, eftersom de borgerliga inte har någon regionalpolitik och det inte finns någon möjlighet att komma överens osv. Det kan vi lämna därhän så länge.

Fru talman! Jag tycker däremot att det är intressant och oroande att industriministern tycks ha sett sig föranledd att använda osanningar för att misskreditera borgerlig och moderat regionalpolitik. I denna artikel står t. ex.: "Moderaterna håller fast vid sin gamla linje att i stort sett avveckla regionalpolitiken."

Man kan då ta fram det moderata budgetalternativet som lades fram under den allmänna motionstiden i år, och som stämmer väl överens med det budgetalternativ som lades fram föregående år. Man tittar sedan på de anslagsposter som berör regionalpolitiken och konstaterar att skillnaden mellan regeringens tilldelning av resurser för regionalpolitiken och den tilldelning som moderata samlingspartiet vill ge är 157 milj. kr. – 157 milj. kr. i en regionalpolitik som kostar miljardbelopp. Jag vill fråga industriministern och även utskottets socialdemokratiske talesman: Att satsa 157 miljoner mindre än regeringen vill anslå för en politik som kostar miljardbelopp, innebär det att i stort sett avveckla regionalpolitiken?

Det är en viktig fråga också sett mot bakgrunden mot att moderata samlingspartiet står bakom den utökade regionalpolitiska satsning som vi behandlar i kammaren i dag. Moderata samlingspartiet utgjorde en del av den majoritet i denna kammare som avvisade förslaget om 300 milj. kr. och krävde mer förutom en förändrad inriktning av regionalpolitiken. Det skulle vara intressant att få ett svar på den frågan. Jag tycker att det är bra med friska debatter. Sådana är trevliga, men debatterna blir bättre om man baserar sina argument på fakta.

Fru talman! Den satsning som nu skall göras enligt regeringens förslag, som kammaren i dag kommer att fatta beslut om, innehåller ytterligare en svaghet. När utskottet behandlade dessa frågor framförde vi och andra partier en principiell invändning mot de nya inslagen i regeringens regionalpolitik sedan några år tillbaka att köpa sysselsättning av Sveriges mest lönsamma storföretag. Men vi tyckte också att det skulle vara intressant att få reda på vilken sysselsättningseffekt det blir av dealen med ASEA. Vi bad

därför en representant för departementet att komma till utskottet och berätta det för oss. Vi fick emellertid inga klara besked. Slutsatsen är att man inte vet vilken effekt denna ASEA-satsning får i Bergslagen. Detta är naturligtvis en svaghet. Man vet inte om det blir 1, 2, 3, 4, 5 eller 100 nya jobb. Substansen i den delen av förslaget är alltså utomordentligt liten, så långt vi kan bedöma saken. Dessutom kompliceras bilden av att osäkerheten om hur denna satsning skall ske, från ASEA:s sida och från regeringens sida, gör det praktiskt taget hopplöst att bedöma hur det blir. ASEA vet inte vilken stimulans och ekonomiskt deltagande man behöver utöver lokaliseringspengarna.

Fru talman! I moderata samlingspartiet anser vi vidare att det är märkligt att en regering och en industriminister, som lagt ned så mycken kraft på att framstå som de mest ambitiösa regionalpolitikerna, vid sidan av regionalpolitiken kan driva olika frågor på ett sätt som direkt motverkar en utveckling mot bättre regional balans vad det gäller sysselsättning och företagsutveckling. Jag kan anföra några exempel på det förutom de gamla vanliga, nämligen att statsbidragen till stora kollektiva offentligsektorlösningar som vi har i Sverige för att betala t. ex. barnomsorgen direkt motverkar regional balans; invånarna i småkommunerna i glesbygden betalar utbyggnaden av den offentliga sektorn i Stockholm och på andra håll. Till detta kommer att det under den senaste tiden dykt upp nya och rätt skrämmande perspektiv.

Ett är att av någon underlig anledning, sakligt sett i varje fall, är denna regering på väg in i en energipolitik som kommer att innebära ett utomordentligt stort hot mot sysselsättningen i Bergslagen och i Norrland. För att få en uppfattning om vad kostnaderna för energiförsörjningen betyder för dessa delar av Sverige behöver man bara nämna Kvarnsveden, Ortvik, Östrand, Matfors, Hallstavik, Braviken, Hyltebruk, Rottneros, Rockhammar, Bureå och Utansjö. Detta var några pappers- och massabruk. Man kan vidare nämna Sundsvall och Skellefteå, för att ange några aluminiumsmältverk. Vidare har vi specialstålverken i Hagfors, Avesta, Degerfors, Torshälla, Hofors, Hällefors, Surahammar, Sandviken, Söderfors, Långshyttan och Hallstahammar. Vi har även handelsstålverk, t. ex. i Smedjebacken. Legeringsindustrin är också energiberoende. Vidare har vi klorattillverkningen i Skoghäll, Domsjö, Ljungaverk och Stockvik.

Det är en massa människor som jobbar i dessa verksamheter i de områden som regeringen säger sig värna om. Dessa människor är naturligtvis bekymrade, och vi är också bekymrade. Vi är särskilt bekymrade, eftersom vi vet eller åtminstone tror oss veta att den politik för avveckling av kärnkraften som regeringen nu valt inte baseras på sakliga skäl. Litet oformellt skulle man kunna säga att det fram till för någon dag sedan föreföll finnas en uppgörelse mellan Anna Lindh i SSU och Rune Molin i LO för att hålla ihop det socialdemokratiska partiet. Om man bedriver en sådan politik får det betydligt större negativa effekter på sysselsättningsutvecklingen och möjligheterna att nå regional balans i dessa områden än som någonsin kan motverkas av förslagen i industriministerns Norrbottensproposition, och då blir det inte mycket bevänt med trovärdigheten beträffande regeringens vilja att ta ansvar för den regionala utvecklingen i vårt land.

Vi behandlade i går i kammaren ett ärende som tilldrog sig stort intresse.

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.

Jag tänker på frågan huruvida bensinskatten skulle höjas med 25 öre per liter eller inte. Riksdagen beslöt i går – låt vara med knappast möjliga majoritet – att bifalla regeringens förslag. Det betyder att bensinen blir dyrare. Motiven för höjningen var att man skulle finansiera investeringar för att få rimliga järnvägskommunikationer och för att åstadkomma en upprustning och omstrukturering inom SJ. Vidare fanns det miljömässiga motiv.

Det är möjligt att höjningen av bensinskatten får effekten att det blir mindre bilåkande i t. ex. Stockholm. Men har ni inte funderat på, Thage G Peterson, vad detta kommer att betyda för de människor i glesbygden i Sverige som är absolut beroende av att använda bilen för att komma till ett jobb, eftersom det inte finns några jobb på de orter där de bor. Ofta är det inte bara en familjemedlem som behöver pendla. Det kan vara två – både man och hustru – eller tre om familjen har vuxna barn. Med ett pendlingsavstånd som för en familj medför en sammanlagd körsträcka på ett par tusen mil om året ger bensinskatt höjningen väsentligt högre kostnader. Det motsvarar en kommunalskatt höjning med 50 öre. Jag vill fråga Thage G Peterson och Lars Ulander: På vilket sätt förbättrar bensinprishöjningen möjligheterna för människor i glesbygd som måste pendla för att klara sin sysselsättning? På vilket sätt är bensinskatt höjningen en regionalpolitisk stimulans? Det bästa vore att gå upp i talarstolen och erkänna att bensinskatt höjningen helt enkelt motverkar möjligheterna att nå tryggad sysselsättning för många människor som är helt beroende av pendling för att över huvud taget ha arbete.

En annan märklighet som har direkt negativ inverkan på möjligheterna att åstadkomma ökade investeringar i regionalpolitiskt utsatta områden är följande.

Vi fick ett telefonsamtal till moderata samlingspartiet för en tid sedan. Det var en företagare i en kommun som heter Säter som ringde. Han har en såg. Han ville investera i en tork, och såvitt jag förstår utan att vara specialist på sågverk, behövs det en byggnad och en maskin, torken. Investeringen skulle innebära viss sysselsättningshöjning och att hans företag skulle utvecklas. Företagaren ville använda sina inestående investeringsfundsmedel – företagets egna pengar, placerade på spärrat konto i riksbanken av socialdemokratisk regleringspolitik.

Säter befinner sig ju inte, fru talman, inom stödområdet. Säter kommer att bli omringat av stödområde när riksdagen har fattat sitt beslut i dag, men det hjälper inte sågverksägaren. Han fick avslag på sin begäran och är naturligtvis alldeles förtvivlad. Han kan egentligen inte begripa varför han inte skall få använda företagets egna pengar för att göra en investering som skulle ha betydelse i en kommun som också har sysselsättnings- och regionalpolitiska problem.

Den bästa lösningen på hans problem vore naturligtvis att riksdagen beslutade om fri användning av investeringsfundsmedel – det kan finnas andra alternativ också. Det här är ett alldeles vardagligt exempel på hur socialdemokratisk regleringspolitik förhindrar investeringar i områden som industriministern – så fort han står här i talarstolen eller skriver en artikel – påstår sig vilja hjälpa fram. Kan detta, industriministern, möjligen bero på att Säter är en kommun med borgerlig majoritet?

Vi har sett flera exempel inom andra politiska områden där regeringen bedriver en politik för socialdemokratiskt styrda kommuner och landsting och en annan för borgerligt styrda kommuner och landsting. Man kan hålla på ett tag, Thage Peterson, med denna politik utan att väljarna uppfattar skillnaden, men inte hur länge som helst!

Fru talman! Industriministern skriver i sin artikel, som har rubriken *Borgerlig regionalpolitik finns inte*, en mängd saker som utgår ifrån att det inte skulle gå att föra borgerlig regionalpolitik. Välkommen, industriministern, till en riksdagsdebatt som faktiskt handlar om borgerlig regionalpolitik!

Det finns så många gemensamma punkter vad gäller grundprinciperna för hur regionalpolitiken skall bedrivas att jag är övertygad om att vi efter ett majoritetsskifte i valet i år skulle få en regionalpolitik som grundas på följande principer – för det är bra att ha en regering som driver regionalpolitik som vilar på någon sorts principer.

Först ökade satsningar på generella åtgärder som stimulerar näringslivet som helhet.

Vidare en ytterligare decentralisering av beslutsfattandet inom regionalpolitiken ut till länen och ut till människorna som lever i problemen, som ser möjligheterna, som kan vara okonventionella och som kan förverkliga en utveckling som det är fullständigt omöjligt att åstadkomma då man sitter i kanslihuset eller i någon annan central myndighet i Stockholm.

Därefter en ökad stöttning för att åstadkomma investeringar som inriktar sig på risktäckande i stället för på bidrag. Vad det handlar om då man skall investera i regionalpolitiskt utsatta områden är faktiskt att de berörda måste ta större risker. Låt oss skapa ett system som inriktar sig på att hjälpa till att täcka risker – inte ett system som utgår från att hela tiden stimulera så stora projekt som möjligt med så stora investeringar som möjligt och därmed med så små kommersiella möjligheter som möjligt. Det är en av anledningarna. Thage Peterson, till att vi har så utomordentligt dåliga erfarenheter vad det gäller framgång för nyetableringar via lokaliseringstöd.

En annan grundprincip är en regionalpolitik som är inriktad på att stimulera sysselsättning i nya små företag, en politik som faktiskt förstår och vet vilken miljö som småföretagen behöver för att kunna utvecklas på ett bra sätt – inte en politik som jagar småföretagaren i varje situation för att se till att han inte kommer undan med en enda liten krona.

Det kommer att bli en politik som grundas på rättvisa statsbidrag åt rättvisa finansieringssystem för de bidrag som staten lämnar till kommunerna för att de skall driva omsorgsverksamhet och annat, så att vi inte fortsätter den negativa påverkan för möjligheterna att nå regional balans som det innebär att invånarna i Överkalix och alla andra kommuner betalar tillväxten och utbyggnaden av den offentliga sektorn i Stockholm och i andra storstadsområden.

Till slut, fru talman, kommer vi att föra en politik som grundas på en helhetssyn, innebärande att vi inte kommer att ha ett industridepartement som sköter inte bara industri- och regionala frågor utan som dessutom är litet utbildningsdepartement och litet kommunikationsdepartement och litet kulturdepartement och litet jordbruksdepartement. Vi kommer i stället att föra en politik där regionalpolitiska frågor inpassas i de områden av politiken

där de hör hemma, för att vi på så sätt framgångsrikt skall kunna satsa på långsiktiga strukturella förstärkningar i de delar av landet som har djupgående regionalpolitiska balansproblem.

Fru talman! Det är med stort intresse som vi i moderata samlingspartiet ser fram emot hur industriministern skall förklara hur en besparing på 157 milj. kr., på ett område där det handlar om miljardanslag, innebär att man helt och hållet avvecklar regionalpolitiken.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de reservationer i betänkande nr 14 från arbetsmarknadsutskottet som är försedda med moderata representanters namnteckningar.

Anf. 2 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Proposition 1987/88:64, som ligger till grund för utskottets betänkande om särskilda regionalpolitiska insatser i Bergslagen och norra Sveriges inland, är en beställning från riksdagen. Det var ju så att riksdagen begärde förslag från regeringen om infrastrukturella insatser under förra vårriksdagen.

Industriministern påstod i våras att regeringen hade utarbetat en rad förslag till insatser för att lösa akuta problem inom regionalpolitiken. Trots denna framförhållning från regeringens sida har det dröjt ett år innan propositionen låg på riksdagens bord. Detta är tydligen god framförhållning med regeringens mått mätt.

Låt mig också påminna om industriministerns klagan när riksdagen beslutade att ta de 300 miljonerna från industriministern och omvandla dessa till länsanslag. Ett mycket oskickligt handlande med viktiga pengar, enligt industriministerns åsikt, till vilken också sällade sig den socialdemokratiska minoriteten i riksdagen.

Döm om vår förvåning när industriministerns handgångne man, statssekreterare Carling strax därefter vid resor i landet talade vackert om den decentralisering av medel som regeringen gjort och vilken nytta denna insats skulle få. Då var det annat ljud i skällan. Till denna positiva marknadsföring har senare också industriministern anslutit sig. Nu prisades regeringens utomordentliga förmåga att framsynt och skickligt fördela 200 miljoner extra ut till länen. Under hösten hade alltså även industriministern vänt kappan efter vinden och accepterat att riksdagen har det avgörande inflytandet över regionalpolitiken i vårt land.

Också i år anvisar folkpartiet betydligt mer än regeringen till regionalpolitiska insatser. Det är folkpartiets regionalpolitik, herr industriminister – alltså en del av den borgerliga regionalpolitik som industriministern inte känner till.

Kvar stod riksdagens förhoppning om en snabb och väl genomarbetad proposition om infrastrukturella insatser som riksdagen beställt från regeringen. När propositionen äntligen kom, saknade den i sin helhet den analys och det helhetsgrepp som förväntats. Det hade hedrat regeringen om den redan när propositionen lades hade redovisat att den innebar satsningar på Bergslagen och inget annat. När man studerar förslagen som gäller Norrlands inland finner man att de helt och hållet saknar strategi. Förslagen är till största delen gammal skåpmat, som sopats ihop för att efter månader av

vånda hos regeringen äntligen bli de förslag som riksdagen krävt.

Jag konstaterar att det hade funnits skäl för utskottsmajoriteten att påpeka bristen på helhet och klara linjer – något som borde varit självklart när det gäller Norrlands inland, den del av Sverige som har drabbats hårdast de senaste 20 åren. Att det strös ut några insatser här och där utan sammanhållande strategi kan inte tas på allvar. Därför hade det hedrat utskottsmajoriteten om ett enigt utskott hade kunnat påpeka de uppenbara svagheter som propositionen är behäftad med. Utskottet har ju kunskaper om vilka svårigheter som inlandet brottas med.

Folkpartiet anser att infrastrukturella insatser måste bygga på prioriteringar av de åtgärder som på lång sikt kan komma att ha en positiv inverkan på utvecklingen. Genom regeringens oförmåga att göra dessa prioriteringar försvinner helhetssynen, och de långsiktiga strukturförändringarna blir oförutsägbara och slumpmässiga. De som i slutändan drabbas är de människor som bor på dessa orter och som under en kort tid invaggas i en falsk trygghet. De upptäcker framdeles att regeringen inte hade något samlat intresse av att långsiktigt lösa strukturproblemen. Man kan egentligen säga när det gäller Norrlands inland att det får räcka med några stänk från de vises bord i detta sammanhang.

Fru talman! Vårens riksdagsbeslut har dock inneburit att större medel än tidigare har avsatts till infrastrukturella åtgärder. Regeringen har också tvingats att redovisa medlens användningsområde innan riksdagen fattar beslut. Det är bra. Vårriksdagens beslut har därmed resulterat i en kraftfullare och mindre improviserad regionalpolitik än vad regeringen hade tänkt sig.

Som vi i folkpartiet framhåller i vår motion, står regionalpolitiken i dag inför nya problem. Tidigare handlade regionalpolitiken i stor utsträckning om att möta problem i samband med lantbrukens rationalisering och tillverkningsindustrins expansion. I dag handlar det mer om introduktion av ny teknik inom kunskapsintensiva eller högteknologiska områden. Även tjänstesektorns expansion ger ökade möjligheter. Men detta kan leda till en koncentration till de befolkningstätare regionerna i vårt land. Det är därför av vikt att utbyggnaden av infrastrukturen i regionalpolitiskt prioriterade områden utvecklas, eftersom den kommer att vara av stor betydelse.

Folkpartiet anser att regionalpolitiken mer än den gör skall handla om central omfördelning genom kostnadspåverkan och i ökad grad inriktas mot nyskapande och kreativitet på lokal och regional nivå. Det innebär också att de små företagen får en allt större betydelse.

Industriministern har i tidigare debatter visat ett visst intresse för folkpartiets inriktning. I denna proposition saknas trots detta helheten och konkreta långsiktiga lösningar.

Fru talman! Jag vill ta upp ett antal delfrågor som huvudsakligen gäller Bergslagen. Utskottet har en mycket restriktiv syn på nya orter, som skall inplaceras i stödområden. Men det hindrar inte att utskottets majoritet borde ha tagit hänsyn till den särskilda situation som Sätters kommun hamnat i, dels genom att det stora mentalsjukhuset skall avvecklas, dels genom att kommunen ligger inklämd mellan kommuner som tillhör stödområdet. Folkpartiet anser därför att det finns skäl att tillmötesgå Sätters önskemål om

att få inplaceras i stödområde temporärt.

Fru talman! Folkpartiet noterar med förvåning att det görs stora satsningar i Bergslagen samtidigt som sysselsättningsstödet i stödområde C avvecklas. Jag vill fråga Lars Ulander, utskottets företrädare, med vilken logik man tagit detta beslut. Hur tror ni att företagare som ämnar etablera verksamhet inom stödområde C tolkar detta?

Beslutet innebär att man tar med ena handen och ger med den andra. Och detta görs mot hårt drabbade bygder både i Bergslagen och i Norrlands inland.

I reservation 11 pekar folkpartiet, centern och vpk på folkhögskolornas betydelse för en decentraliserad verksamhet. Folkhögskolorna bör kunna få en ny uppgift när det gäller att utveckla landsbygden och därmed spela en aktiv roll i regionalpolitiken. Folkhögskolorna har god spridning över landet. De har stor erfarenhet som förmedlare av både kunskaper och kultur. Regeringen bör därför få i uppdrag att ändra reglerna för utbildningsbidrag så att folkhögskolorna kan få en central roll när det gäller utbildning omkring landsbygdsutvecklingen.

I reservation 14 tar folkpartiet upp medelsanvisningen till de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i Ludvika kommun. Folkpartiet anser att det är olämpligt att subventionera personalutbildning enligt den konstruktion som det föreslagna utbildningsstödet innebär. Regionalpolitiken måste syfta till lika behandling. Alla företag i regionen som har förutsättningar att expandera bör också ha möjligheter till stöd. Detta är inte minst viktigt när det gäller de små företagen.

Vi anser att lokalkännedom och regional överblick är viktiga när det gäller att bedöma förutsättningarna för företagsetableringar. Därför bör medlen fördelas med 50 miljoner till arbetsmarknadsutbildning i företag, som skall skötas av länsarbetsnämnden, och 50 miljoner till länsstyrelsen för regionala utvecklingsinsatser. Detta gäller också förslaget om lokaliseringstöd till ASEA Brown Boveri. Stöd skall ges enligt gällande regler. Regionala stödformer får inte leda till godtycke. De skall bidra till en regional utveckling som står i proportion till kostnaden.

Jag har tagit upp några saker som folkpartiet tycker är viktiga att tala om i anslutning till propositionen. Jag vill med det anförda, fru talman, yrka bifall till följande reservationer som folkpartiet skrivit under, nämligen 1, 8, 10, 11, 14, 17, 20 och 22.

Anf. 3 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Kammaren behandlar i dag en proposition och ett antal betänkanden om dels Bergslagen, dels norra Norrlands inland. Men rubriken lovar mycket mer än propositionen innehåller. Det är ungefär som vanligt när den regionalpolitiska ministern är rubriksättare och talare. Det bullrar, men det blir litet ull. Det är nämligen endast ett fåtal Bergslagskommuner som är aktuella. Huvuddelen av de 23 Bergslagskommunerna berörs inte alls.

Under den stolta rubriken Norra Norrlands inland berörs ett fåtal Västerbottenskommuner – men mycket mycket marginellt.

Vi i centern noterar att ett femtiotal av de mest utsatta kommunerna i

Bergslagen och Norrlands inland helt och hållet glöms bort av regeringen. En riksdagsmajoritet sade ifrån på skarpen förra våren. Man sade då att regeringen snarast skulle komma tillbaka med förslag till infrastrukturella åtgärder. Med andra ord: bättre rambetingelser för utvecklingen.

Jag måste tyvärr konstatera att regeringen och också den socialdemokratiska riksdagsgruppen tydligen anser att det inte behövs några bättre rambetingelser i de 50 kommuner som mest av alla kommuner har utsatts för den socialdemokratiska flyttlasspolitiken under 60-talet och på senare tid alltsedan 1982.

Thage G Petersons sätt att utöva sitt ämbete såsom regionalpolitiskt ansvarig minister är en bedrövelse. Tre fjärdedelar av vårt land far mycket illa till följd av regeringens och Thage G Petersons agerande. Vi i centerpartiet begär därför att regeringen lägger fram ett nytt Bergslagsinlands-paket som har ett innehåll som ger de 50 mest utsatta kommunerna bättre rambetingelser.

Jag skall kort beröra några viktiga hörnstenar för ett nytt paket. Länsvägnätet måste rustas upp. Vi i centern är beredda att redan under vårriksdagen avsätta ordentliga belopp till förstärkning och beläggning av grusvägnätet. Det skulle ge många jobb. Det skulle ge framtidstro. Det skulle ge framkomliga vägar och därmed lägre kostnader. Det skulle dessutom innebära en klar, positiv markering för berörda kommuner, län och företag – dvs. den brända markens politik skall inte längre föras fullt ut.

När det gäller ett nytt paket begär vi också att elkraftens vinster går tillbaka till värdkommunerna – inte hela vinsten, men delar av den. Vattenkraftens vinster utgör i dag mångmiljardbelopp. Det är i det s. k. stödområdet som de mycket stora vinsterna uppkommer. Det är det området som har fått sätta till stora naturvärden. Det är det området som har fått sätta till stora överdämda, produktiva marker. Men vinsterna, som alltså är i mångmiljardklassen, går ut ur området. Därför begär vi att 1 öre per kilowatt går tillbaka till dessa kommuner redan från den 1 juli. 1 öre per kilowatt låter inte så mycket, eftersom vinsten motsvarar många ören. Men det skulle ge ca 500 miljoner varje år till de fyra länen i norr, om vi tar dem som exempel.

Ragunda kommun skulle få ca 25 milj. kr. Storumans kommun skulle få drygt 20 milj. kr.

Egentligen är det alldeles fel, och något av en förolämpning, att dessa vattenkraftskommuner kallas stödområden. Det är ju de som med sin vattenkraft stöder den positiva utvecklingen i övriga Sverige. Det är de som stöder övriga Sverige, inte tvärtom. En så liten återbäring som 1 öre per kilowatt är faktiskt det minsta dessa kommuner kan begära, och det bör de få fr. o. m. den 1 juli. Pengarna skall användas till näringslivsutveckling och till att allmänt skapa bättre rambetingelser.

Efter de kontakter som förevarit med människor runt om i vårt land är jag övertygad om att det här är någonting som svenska folket anser vara mycket mycket rimligt och riktigt.

Vidare har centerledamöterna från Bergslagen i en motion lagt fram en serie positiva förslag som bör ingå i ett nytt paket. Inlandskommunerna i Västerbotten har också arbetat fram ett inlandspaket. Thage G Peterson har haft tillgång till det paketet. Men han har nästan helt och hållet nonchalerat

paketets innehåll, trots att alla kommuner, alla partier, alla fackliga organisationer, alla näringslivsorganisationer och länsstyrelsen har ställt sig bakom detta. Alla är i dag mycket mycket besvikna på regeringen, och då i synnerhet på Thage G Peterson.

Vi i centerpartiet anser att ett nytt paket skall innehålla inlandskommunernas väl genomarbetade förslag. I alla län inom Bergslagen och i Norrlands inland har länsstyrelser och kommuner många viktiga projekt när det gäller att skapa bättre rambetingelser. Nu hänger det alltså bara på regeringens vilja.

De här utsatta kommunerna drömmer inte om att få mångmiljardstöd, som Volvo och Saab har fått i Göteborgs- resp. Malmöregionen. De begär inga 35 000 kr. per längdmeter väg, som Gyllenhammar begärde och regeringen nickade bifall till.

Vi vill inte ställa samma orimliga krav som Volvo och Saab ställde och också fick igenom gentemot en otroligt svag motpart. Vi begär småsummor i jämförelse med vad två av Sveriges rikaste företag har fått i samband med att de bygger ut i rikets andra och tredje största storstadsregioner.

De här kommunerna begär, liksom vi i centerpartiet, ett nytt paket som skall vara till hjälp i deras eget arbete för att skapa bra samhällen och bygder. Men kan de hoppas på regeringens förståelse? Jag tror inte det. Väljarunderlaget är något för litet för en ansvarig minister som är ordförande för socialdemokratin i Stockholms län.

Fru talman! Industriministern beivrar i dag återigen en diskussion om landsbygdsutveckling. Konkret har bl. a. under hans samordning med den av honom omskrutna statssekreterargruppen – det var ju huvudnumret närapå under ett helt år – ett femtiotal regeringsförslag lagts fram som utarmar landsbygd och mindre orter.

Jag vill här bara nämna folkbokföringen. Där föreslås och riksdagen har beslutat att ca 2 000 kvinnor i små församlingar förlorar sina arbeten. Det är ett exempel bland de 50 förslagen. I sak har det inte kommit annat än ord, ord, ord och återigen ord från Thage G Peterson, som dessutom har låtit sig bli korad till ordförande för att utveckla landsbygden.

Enligt centerns mening måste det i ett nytt paket också ingå några tiotals miljoner kronor till landsbygdsutveckling i berörda områden.

I dag utfrågas två representanter för Vilhelmina kommun av finansutskottet i en offentlig utfrågning. I en näringslivstidning har påvisats att såväl kommunal skatt som avgifter för barnomsorg, vatten m. m. är mycket mycket höga i denna av socialdemokrater styrda kommun – skatter och avgifter är höga i stora delar av det område som denna proposition behandlar. Vi i centern har länge krävt en bättre kommunal skatteutjämning. Denna skall grunda sig på givet serviceutbud och på den kommunala effektiviteten. Den socialdemokratiska kongressen har fattat beslut i samma riktning. Men den koncentrationsinriktade regeringen struntar i kongressens beslut. Detta är dock en mycket viktig fråga när det gäller att få en balanserad regional utveckling. Detta är också en mycket viktig rättvisefråga. En rättvis kommunalskatt måste också utgöra grunden för en kommande skattereform.

Jag väddar till regeringen att för dessa områden fullfölja er egen partikongress beslut. Ni får stöd i riksdagen. Normala skatter och avgifter är en viktig

grund att stå på när dessa områden skall utvecklas.

Jag vill konkretisera ytterligare en fråga för ett nytt paket. Om det finns industrilokaler utvecklas företagsamheten. Därför vill centerpartiet att det i ett nytt paket skall läggas ett 50-procentigt regionalpolitiskt stöd till såväl privata som kommunala industrihus i Norrlands inland. Också i stödområde C, som i stort sett omfattar resten av det område som behandlas här i dag, bör det i de landsbygdsbetonade delarna få byggas kommunala och privata industrihus med ett 40-procentigt stöd.

Detta leder i sin tur till att dessa områden måste få höjda länsanslag, vilket centerpartiet föreslår och ställer sig bakom. Industrihusbesluten måste nämligen fattas lokalt.

Tillgången på nyckelpersoner är ett annat problem som måste lösas. Det gäller kvalificerade ekonomer, tekniker, läkare, sjukgymnaster osv. Därför bör i ett nytt paket ingå att studieskulderna avskrivs i stödområdena A och B. Dessa nyckelgrupper är nämligen mycket viktiga.

Fru talman! Regeringen har, som Sigge Godin sade, berövat stödområde C sysselsättningsstödet. Centern och folkpartiet anser att detta är ett helt felaktigt beslut, i det besvärliga läge som just nu råder inom stora delar av stödområde C. Vi föreslår därför ett återinförande av detta stöd.

Centern, folkpartiet och vpk föreslår också att folkhögskolorna skall anordna utbildningskurser för "landsbygdsutvecklare". Vi trodde in i det sista att det första positiva landsbygdsutvecklingsförslaget skulle läggas fram av regering och riksdag – vi trodde det på god grund, eftersom moderaterna var med om en trepartimotion. Tyvärr kunde vi på upploppet konstatera att de valde att sälla sig till socialdemokraterna mot detta positiva förslag för landsbygden.

Jag vill i all ödmjukhet vädja till moderaterna att ta sitt förnuft till fånga i denna fråga och ändra sig inför den kommande voteringen.

Till sist vill jag ta upp en fråga som Sigge Godin också berörde. Säter har ett sådant läge att det inte skall ha sämre lokaliseringpolitiska betingelser än t. ex. Borlänge kommun – jag tror att en riksdagsmajoritet röstar för det i dag.

Fru talman! Regeringen bedriver koncentrationspolitik.

Regeringen bedriver flyttlasspolitik.

Regeringen har ingen samordning mellan departementen för en bättre regional utveckling.

Regeringen har en regionalpolitiskt ansvarig minister som inte tar sitt ansvar eller sin uppgift på allvar.

Detta gör att jag vill vädja till statsminister Ingvar Carlsson: Ta tag i samordningen! Ta tag i regionalpolitiken! Sätt litet pli på Thage G Peterson och andra departementschefer som motverkar en positiv utveckling av hela vårt land! De som jobbar för koncentration måste tas i kragen av landets statsminister. En för gles glesbygd och en för tät tätort är ingendera ett bra samhälle.

Jag yrkar bifall till reservationerna 2, 4, 5, 8, 10, 11 och 12.

Anf. 4 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Den proposition vi nu behandlar har, enligt regeringen, tillkommit på grund av att personalbehovet inom SSAB:s stål- och gruvenheter kraftigt skall minskas och på grund av den negativa utvecklingen i norra Sveriges inland. Jag kommer främst att beröra Bergslagsproblematiken, och jag kan på en gång konstatera att det i Bergslagen behövs åtskilligt större insatser än vad som finns i propositionen för att utvecklingen skall kunna vändas i positiv riktning. Dessutom handlar propositionen bara om en liten del av Bergslagen – där regeringen dessutom är direkt ansvarig för det läge som har uppstått, genom sitt agerande i SSAB.

Det var regeringen och ingen annan som bytte ut styrelsen för SSAB och förhandlade fram ett nytt ägaravtal, som stipulerade att verksamheten skulle drivas efter uteslutande strikt företagsekonomiska principer och att i en förlängning skulle en börsintroduktion ske – en introduktion som SSAB:s styrelseordförande nu förbereder genom en rundresa med allehanda kapitalintressenter på berörda SSAB-orter.

Det var detta regeringens handlande som gav Björn Wahlström och övriga i SSAB-styrelsen fria händer att slakta enheter inom SSAB och i en första omgång ställa 2 200 arbetare på gatan. I Bergslagen berörs ca 1 300 arbetstillfällen i Domnarvet och 750 vid gruvverksamheten i Grängesberg.

Det nu framlagda Bergslagspaketet har varit efterfränt – det har efterfrågats under lång tid. Det framställs av regeringen som ett miljardpaket, där det lovas mellan 1 600 och 2 000 jobb i dessa regioner. Det är löften som innehåller många osäkra moment.

Bergslagsdelen i denna proposition kan sammanfattas med att den innehåller hårda, mjuka och tomma paket. Till de hårda paketen hör satsningen på teknik och utbildning samt lokalisering av statlig verksamhet. De mjuka paketen, som är osäkra, är bl. a. ASEA:s löfte om sysselsättnings effekter och även stödområdesinplaceringar. Till de definitivt tomma paketen hör avsaknaden av konkreta arbetstillfällen för de SSAB-anställda som blir övertaliga.

När en regering tvingas till åtgärder i en sådan här region handlar det om att skapa industrijobb, lokalisering av statlig verksamhet och förstärkning av infrastrukturen. Men tyvärr har regeringen inte några styr- och maktmedel som kan förverkliga en handlingslinje och en målsättning, som man ibland säger sig ha. Därför är alltför mycket av regeringens politik baserad på de villkor som storfinsans för tillfället har och hur företag kan lockas med frikostiga "morötter". Det saknas alltså en planerad utveckling och därmed vederbörliga styråtgärder för att klara Bergslagens framtid.

Bergslagen är en region som har varit hjärtat i svensk industriutveckling. Där har skapats rika tillgångar under århundradens lopp. Nu är det främst storfinsans som har lämnat Bergslagen – som utvecklingscentrum har Bergslagen övergivits. Den tekniska revolutionen i stort, som har skett i hela den industrialiserade världen, går Bergslagen nästan spårlost förbi.

Storfinsansens brist på ansvar för Bergslagen har inte heller ersatts av statliga styrningar och initiativ. Avfolkning och sysselsättningsproblem kännetecknar regionen, med några få undantag. Därför kommer utvecklingen framöver, om inget drastiskt sker, att kännetecknas av kraftgång. Vad

som behövs är en verklig satsning på hela Bergslagen. En sådan saknas. Vi har från vpk föreslagit att regeringen skall komma med ett helt genomarbetat paket för Bergslagens alla delar, vad gäller satsningar på både industri och infrastruktur.

I propositionen spelar Västerbergslagen en central roll när det gäller regeringens satsning. Det är ett område som varit utsatt för industriell utarmning. Ett konkret exempel är att en nedläggning av en gruvverksamhet som har långa anor nu förbereds. Storfinsföretaget ASEA, numera ABB, har rationaliserat sin verksamhet i Ludvika ganska kraftigt. En annan del av Västerbergslagen, Smedjebacken, har varit utsatt för samma utveckling, inte minst inom Centro-Morgårdshammar. Därmed hamnar de båda kommunerna i Västerbergslagen i ett ogynnsamt läge.

I propositionen är löftet om 500 arbetstillfällen till Ludvikaområdet genom ASEA:s försorg centralt. Utan detta löfte hade propositionen varit ganska torftig. Man kan dock framöver fundera på under vilka förutsättningar detta skall genomföras. De statliga utflyttningarna till Västerbergslagen är ljuset i mörkret, medan satsningen i Grängesberg för närvarande är ganska bedrövlig. Den är ett gissel för dem som vill bevara gruvnäringen och med allehanda alternativ försöker kämpa för att gruvnäringen i en eller annan form skall kunna överleva. Smedjebacken är helt utelämnat i regeringens förslag.

Vpk:s förslag för Västerbergslagen innebär att Grängesbergsgruvan skall bli ett utvecklingsbolag i stället för ett avvecklingsbolag, som det har fastställts. Vi vill också att regeringen återkommer med konkreta satsningar i Smedjebackens kommun.

När det gäller ASEA och företagets löfte om 500 arbetstillfällen på tre år – netto dessutom, har det sagts – vet vi i dag, i mitten av mars, ingenting om vad det är värt. Ingen kan heller upplysa om det, om inte industriministern gör det i dag. Det finns många frågeställningar om vad detta löfte innehåller. Det rör sig om ett löfte, och det finns alltså inga garantier. Eftersom det inte finns några garantier och man på detta frikostiga sätt ger lokaliseringsstöd och arbetsmarknadsstöd åt ett företag, kan man fundera över om inte detta kan bli en ordentlig bumerang för regionen. Det är ju på detta löfte allt byggs upp. Man kan inte bygga en utveckling på något som kan vara en illusion. Enligt vad vi fått fram under utskottsarbetet har regeringen inte särskilt mycket på fötterna. Man har fått ett löfte från ett storföretag. Eftersom vi har besökt andra delar av landet där man har fått löften, vet vi ungefär på vilka villkor löfterna är givna. Detta kan alltså bli ett stort bakslag. Dessutom har det, efter vad jag har förstått, tillkommit frågeställningar sedan detta förslag lades fram. Hur skall ABB fördela sin produktion mellan länderna framöver? Vi vet att man tävlar om lokaliseringsort med bästa möjliga statliga stöd. Detta kan bli ett bakslag, och inte en framgång. Det är en stor orosfaktor så länge det inte kan ges några som helst garantier eller presenteras planer för detta förslag.

Vi menar att de medel som regeringen här föreslår inte bör gå till ASEA, utan de bör gå till Västerbergslagsregionen i dess helhet. Man bör låta länsmyndigheterna klara av detta. Vi tror att det är att använda pengarna bättre att gå den vägen i stället för att ge dem till storfinsföretaget ASEA, ABB. Samma sak gäller också de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i

regeringens förslag. Det som kan vara godtagbart är möjligen om ASEA omskolar gruvarbetare.

När det gäller Borlänge får man för andra gången under en tioårsperiod uppleva ett stort sysselsättningsbortfall när nu över 1 000 arbetstillfällen försvinner från stålindustrin på orten. Man drabbas genom att det blir färre arbetstillfällen. Utöver de rena strukturåtgärderna i form av nedläggningar tillkommer kraftiga rationaliseringar inom SSAB. De människor på orten som drabbas kan konstatera att de på grund av utvecklingen sedan 1976 har förlorat 22 000 kr. i minskad reell årsinkomst. Dessutom skall de nu förlora sina arbeten. Detta är en uppgift jag har hämtat från den lokala fackföreningen. Man kommer ju inte i ett bättre läge för att klara av detta. Om man ser på den lokala arbetsmarknaden kan man konstatera att investeringarna i det gamla stora företaget på orten – Stora, som det numera heter – också betyder färre arbetstillfällen i regionen. Allt detta innebär att förtidspension och utbildning i stort sett är vad som erbjuds människorna i järnbruksindustrin. I detta avseende är det paket som har kommit helt tomt.

Däremot finns det hårda paket: Vi har banverket, med 200 arbetstillfällen, och satsningen på teknik och högskola – Teknikdalen, som det kallas. Problemet är bara att det rör sig om en mycket smal del av högskoleverksamheten och forskningen, som inte i sig själv kommer att generera något nytt. Det är ändå en positiv företeelse. Borlänge skall dessutom placeras i stödområde. Vad det kan ge i arbetstillfällen netto för regionen vet vi inte, eftersom vi vet att de omkringliggande kommunerna kanske får släppa ifrån sig företag till Borlänge. Vilken vits kan det vara att företag från t. ex. Gagnef flyttar till Borlänge och där skapar arbetstillfällen med statliga pengar? Vad det skall ge för regionalpolitisk vinst kan man verkligen ifrågasätta.

Det är storfinansen som måste klara av problemen. Därför måste regeringen skaffa sig resurser för att kunna styra verksamhet till exempelvis en sådan plats som Borlänge. Som tidigare har nämnts har regeringen haft visst samröre med Volvo och Saab-Scania, och man har fått ett löfte av ASEA. Detta visar bara det bristfälliga i det hela. De två andra stora företagen som har varit i stålbranschen, Stora Kopparberg och Grängesberg, borde av moraliska skäl vara de som ställer upp. Men samhället har i dag inga möjligheter i detta avseende. Därför är det att beklaga att regeringen inte vill skaffa sig dessa möjligheter.

Till de konkreta åtgärder som skulle hjälpa till med sysselsättningen i Borlänge hör att ge det nu nedläggningshotade elektrostålverket en längre tid att leva. Elektrostålverket bör få vara kvar under sin tekniska livslängd. Den tiden skulle kanske dessutom kunna förlängas ytterligare, eftersom verket är i mycket gott tekniskt skick. Men den av regeringen tillsatta styrelsen gör omedelbart nedskärningar, offer på den strikta lönsamhetens altare, trots att det i den enheten finns många nya utvecklingsprojekt. På detta vis kör regeringen hänsynslöst över den lokala fackliga kompetensen, som med rätta tycker att man borde kunna satsa på denna del av företaget.

När det gäller stödområdena har här tidigare talats om Säter, och jag har tidigare nämnt Gagnefs kommun. Det är två till Borlänge angränsande kommuner som är i kris, och de berörs alla av SSAB:s personalinskränkningar. För Sätters del är det inte bara SSAB utan också omstruktureringen inom

sjukvården som utgör skäl för att Säter bör inplaceras i stödområde. Detta bör göras så att man undviker ett schackrande kommunerna emellan om arbetstillfällena med den följderna att den ena eller den andra kommunen blir utarmad. Detta inte minst är en oerhört viktig aspekt. Därför har jag och vpk föreslagit att både Säter och Gagnefs kommun i rättvisans namn skall ha samma stödområdesinplacering som Borlänge. Detta har att göra med om man känner till verkligheten eller om man bara uppifrån departementen säger: Vi skall hjälpa er litet med något stödområde. Nej, verkligheten når längre än till kommungränsen.

Det behövs i Bergslagen en kraftig satsning på infrastrukturen. Det gäller hela Bergslagen. Efter det att trafikpropositionen lades fram ser man inte särskilt positivt på framtiden vad gäller kommunikationerna. Det finns många frågetecken och många besvärliga ställningstaganden.

Utbildning och högskolor måste också tas med i bilden. Bergslagspaketet är en nödvändig förutsättning om man skall kunna genomföra övriga industriella satsningar i Bergslagen. Om man inte gör det kommer också varje försök att skapa en offensiv industriell verksamhet i Bergslagen att misslyckas.

I propositionen anvisas anslag på 700 milj. kr. till regionalpolitiska åtgärder av olika slag. Paketet är i regeringens pressmeddelanden värt 1 miljard. Detta är värt att notera efter de regionalpolitiska debatter vi har fört under det senaste året. Dessutom aviserar industriministern ett Norrbottenspaket och om jag förstår rätt också ett Östersundspaket liksom andra insatser. Om man jämför dessa 700 milj. kr. med de 300 milj. kr. som industriministern begärde för tre år, måste man säga att det var framsynt av riksdagsmajoriteten att beställa större åtgärder än de 300 miljonerna. Jag förstår egentligen inte hur industriministern och regeringen skulle ha kunnat hantera den uppkomna situationen med 300 milj. kr. på tre år.

Fru talman! Propositionen berör bara ett fåtal orter i Bergslagen. Behoven är mycket stora och det behövs demokratiska styrmedel. Det visar erfarenheterna från de försök regeringen har gjort med storföretagen i Bergslagen, försök som inte har lyckats. Därför behövs nya styrinstrument. Vi har föreslagit att det tandlösa lokaliseringssamrådet på något sätt utbyts till ett styrinstrument som gör att regeringen mer eller mindre kan styra eller tvinga storföretag till etablering i vissa regioner. Det är helt nödvändigt.

Dessutom kan man utnyttja de instrument som i dag är helt underordnade marknadens villkor, nämligen fonderna och Statsföretag. Statsföretag har ju blivit en passiv del i svensk industriutveckling och inte något offensivt alternativ till den privata verksamheten. Löntagarfondssystemet, i detta fall Mellanfonden, skulle egentligen enligt de intentioner man hade på 70-talet kunna skapa kanske 1 000 jobb i Bergslagen på några år. I stället är Mellanfonden i dag en passiv kapitalplacerare i de stora företagen utan någon som helst regionalpolitisk roll av betydelse. Statsföretag lämnar ort efter ort, och med sin snävt företagsekonomiska inriktning har Statsföretag heller ingen regionalpolitisk betydelse. Vi menar att kombinationen Mellanfonden och Statsföretag i en ny roll skulle kunna få stor betydelse.

Bergslagspropositionen bekräftar att regeringen – och industriministern får väl stå som symbol för det – nu definitivt har iklätt sig direktörens roll.

"Mitt namn är direktör profit
jag lever på att köpa
min arbetskraft med frisk aptit
sen låter jag den löpa
Jag hyllar tesen slit och släng
med pengar ifrån staten
sen gnolar jag en glad refräng
och repar efter maten:

– Vi måste alla hjälpas åt
så därför får du sparken!
Se fåglarna på himmelen
och liljorna på marken
de så ju eller skördar ej
men ändå så gal göken
och när det gäller stackars mej
– nog föder gud väl höken.

Nu bommar jag fabriken till
det gör jag oförväget
ja snart står alla hjulen still
på grund av kostnadsläget
Nu ska det bara ha's och ta's
och levas faderalla
Gemensamt måste lasset dras
om vårt land ska palla."

Ja, de som skall dra lasset är de arbetare som förlorar jobben. Det är arbetare och människor i bygder som förlorar sina arbetstillfällen, och inte minst ungdomar som inte får chans att få ett arbete i sin hemregion utan måste flytta. Nej, storfinanserna och kapitalet har nog med regeringens välsignelse och tredje vägen skaffat sig en bra garanti för utvecklingen.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer i alla de betänkanden som nu är uppe till behandling.

Anf. 5 LARS ULANDER (s):

Fru talman! Utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden har varit positiv under senare år. Sysselsättningen har ökat och arbetslösheten har minskat. Antalet arbetslösa är i förhållande till befolkningen i arbetsför ålder vid en internationell jämförelse mycket lågt. Jag vågar, fru talman, påstå att vi har en mycket smickrande tätplats när det gäller låg arbetslöshet. En starkt bidragande orsak till denna utveckling är att det förts en framgångsrik ekonomisk politik, som främjat bl. a. industrins konkurrenskraft.

Om utvecklingen i riket som helhet kan sägas ha varit positiv, så kan emellertid konstateras att förhållandena i vissa regioner varit mer problemfyllda. Det gäller i första hand Bergslagen och Norrlands inland. Kännetecknande för dessa regioner är att de har ett starkt beroende till basnäringar som

skogs-, stål- och gruvindustrin. När dessa näringar varit föremål för omfattande strukturförändringar har konsekvenserna för de berörda arbetslagarna, kommunerna och regionerna blivit kännbara.

Det finns också andra faktorer som bidragit till att denna utveckling slagit så hårt. En sådan är uppbromsningen i den offentliga sektorns sysselsättningsmässiga expansion. En annan är att dessa regioner inte har de förutsättningar som krävs för att kunna få sin rättmätiga del av den snabba tillväxten inom tjänstesektorn. Jag tänker då närmast på forskning och utbildning, teknikutveckling och teknikspridning samt kommunikationer. Slutligen bör nämnas att småföretagsamheten är relativt dåligt utvecklad. Möjligheterna till en alternativ sysselsättning för dem som friställts har sålunda varit begränsade i dessa regioner.

Regering och riksdag har under senare år mycket aktivt följt utvecklingen i Bergslagen och Norrlands inland och också satt in betydande resurser för att vända utvecklingen. Inom ramen för det sedvanliga budgetarbetet har stora belopp avsatts bl. a. för att stärka infrastrukturen i regionerna. De sämst ställda kommunerna i dessa regioner har också prioriterats högst när de regionalpolitiska medlen fördelas.

För Bergslagen har beslutats om särskilda åtgärds paket. År 1984 antogs ett program som främst syftade till att få till stånd utvecklingsprojekt i regionen. Två år senare, dvs. 1986, fattades beslut om ett nytt treårigt utvecklingsprogram, som omfattade 425 milj. kr. Avsikten med programmet har varit dels att förstärka vissa nyckelområden – företagsutveckling, forskning och utveckling, utbildning samt vissa kommunikationsprojekt –, dels att förstärka den organisatoriska drivkraften bakom och samordningen av insatserna genom att Bergslagsdelegationen gavs ökade resurser och ställning som en myndighet.

Arbetet i Bergslagsdelegationen är nu inne på sitt andra verksamhetsår. Utskottet har under beredningen av detta ärende fått en initierad information om arbetets uppläggning och omfattning. Det är uppenbart att delegationen fyller en viktig funktion som samordnare av alla de aktiviteter som pågår och planeras i Bergslagen. Vi har också blivit övertygade om att de medel som riksdagen beviljat för detta ändamål används på ett konstruktivt sätt.

Våren 1987 föreslog regeringen att ytterligare 300 milj. kr. skulle avsättas för infrastrukturutbyggnad i de utsatta regionerna, t. ex. Bergslagen och Norrlands inland. Syftet var bl. a. att stärka dessa regioners långsiktiga utvecklingskraft och göra dem mer attraktiva för företagsetablering. Därmed skulle de bli mer konkurrenskraftiga gentemot storstadsområdena och tillväxtregionerna runt universitet och högskolor.

Regeringen skulle med dessa medel på ett snabbt och flexibelt sätt kunna ta upp överläggningar med myndigheter och företag för att lösa uppkommande problem. Man skulle också kunna åstadkomma sektorsövergripande insatser utan att diskussion skulle behöva uppstå om kostnadsfördelningen sektorerna emellan. Slutligen skulle garanteras att de regionalpolitiska aspekterna gavs en avgörande roll vid valet av insatser.

Genom en ohelig allians mellan vpk:s och de borgerliga partiernas företrädare i utskottet blev det inte så. Här spelade möjligheterna att fälla ett

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.

regeringsförslag en mer betydelsefull roll än omtanken om de angelägna projekt som nu fick skjutas på framtiden. Att länsanslagen räknades upp kan enligt min mening inte rättfärdiga den tempoförlust som blev resultatet av riksdagens beslut förra våren. Kvar står också det märkliga faktum att denna allians sänkte det totala anslaget med 100 milj. kr.

Regeringen har nu kommit igen till riksdagen med ett förslag till särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland. De föreslagna insatserna syftar till att dels motverka de negativa effekterna av det minskade personalbehovet vid Domnarvets järnverk i Borlänge och nedläggningen av gruvbrytningen i Grängesberg, dels förbättra förutsättningarna för utveckling i norra Sveriges inland.

Förslagen har utarbetats i samverkan mellan fem departement och har till främsta syfte att stärka infrastrukturen i de berörda regionerna. Den totala medelsramen för de framlagda förslagen uppgår till 675 milj. kr.

Riksdagen har i dag att behandla detta åtgärds paket, fränsett de utbildnings- och forskningspolitiska avsnitten, som kommer att behandlas senare i vår.

Fru talman! Jag vill med anledning av den föreliggande propositionen först slå fast att den senaste tidens beslut om uppsägningar vid Domnarvets järnverk i Borlänge och nedläggning av gruvbrytningen i Grängesberg gör det angeläget och nödvändigt med extraordinära insatser. Detsamma kan sägas gälla situationen i Vilhelmina kommun efter en nedläggning av gruvbrytningen i Stekenjokk. I förhållande till de berörda kommunernas folkmängd är bortfallet av sysselsättningstillfällen betydande. Regeringen har mot denna bakgrund också lagt ned ett omfattande arbete i samverkan mellan fem departement för att åstadkomma ett kraftfullt åtgärds paket för att främja utvecklingen i främst de nu berörda kommunerna.

Förslagen vad gäller Bergslagen innebär i sammanfattning följande:

- 65 milj. kr. till särskilda arbetsmarknadsåtgärder i främst Borlänge,
- 80 milj. kr. till företagsutveckling, bl. a. bildande av ett investmentbolag med inriktning mot de mindre företagen i regionen,
- 82 milj. kr. till kompetensutveckling i form av bl. a. teknikspridningsprojekt och satsningar på utbildningsområdet,
- 53 milj. kr. till förbättrade kommunikationer,
- 17 milj. kr. till regionalt utvecklingsarbete och
- 3 milj. kr. till försöksverksamhet med lokal och regional kulturutveckling.

För norra Sveriges inland föreslås:

- 78 milj. kr. för kompetensutveckling,
- 9,5 milj. kr. för teknikspridning m. m.,
- 44 milj. kr. för utvecklingsinsatser inom skogsbruket samt sågverks- och trämanufakturindustrin och
- 35 milj. kr. på kommunikationsområdet.

Härtill kommer stöd till bl. a. turistnäringen och vattenbruksnäringen.

De övriga berörda utskottens företrädare kommer senare i denna debatt att vidareutveckla de konkreta förslag som behandlas i resp. utskott. Sven

Lundberg kommer för socialdemokraternas räkning att ta upp de anslag som behandlats i arbetsmarknadsutskottet.

Fru talman! Från oppositionen har i arbetsmarknadsutskottet riktats kritik mot det föreliggande förslagets allmänna inriktning och omfattning.

Vpk och centerpartiet vill ha ett mer omfattande program: Ett större antal kommuner skall ingå i programmet. Centern föreslår t. o. m. att ett förslag skall läggas fram som omfattar samtliga regionalpolitiskt prioriterade områden.

Vi socialdemokrater anser att det finns särskild anledning att rikta in speciella åtgärder på de nu utpekade kommunerna. I Bergslagen i dess helhet löper för övrigt det treårsprogram som riksdagen antog år 1986.

Det finns också anledning att betona att den grundläggande förutsättningen för en positiv utveckling i de utsatta regionerna är att det förs en kraftfull och konsekvent ekonomisk politik. Den förda politiken har också inneburit att situationen även i de utsatta delarna av landet överlag ser något ljusare ut än tidigare. Vi måste komma ihåg att det inom ramen för budgetpropositionen varje år läggs fram en lång rad förslag som är av betydelse för den regionala utvecklingen. Här spelar inte minst de regional- och näringspolitiska insatserna en avgörande roll.

Självfallet finns det anledning att intensivt följa utvecklingen såväl i övriga delar av Bergslagen och norra inlandet som i övriga utsatta delar av Sverige. Om de ordinarie medlen inte räcker till är det naturligt att regeringen liksom hittills återkommer till riksdagen med ytterligare förslag.

Låt mig bara påpeka att vi för närvarande väntar på en regionalpolitisk proposition som behandlar Norrbotten. Samtidigt har utskottet i dag börjat behandla den del av budgetpropositionen som gäller regionalpolitiken.

I ett par motioner anförs att riksdagens beslut förra året – då regeringens förslag om 300 milj. kr. till infrastrukturella insatser avvisades – inneburit att insatserna kommit att bli större än regeringen från början avsett. Detta är naturligtvis ett försök till bortförklaring och bör kanske ses som ett slags ursäkt för det som inträffade förra året.

I själva verket är det så att regeringen i efterhand skulle ha föreslagit insatser utöver förslaget under förra våren, detta inte minst med tanke på de beslut som senare fattades inom bl. a. SSAB.

Folkpartiet vill ta upp en övergripande regionalpolitisk diskussion i anslutning till detta ärende. Utskottet börjar som sagt redan denna vecka behandla de regionalpolitiska avsnitten i regeringens budgetproposition jämte ett hundratal motioner. Vi har ansett att den diskussionen bör tas upp i det sammanhanget.

Fru talman! Vi har här i riksdagen med jämna mellanrum att ta ställning till regionalpolitiska förslag. Vi har vant oss vid att centern, förkroppsligad av Börje Hörnlund, alltid använder ett högt röstläge. Vi som har att följa arbetsmarknads- och regionalpolitiken vet att centerns konsekvens lämnar mycket övrigt att önska. Ena året skall AMS dräneras på någon miljard, nästa skall Samhalls anslag sänkas, och året därpå skall det höjas. Vi kan centerns regionalpolitik och har kanske inte så stort förtroende för den.

Men vad som punkterar hela Börje Hörnlunds trovärdighet är att centerns hetaste önskan är att samregera med moderaterna. Man kan säga att

moderaterna är konsekventa i sin regionalpolitik. Man kan också säga att de är konsekventa i sin brist på regionalpolitik. Vad säger Börje Hörnlund om moderaternas särskilda yttrande som är fogat till betänkandet? Det skulle vara intressant att få ett besked av honom om det. Som bekant är det svårt att både äta upp äpplet och ha det kvar.

Fru talman! Låt mig till sist säga att den bästa garantin för en positiv utveckling i utsatta regioner är att det förs en politik som bygger på solidaritet och jämlikhet och som är konsekvent.

Av naturliga skäl har vi inom socialdemokratien en stark känsla för vad det innebär för den enskilde och hans familj när jobbet är hotat. Vi är också starkt medvetna om konsekvenserna för kommunerna och regionerna när näringslivet sviktar och de yngre tvingas flytta till andra regioner för att få ett arbete. Den proposition som vi i dag behandlar är ett utmärkt exempel på socialdemokratins handlingskraft när det gäller insatser som får betydelse för dem som drabbas av den otrygghet som nedläggning av ett företag innebär.

Herr talman! Jag yrkar bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan om inriktningen och omfattningen av de föreslagna åtgärderna i Bergslagen och Norrlands inland.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf 6 TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 7 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Jag förstår, herr talman, varför Lars Ulander inte med ett ord berörde frågan om en ad hoc-artad kärnkrafts-utvecklingsinverkan på sysselsättningen i de områden som berörs i dagens debatt. Lars Ulander har ingenting att säga. Skall han säga någonting och vara någorlunda saklig, måste han konstatera att deklARATIONEN beträffande ansvaret för människor som arbetar i industrier som drabbas av strukturavveckling och nedläggning kommer att bli mycket allomfattande i fortsättningen, om den här politiken drivs igenom. Då kommer många människor att beröras som i dag arbetar i industrier med stort elbehov, industrier som är beroende av konkurrenskraftiga elpriser. Och då lär det behövas paket, Lars Ulander. Det vore klädsamt om utskottets ordförande tog så mycket ansvar för vad hans partis framtida politik kan komma att innebära att han berörde denna sak.

Jag hörde inte heller något om bensinskatten. Det är självklart, eftersom höjningen av bensinskatten bara kommer att spåda på de problem som människor i glesbygd har.

Herr talman! Inledningen i utskottsordförandens anförande var den vanliga: Det är mycket bättre på arbetsmarknaden nu än tidigare. Vi har i dag justerat ett betänkande från utskottet om arbetsmarknadspolitiken. I betänkandet visas en trevlig figur av vilken framgår att arbetslösheten inte ens nu med säkerhet är nere på de nivåer som man hade att räkna med när regeringen tillträdde. Att säga att den ekonomiska politiken har varit så

rasande framgångsrik är ju, herr talman, lätt. Det har i varje fall varit lätt att säga detta tills personer med stor kunskap som Pierre Vinde uttalar sig under Sparbanksdagarna eller när Industriförbundets ekonomer presenterar ett mycket djupgående ekonomiskt analysarbete som visar att det under en kort tid visst har varit bra, men att vi nu står inför problem. Det var länge sedan en fristående person – tidigare nära knuten till socialdemokratin – talade om att slakta heliga kor. Vad är det för verklighetsuppfattning som skiljer Pierre Vinde och Lars Ulander? Vem är det som har rätt? Jag föredrar att satsa på Pierre Vinde. Vem Lars Ulander och socialdemokratin satsar på vet jag inte, men även de kommer att tvingas att ta ställning till de varningssignaler som vi nu märker. Det vore bra om vi kunde föra en sakdebatt om problemen.

Kan en anslagsskillnad mellan socialdemokratisk och moderat politik på 154 milj. kr. i regionalpolitiska sammanhang betecknas som en avveckling av regionalpolitiken? Den frågan har jag ställt till Lars Ulander. Lars Ulander brukar stå vid sitt ord och vara en rejäl karl. Var vänlig och svara på frågan!

Anf. 8 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Lars Ulander riktade en svidande kritik mot regeringens oförmåga när det gäller samordningen mellan olika departement. Jag vill instämma i kritiken.

Att länsanslagen höjdes med 200 milj. kr. ger icke Lars Ulander någon ro. Det må vara hänt, men i verkligheten har denna höjning med 200 milj. kr. betytt en hel del för de utsatta regionernas utveckling.

Sedan den här gamla matematiken. Jag föreslår att riksdagen bekostar en liten studiecirkel där man räknar plus och minus. Sedan får vi nog slut på den här debatten. Den värderade ordföranden kan kanske få bli studieledare.

Det allvarliga i den här debatten är att de berörda kommunerna egentligen inte har råd att förlora flera människor, för det är unga människor som flyttar. Därför kan jag inte, som Lars Ulander låter påskina, anse att det är ett överbud när vi begär kraftfulla satsningar på ca 50-talet kommuner. Kommuner som i stort sett hela tiden har förlorat ungdomar. Det kan inte fortsätta på det här sättet, det behövs så kraftfulla åtgärder att vi får till stånd en återflyttning.

Sedan talade Lars Ulander om centerns konsekvens i regionalpolitiska frågor. Jag ber Lars Ulander stiga upp och ge några exempel på några fall då vi inte har varit konsekventa i regionalpolitiken – några fall då vi har underbjudit regeringen och önskat svagare åtgärder än regeringen. Ulanders allmänna talesätt håller inte!

Till sist vill jag ta upp talet om var de olika partierna står i regionalpolitiken. En sak tors jag säga: Att ge Sveriges rikaste företag – Volvo och Saab – bortåt 4 milj. kr. per skapat arbetstillfälle, det skulle aldrig moderaterna ha gjort. Och det här med regionalpolitik är både vad man ger regionalpolitiskt och vad man ger koncentrationsmässigt.

Anf. 9 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Lars Ulander sade att den övergripande regionalpolitiska diskussionen skall tas senare, eftersom det inte är så viktigt att ta den i dag. Det förvånar mig verkligen att Lars Ulander inte tycker att den övergripande

regionalpolitiken ingår som en viktig del när det gäller det avsnitt som vi skall behandla i riksdagen i dag. Dessutom tycker jag att den delen är så viktig att vi borde diskutera den både i dag och om någon månad.

Folkpartiet tog initiativet till den regionalpolitiska utredningen. I dag känns det litet grand som om Lars Ulander skulle tycka: Skönt, nu slipper vi de här frågorna, nu kan de ligga till sig – i varje fall ett år tills utredningen är klar. Jag hoppas verkligen att vi inte avstår från att diskutera grundläggande värderingar om hur regionalpolitiken skall utformas bara av den anledningen att det pågår en utredning.

Vidare sade Lars Ulander att Norrlands inland har stora problem. Men varför har ni inte tagit detta på allvar då, Lars Ulander? Varför finns det ingen strategi i satsningarna när det gäller Norrlands inland? Hela Sveriges riksdag anser att detta område har de verkligt stora problemen. Tillsammans borde vi kunna hitta en strategi, men ni vill tydligen inte vara med.

Nästa fråga lyder: Varför drar ni bort sysselsättningsstödet från stödområde C? Var är logiken? Den frågan ställde jag i mitt inledningsanförande. Jag skulle gärna vilja att Lars Ulander talar om vilken logik som används när man säger: Ta bort detta. Ni saknar långsiktiga, klara regler.

Sedan kom Lars Ulander in på den oheliga alliansen, hur vi tog bort de 300 miljonerna som skulle räcka i tre år och i stället anslog 400 milj. kr. för två år.

Man behöver bara studera regeringens förslag här, så visar det sig faktiskt att det har kommit fram betydligt mer pengar till infrastrukturella satsningar än vad både regeringen och socialdemokraterna här i riksdagen hade tänkt sig från början. Är det fel, Lars Ulander, att vi har fått effektivare insatser i varje fall i Bergslagen? Borde vi inte ha kunnat se till att de insatserna också kommit i norra Sverige, där problemen är ännu större än i Bergslagen? Det är intressant att höra om inte det är frågor som är viktiga.

Låt oss få ett besked, Lars Ulander: Är det inte vettigt att sysselsättningsstödet kommer tillbaka? Och hur är det med insatserna i inlandet? Skall det inte vara en strategi för dem, så att vi kan jobba långsiktigt i stället för kortsiktigt och ryckigt och företagen inte vet vad de skall göra?

Anf. 10 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Utskottets ordförande berörde inte alls det som är det svåra för regeringen, nämligen vad som skall ligga i paketet. Jag tänker på ASEA-BBC. Även om Sven Lundberg skall ta anslaget sedan, borde väl ändå Lars Ulander ha pekat på vad det innehåller för någonting. Vilka garantier har Västerbergslagen för sysselsättningen framöver? Det är en central och helt avgörande fråga för regionen. Lars Ulander bör svara på den.

Är Lars Ulander nöjd med satsningarna vad gäller våra LO-kamrater i Metall som har råkat ut för regeringens hårda åtgärder med en strikt företagsekonomi och som följd därav mister sina arbeten? Är det till fyllest det som har skett inom SSAB i Borlänge?

Och när kommer regeringen med de resterande förslagen för Bergslagen? Det var ju så duktigt av regeringen det här, och departementen har varit så duktiga. Då frågar man sig: När kommer nästa förslag?

Ulander säger till Börje Hörnlund: Titta på det särskilda yttrandet från moderaterna. Men vad säger Ulander om det stöd som regeringen och

socialdemokratin får för åtgärdernas omfattning? Det är faktiskt moderaterna som stöttar upp en hel del av regeringens förslag.

Så till frågan om vad departementen kunde ha gjort. Vad som förundrar mig väldigt mycket är att om industridepartementet hade fått 300 miljoner att disponera på tre år, hade allt flutit totalt smärtfritt i regeringen. Men så fort departementen skall samarbeta om att lägga fram en proposition blir det väldigt besvärligt och tar lång tid. Det finns anledning att undra vad det är för cirkus som pågår.

Det är bara att lägga fram förslag. Den majoritet som fanns i våras sade: Lägg fram förslagen, vi är positiva till dem! Vi från vpk tycker att det skall läggas fram ytterligare förslag, och vi välkomnar dem. Men försök inte spela teater och påstå att det anslag som riksdagen fattade beslut om skulle ha krånglat till någonting. Är det en sådan fruktansvärd byråkrati i regeringsarbetet, borde man ompröva regeringens hela arbete.

Det är den bild som en utomstående får. Om den är felaktig, får väl Lars Ulander eller någon annan bevisa att det är annorlunda.

Anf. 11 LARS ULANDER (s) replik:

Herr talman! Börje Hörnlund säger att jag gav regeringen en svidande kritik för samordningen mellan departementen. Jag måste ha uttryckt mig mycket oklart, för jag har över huvud taget inte kritiserat regeringen för den saken. Tvärtom har vi ju här ett exempel på ett mycket fruktbart samarbete mellan departementen i propositioner som går kant i kant. Så jag har mycket svårt att förstå Börje Hörnlunds synpunkter därvidlag.

Jag fortsätter med Börje Hörnlund. Han sade att länsanslagen inte har gett mig någon ro. Det är faktiskt på det sättet, och det behöver spikas fast, att den samlade oppositionen, bestående av de tre borgerliga partierna och vpk, gav 100 miljoner lägre anslag till regionalpolitiken. Det finns väl ingen anledning att inte erkänna det.

Sedan föreslog Börje Hörnlund att jag skulle bli något slags studieledare för en cirkel i de här frågorna. Jag gissar att det skulle vara en orimlig uppgift. Har man inte lyckats på ett helt år att få er att fatta, tror jag inte att någon cirkel i världen kommer att klara det.

Bengt Wittbom frågade om min inställning till kärnkraften. Den kommande propositionen i dessa frågor är alldeles klar: Företag och näringar med stort elkraftsbehov kommer att få sin el. Det är klart uttalat i propositionen, så jag kan inte förstå varför Bengt Wittbom tar upp den saken.

Sigge Godin återkom till frågan om en övergripande regionalpolitisk diskussion. Dels har det nu tillsatts en regionalpolitisk utredning, dels kommer vi att diskutera regionalpolitiken med anledning av budgetpropositionen om bara någon månad, och då tycker jag att det är rimligt att vi tar den samlade diskussionen vid det tillfället. Nu behandlar vi en särproposition som gäller en liten del av den kraftfulla regionalpolitik som regeringen kommer till riksdagen med.

Lars-Ove Hagberg frågade om jag är nöjd. Nöjd kan man inte vara om det krisar till sig. Men vad Lars-Ove Hagberg borde vara nöjd med är att vi har en regering och riksdagsmajoritet, om Lars-Ove Hagberg ställer upp, som också kan ge de människor som drabbas både den trygghet de behöver och den framtidstro som är nödvändig i sammanhanget.

Anf. 12 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Lars Ulander gör som man brukar göra när man blir pressad, nämligen kör med bortförklaringar. Regeringen hade gjort så här i alla fall, även om den inte hade fått på moppe i riksdagen för ett år sedan. säger Lars Ulander, och det och det hade man gjort i alla fall.

Om det nu skall vara så omöjligt att reda ut det här med 200 miljoner, 100 miljoner och 300 miljoner, vill jag bara säga att utgångspunkten är, och det är uppenbart för alla: Riksdagsmajoriteten sade nej till 300 miljoner i fria pengar, lade på länsanslagen 200 miljoner, behandlar i dag ett förslag om 675 miljoner och kommer att få en proposition nästa vecka på över 1 miljard. Det är klart att det kan vara svårt att finräkna, men här rör det sig om tal som är så enkla att de borde gå in.

Så till samordningen mellan departementen. Det hade inte blivit någon samordning, Lars Ulander, om inte riksdagens majoritet hade sagt i sitt beslut att det skall vara samordning. Så enkelt är det.

Sedan förstår jag att Lars Ulander har problem, för han tillhör ju både LO och partiet. Jag har här LO:s remissvar på energiverkets utredning om avveckling av kärnkraften. I yttrandet konstateras att det helt enkelt inte går att med fullt ansvarstagande fatta beslut på det underlag och de prognoser när det gäller prisutvecklingen för el som finns i utredningen, som faktiskt är grund för propositionen. Så att det är litet besvärligt, Lars Ulander, det förstår jag.

Och hur är det med bensinskatten, Lars Ulander? Hur är det för byggnadsarbetaren i Norrbotten eller i Bergslagen som normalt pendlar mycket långa avstånd eller för vilken som helst av LO:s medlemmar i de här områdena som måste pendla?

På vilket sätt blir det lättare för dem att klara sin situation när man nu fördyrar bensinen?

Det sker av miljöskäl, säger man. Nå, det går ju att cykla till jobbet i Stockholm, men det är något besvärligare om man har 3, 4 eller 5 mil att åka. Problemet med er och er politik, Lars Ulander, är att hur ambitiös er regionalpolitik än är så motverkar den på detta mycket väsentliga område möjligheten till sysselsättningsutveckling. Detta tycker jag att er riksdagsgrupp skulle meddela era ministrar, och säga att så här kan vi inte hålla på längre – då får man för det första sysselsättningsproblem och för det andra tappar vi snart trovärdigheten.

Anf. 13 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Jo, Lars Ulander, det var en mycket stark indirekt kritik av regeringens oförmåga att samordna det som fanns i första inlägget. Jag föreslår, herr talman, att Lars Ulander läser anförandet när det kommer i protokollet.

Så litet om länsanslagens historia. I dag tenderar industriministern och socialdemokratiska talare att tillgodoräkna sig de höjningar som har skett av detta anslag, liksom att anslaget kom till. Men historien är att socialdemokratin inte ville ha den här typen av anslag när det en gång infördes. Sedan har oppositionen i denna riksdag, bestående av centerpartiet, folkpartiet, moderata samlingspartiet och vpk, fått stå för höjningen. Det är naturligtvis

litet trist. Jag hörde Lars Ulanders partivän, förra regeringskamraten till industriminister Thage Peterson, nuvarande landshövdingen Curt Boström uttala sig i Nordnytt, helt glädjestrålade över höjningen av länsanslagen, trots att höga partivänner i riksdagen verkligen har försökt att undvika den höjningen och har bekämpat den.

Men så är det: Alla socialdemokratiska kommunalråd och landshövdingar är överförtjusta över att länsanslaget blev höjt med oppositionens hjälp.

Jag orkar inte med Lars Ulanders matematik. Jag är övertygad om att förskolebarn klarar att räkna plus i dag, och Lars Ulander klarar det säkert också, men han har bestämt sig för att inte längre förstå, och det kan jag ingenting göra åt.

Anf. 14 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Lars Ulander säger att man inte behöver ha den övergripande diskussionen om inriktningen nu. Den skall komma senare. Men det var främst av det skälet jag tycker att vi behöver ha den nu, eftersom regeringen inte har måktat med att komma med ett väl genomarbetat förslag till åtgärder i inlandet och Bergslagen. Det är också viktigt därför att stödfrågorna behöver behandlas alldeles speciellt. Det gäller att skapa generella regler och komma bort från den förhandlingssituation som så mycket har präglat just Bergslagspropositionen. Vi tycker att regionalpolitiska satsningar skall bygga på rättvisa och klara regler och inte på förhandlingar mellan regeringen och företagen, vilket man tycks ägna sig åt i kanslihuset.

Har ni totalt glömt bort sysselsättningsstödet, Lars Ulander? Intresserar det er inte? Det ger väldigt bra insatser för små pengar och det är lätt att administrera.

Ni vill ge människorna i glesbygden sken av att stora, väl övertänkta satsningar görs, samtidigt som detta stöd avvecklas. Det är hyckleri, tycker jag, och det skapar bara oro ute i bygderna. Hur skulle det vara om jag kunde få något svar på mina frågor? Hur skall vi hantera detta? Är det inte rimligt att de små pengarna ändå kan skjutas till?

När det gäller länsanslagen, Lars Ulander, är vi alla överens om – om vi räknar på rätt sätt – att det har blivit ett tillskott. Hur kan det komma sig att Lars Ulander tycker det är så fel, när industriminister och statssekreterare tycker det är alldeles utmärkt. Det är ett jättebra förslag, säger industriministern när han reser omkring i landet.

En fråga till: Varför accepterar regeringen denna höjning i årets förslag? Där finns samma summa pengar till länsanslagen som i fjol. Är de så mycket bättre den här gången? Eller tänker möjligen socialdemokraterna i riksdagen, med Lars Ulander i spetsen, säga nej till regeringens förslag och sänka länsanslagen? Det kunde vara intressant för oss att få veta.

Anf. 15 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Jag lär inte få något svar på vad utskottets ordförande egentligen tycker om sveket mot SSAB-arbetarna – propositionens stora svaga punkt – där misslyckandet är så tydligt och klart. Inte heller lär jag få något svar från honom på vad ASEA-historien, tron på storfinansen, hopkopplingen och kanske övrig styrning av storfinansen egentligen har för

roll i socialdemokratien eller i tankarna hos utskottets ordförande. Men han gick snabbt över till att säga att jag skulle tänka på riksdagsmajoriteten. Ja, jag har tänkt på riksdagsmajoriteten ända sedan 1982. Vi har ju en s. k. arbetarmajoritet och borde därför kunna genomföra en rad av arbetarrörelsens traditionella reformer. Ett sådant krav som funnits i arbetarrörelsen i många herrans år, som funnits i tankarna på löntagarfonder, som kommit fram i arbetsrättssammanhang och andra sammanhang, var att man på något sätt skulle kunna styra storfinansen – de stora kapitalplaceringarna, de som bestämmer om man skall vara utomlands eller inom landet med satsningarna, de som bestämmer vilken verksamhet som skall vara eller inte vara.

Jag kan bara upplysa Lars Ulander att om socialdemokratien vill så finns en klar riksdagsmajoritet för att genomföra sådana förslag.

Enligt Bergslagspropositionen och dess resultat vill industriministern tydligen mest resa omkring till dessa höga herrar och träffa uppgörelser med dem. De får ett och annat lokaliseringssubsidium, och han försöker få ett och annat löfte och på den vägen få en smula med av utvecklingen.

Det är kanske traditionell socialdemokratisk politik. Men den är förödande för dessa avfolkningsregioner. Det är förödande när storfinansen slår till och inte vill etablera sig.

Vid en utfrågning i utskottet ställdes en fråga till representanten för industridepartementet: Går det inte att styra företagen? Då blev svaret: Det är väldigt svårt att få företag att etablera sig där de inte redan är etablerade.

Om det är så svårt, Lars Ulander, borde vi inte då se till att företagen gjorde det, om vi skall ha någon substans i regionalpolitiken?

Anf. 16 LARS ULANDER (s) replik:

Herr talman! När det gäller mitt resonemang om att regeringen skulle ha gjort det här i alla fall säger Bengt Wittbom att man naturligtvis kan säga så. Men jag påstår bestämt att den socialdemokratiska regeringen vid alla tillfällen följer vad som händer i landet och gör de insatser som krävs för att klara dessa situationer.

Sedan återkommer Bengt Wittbom till diskussionen om bensinkostnaderna. Men även under de borgerliga regeringsåren höjdes bensinpriserna. Men det gjordes vid ett tillfälle då världsmarknadspriserna var avsevärt mycket högre än vad de är i dag. Ni kan inte rycka loss den här frågan ur sitt sammanhang och säga att vi genom att höja bensinpriserna kommer att slå sönder regionalpolitiken. Det går inte till på det sättet, Bengt Wittbom.

Beträffande frågan om samordningen mellan departementen vill jag säga följande. År efter år har regeringen sagt, vilket även utskottet har skrivit in i sina betänkanden, att en samordning är nödvändig och att regionalpolitiken måste ses som en helhet. Då måste alla politikområden innefattas i en samordning. Även Bengt Wittboms namn har funnits med under dessa betänkanden, och därför förstår jag inte riktigt vad han menar.

Börje Hörnlund talade om de höjningar som har skett. Men det skedde ingen höjning i juni månad förra året när vi fattade beslut om regionalpolitiken, utan det skedde en sänkning med 100 milj. kr. Försök att någon gång få in det i huvudet! Gå inte ut i bygderna och påstå något annat, eftersom det är fel. Dra inte heller in några förskolebarn i detta! De kan ju inte rå för vad

Börje Hörnlund ställer till med här i riksdagen.

Sigge Godin talade om övergripande diskussioner. Han har ju själv en utmärkt möjlighet att verkligen få ett inflytande när det gäller regionalpolitiken. Sigge Godin sitter nämligen i den regionalpolitiska utredningen och har där möjlighet att ta upp allt det som han talar om här – sysselsättningsstöd, hur vi skall lägga upp regionalpolitiken, osv. – och det är bra. Jag tror att det är den vägen som vi måste gå.

Till sist vill jag kommentera Lars-Ove Hagbergs anförande. Arbetarrörelsens traditionella inställning är: arbete åt alla. Vi har i dag, enligt de senaste siffrorna, en arbetslöshet på 1,6 %. Vi diskuterar nu regionalpolitiska insatser i ett område som är utsatt. Jag tycker att vi med fog kan säga att problemen måste lösas. Och vi löser dem på traditionellt sätt inom svensk arbetarrörelse.

Talmannen anmälde att Bengt Wittbom, Börje Hörnlund och Sigge Godin anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 17 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Detta är en regionalpolitisk debatt där de politiska alternativen skall belysas. Jag har en första fråga till de borgerliga företrädarna. Vad innebär en borgerlig regionalpolitik? Jag hoppas att ni försöker tala om vad ni tänker göra med regionalpolitiken, om ni mot all förmodan skulle få väljarnas förtroende att bilda regering. Ni är så väldigt kritiska mot den socialdemokratiska regeringens politik, men vad vill ni göra i stället? Vilken politik ämnar ni föra i regeringsställning?

Skall ni beträffande lokaliseringsbidragen fortsätta som nu enligt centerns förslag, skall ni ta bort offertstödsdelen som folkpartiet föreslår, eller skall ni ta bort bidraget helt, som moderaterna vill? Skall ni när det gäller länsanslagen fortsätta som nu enligt folkpartiets förslag, skall ni höja som centern vill, eller skall ni ta bort bidragsdelen helt, som moderaterna vill? Skall ni höja sysselsättningsstödet som centern och folkpartiet vill, eller skall ni ta bort det, som moderaterna vill? Skall ni genomföra centerns, folkpartiets eller moderaternas förslag när det gäller sänkningen av socialavgifterna? Det enda ni har gemensamt är att ni vill försämra förutsättningarna för Luleå i Norrbotten, som vi alla vet kommer att förlora många jobb.

Många med mig ställer frågan: Är detta den kraftfulla regionalpolitik som ni här har, eller är den samlande kraften det faktum att ni alla gemensamt vill ta bort lokaliseringslånen?

Vad skall t. ex. hända i Stockholm? Centern vill införa en blint slående straffskatt på all näringslivsverksamhet och lägga en död hand över all näringslivsverksamhet i Storstockholmsområdet, medan moderaterna vill låta marknadskrafterna styra helt fritt och släppa all expansion loss.

Vi diskuterar nu ett utvecklingsprogram för delar av Bergslagen och Norrlands inland. Ni har talat här i 75 minuter, men jag har inte hört ett enda ord om en gemensam ståndpunkt. Ni har skrivit inte mindre än 36 reservationer, men inte en enda är, som vi har kunnat konstatera, gemensam. På punkt efter punkt kan jag visa att ni inte har någon gemensam

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.

regionalpolitik. Ni har inte något alternativ till den socialdemokratiska framgångsrika regionalpolitik som har förts i det här landet under ett antal år. Jag tycker att ni för anständighetens skull borde ägna åtminstone någon minut åt att tala om vilken regionalpolitik som kommer att föras om de borgerliga skulle få makten i höst. Vad ämnar ni regera på? Vilka besked har ni till människorna i Bergslagen, i Norrland och i skogslänen?

Av huvuddelen av de borgerliga motioner som jag har läst och av inläggen här i dag framgår att ni vill satsa mer pengar, men ni klagar också på att insatserna kommer för sent. Det är nu oppositionens privilegium att vara frikostig och att klaga och kritisera. Det är därför inte mycket att hänga upp sig på. Men att det är svårt att hålla tungan rätt i mun när man skall klaga och försöka vinna poäng, det är folkpartiets reservationer och inlägg här lysande exempel på. Först säger folkpartiet att propositionen saknar analys och helhetsgrepp. Sedan säger man att åtgärderna inte bildar något sammanhängande mönster. Men på nästa sida i folkpartiets reservation har man gjort helt om. Där sägs att förra vårens riksdagsbeslut, då de borgerliga och vpk avvisade förslaget om höjning av anslagen till regionalpolitiken, uppenbarligen har stimulerat regeringen att satsa på infrastrukturella åtgärder. Jag skall läsa vad folkpartiet skriver: "Riksdagens beslut i våras har därför lett till en kraftfullare och mindre improviserad regionalpolitik." Jag tackar för berömmet. Men det är synd att oppositionens beslut förra våren fördröjde de välbehövlige insatserna.

Bengt Wittbom har det lika svårt. Det har blivit en del av Bengt Wittboms personlighet att sätta sig på två stolar. Det har han gjort många gånger. Vi minns hur han samma dag kunde sitta i Örebro och kräva mer till Bergslagen för att på eftermiddagen sitta i Stockholm och kräva mindre till Bergslagen, eftersom han ville avveckla regionalpolitiken. En annan gång sade han nej här i Stockholm till utlokalisering av statliga arbetsplatser och ja i Bergslagen till utlokalisering. I dag var Bengt Wittbom på sällsamt dåligt humör, men han hann ändå komma med kritik mot regionalpolitiken för att sedan tala sig varm för att moderaterna verkligen hade en regionalpolitik och ett antal förslag som skulle utveckla regionerna. Men vilka dessa förslag var dolde han.

Ett genomgående tema i de borgerliga inläggen är kritik mot paketen, som de borgerliga kallar de utvecklingsprogram som regeringen har utarbetat för olika regioner. De borgerliga partierna kallar detta för osammanhängande politik och vill i stället satsa på mera generella åtgärder, t. ex. skattesänkningar. Men avgörande för den regionala utvecklingen är vilka grundförutsättningar som finns i olika regioner för utvecklingen av ett näringsliv. Jag menar att nyckelfaktorerna är tillgång på utbildning, ny teknik och goda kommunikationer, dvs. en väl fungerande infrastruktur. Skall vi uppnå en bättre regional utjämning räcker det faktiskt inte med att ge förmånliga villkor via sänkta skatter eller via bidrag, utan vi måste satsa på de allmänna utvecklingsbetingelserna. Det är precis vad regeringen har gjort. Regeringen har förändrat regionalpolitiken och tvingat fram ett regionalpolitiskt synsätt över snart hela det politiska fältet. Det är klart att jag många gånger önskar, det skall jag erkänna, ännu större insatser från andra politikområden. Men det finns i dag ändå ett gemensamt synsätt.

De framlagda utvecklingsprogrammen har, det vill jag göra gällande, en genomtänkt långsiktig filosofi när det gäller att bygga upp olika regioners förutsättningar och stötta dem. Att programmen kommer litet olika i tiden behöver inte betyda att insatserna är oplanerade. Under mina sex år som industriminister har jag hävdad att det är nödvändigt att lyfta de utsatta regionerna och göra dem mera attraktiva och därmed mera konkurrenskraftiga. Vi har förstärkt infrastrukturen, och jag hävdar att regionalpolitiken har varit framgångsrik. Men vi säger att det behövs fler insatser.

Vi lägger ner stora ansträngningar och resurser på regionalpolitiken. Trots oppositionens neddragning av de anslag som regeringen föreslog förra året har anslagen nära nog tredubblats sedan regeringsskiftet 1982. Då har jag inte räknat in alla de särskilda utvecklingsprogram som vi har lagt fram för ett stort antal utsatta regioner. Det har rört sig om flera miljarder kronor. Det har gett uppemot 20 000 nya jobb i stödområdet i Bergslagen sedan 1982. Det är inget dåligt resultat.

Vi har kunnat konstatera en förbättring i befolkningsutvecklingen. Förra året ökade faktiskt befolkningen i tre av skogslänen. Inflyttningen till Stockholm har stoppats. Av förra årets befolkningsökning i Stockholm berodde fem sjättedelar på födelseöverskott eller på invandring från utlandet. Man kan inte längre hävda att Stockholm utarmar det övriga landet. Jag menar att utvecklingen har gått åt rätt håll de senaste åren. Men det finns ingen borgerlig talesman som är glad över detta. Jag förstår inte varför. Varför fortsätter ni med att klaga trots alla de nya insatser som görs på regionalpolitikens område och trots de goda resultat som har nåtts?

Jag säger inte att insatserna är tillräckliga eller att vi har nått tillräckligt goda resultat. Tvärtom brukar jag hävda både här i riksdagen och runt om i landet att vi måste anstränga oss ytterligare för att åstadkomma rättvisa när det gäller regionerna. Men de borgerliga är på något sätt i otakt med människorna ute i landet. På något sätt är verkligheten er värsta fiende.

Ute i landet ser ju faktiskt människorna framgångarna. Arbetslösheten har minskat också i skogslän och glesbygd. Sysselsättningen har ökat också i skogslän och glesbygd. Investeringarna har ökat också i skogslän och i glesbygd. Nyföretagandet och sysselsättningen har faktiskt ökat. Faktum är att det t. ex. i Norrbotten aldrig sedan AMS började med sina mätningar varit så många sysselsatta som i dag. Det betyder ändå att vi har fått i gång en utveckling i många regioner som vi efterlängtad. Men på något sätt kommer det inte fram när de borgerliga diskuterar regionalpolitik. På något sätt vill ni av oförklarlig anledning förtränga de framgångar som vi gemensamt haft på regionalpolitikens område.

Anf. 18 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Börjar det inte bli rätt så tjatigt, industriministern, att hela tiden hålla på att ha synpunkter på mitt humör, oavsett vad jag är på för humör. I dag råkar jag vara på ovanligt bra humör. Det kunde väl även industriministern märka.

På tal om Stockholm och marknadskrafterna vill jag fråga: Vem är det som ger marknadskrafterna spelrum – är det moderaterna eller socialdemokraterna? Generellt är det moderat politik som gör det, för vi tror att det är bra.

Prot. 1987/88:86.
17 mars 1988.

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.

Vem är det som genom regleringar ser till att marknadsekonomin får större spelrum än vad som egentligen är motiverat? Jo, det är socialdemokraterna. Vem är det som ser till att medborgarna i Överkalix betalår utbyggnaden av den offentliga barnomsorgen i Stockholm? Vems politik är det? Det är inte moderaternas utan socialdemokraternas politik.

En väl fungerande marknadsekonomi, industriministern, är av godo för vårt land, men när marknadsekonomin tvingas fungera överhettad via ingrepp som får negativa effekter är det inte bra för Sverige. Granska er egen politik utifrån den utgångspunkten, så tror jag att möjligheterna att nå en hygglig balans mellan Stockholm och övriga regioner blir större.

Sedan undrar industriministern vad vi har för regionalpolitik. Att industriministern någonsin skulle säga att moderaterna har en regionalpolitik förväntar jag mig inte. Så vi kan stryka den diskussionen. Skillnaden är 154 miljoner på ett helår. Centern och moderaterna har varit med om att pressa fram olika satsningar och satt press på regeringen att prioritera regionalpolitiken. Men det lär industriministern aldrig erkänna. Dessutom har vi och övriga borgerliga partier dragit konsekvenserna och erfarenheterna av den hittills förda regionalpolitiken. Min fråga till industriministern blir: Hur kan det komma sig att industriministerns experter är lika bekymrade som vi över de dåliga resultat som lokaliseringsslånen för nyetableringar hittills har gett? Detta är bakgrunden till att moderata samlingspartiet föreslår en systemändring så att vi går över till en typ riskgarantilån. Jag vet att industriministern är lika bekymrad som jag. Varför kan man då inte gå upp och tala om att vi behöver skifta system? Vi vill inte bara ta bort lokaliseringsslånen, utan vi vill ersätta dem med ett system som fungerar bättre än det gamla hittills har gjort. Visst är det så, Thage Peterson, att systemet inte fungerat tillfredsställande. Det har varit mängder av konkurser.

Anf. 19 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Industriministern är inte upprörd över att Sorsele, Dorotea, Stekenjokksområdet och Stensele har ett 10 % högre kostnadsläge än kuststaden Luleå. Jag garanterar industriministern att alla hans partivänner i dessa fjällkommuner är mycket upprörda över att de skall leva med ett 10 % högre kostnadsläge. Detta var ett besked till Västerbottens inland, till delar av Ångermanland, delar av Jämtland. Det här är den socialdemokratiska rättvisesynt. Socialdemokraterna anser att Luleå är ett mera utsatt område än Sorsele.

Industriministern talar om straffskatt. Ja, vi vill lägga en investeringsavgift på de planerade 300 nya skyskrapkontoren i Stockholmsområdet. Varför vill vi det? Jo, därför att vi vill rädda ekonomin, vi vill rädda miljön och vi vill prioritera bostadsbyggande. Industriministerns politik och samordning har lett till att 120 000 ungdomar är utan bostad här i Stockholm. Det är socialt mycket farligt. Vi vill att byggarbetskraften klarar bostäder och miljön och gör den ännu bättre. Industriministerns syn kommer att leda till att det blir ännu svårare att få sjukvårdsbiträden och ännu värre på omvårdnadssidan osv. Den politiken ställer inte centerpartiet upp på.

Sedan skall jag tala om en sak till för industriministern, om han har tid att höra på. Moderaterna, socialdemokraterna och folkpartiet i Finland har lagt

en investeringsavgift i Helsingforsområdet och i överhettade områden i storleksordningen 25–40 %. Varför? Jo, de klarar icke att hålla tillbaka löneglidningar och annat om det blir för överhettat. Det är alltså med omtanke om landets ekonomi. Jag förstår att industriministern räknar med att förlora valet i höst och tänker: Efter oss syndafloden. Men den politiken vill inte vi föra i opposition.

Thage G Peterson talar om överbud. Vi har den klart bästa regionalpolitiken, kalla den inte överbud!

Anf. 20 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Thage Peterson efterfrågar vad folkpartiet egentligen menar när vi säger att insatserna har kommit för sent. När vi ändrade inriktningen och överförde 200 milj. kr. till länsanslagen, sade regeringen att det fanns mängder med förslag till infrastrukturella satsningar. Men varför dröjde det då ända till julen innan några förslag kom på riksdagens bord, så att vi kunde börja jobba med dem? Förklara varför det behövde ta så lång tid när ni hade så gott om uppslag!

Jag vill också fråga: Vilken strategi har ni för Norrlands inland? Vad vill ni göra där? Industriministern kan kanske svara, eftersom Lars Ulander inte vill göra det.

Beträffande vad vi har sagt om Bergslagen och insatserna där kan jag återgå till mitt inledningsanförande. Industriministern tittade faktiskt upp när jag sade: "Vårens riksdagsbeslut har dock inneburit att större medel än tidigare har avsatts till infrastrukturella åtgärder. Regeringen har också tvingats att redovisa medlens användningsområde innan riksdagen fattar beslut. Det är bra." Så sade jag. På den punkten anser vi att åtgärderna är vettiga. Men beträffande Norrlands inland finns det inga klara regler och ingen strategi för hur regeringen har tänkt sig utvecklingen.

Thage Peterson talar sedan om oppositionens privilegium. Ja, år 1982, när Thage Peterson var i opposition, då fanns det 60 reservationer att rösta på. Då passade Thage Peterson och hans kamrater verkligen på att utnyttja oppositionens privilegium.

Det mest intressanta då var kanske att socialdemokraterna krävde att Stockholm skulle expandera – det var det viktigaste budskapet 1982. Tala om oppositionens möjligheter, Thage Peterson! Alla möjligheter finns i och för sig. Men man bör handskas varsamt med sina förslag, för man kan ju bli påmind om dem så småningom.

Jag beklagar att vi inte får någon debatt om inriktningen av regionalpolitiken för Bergslagen och Norrlands inland. Det är hög tid att börja med den diskussionen nu. Vi kan återkomma till den senare, när vi i vår skall föra en ytterligare debatt.

Jag tror att det behövs både en och två diskussioner och en utredning för att verkligen komma fram till konkreta och vettiga inriktningar. Det vore intressant att veta om Thage Peterson har ändrat åsikt nu. Han tyckte tydligen att vi folkpartister hade någorlunda vettiga förslag för en tid sedan. Har socialdemokraterna annan åsikt i dag?

Anf. 21 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Industriministern höll ett valtal där han läxade upp de borgerliga, och det tycker jag är bra och nödvändigt. Men sedan säger han i nästa andetag: Vi har en jättebra regionalpolitik.

Då frågar jag: Var ligger egentligen framgången i regeringens regionalpolitik sedan 1982, sett ur de arbetande människornas synpunkt? Är det Stockholms enorma expansion sedan 1982 som är det stora? Den är ju så omfattande att det sedan 1987 knappast funnits en bostad att få. Det har väl aldrig varit en så snabb expansion för storstadsregionen som under den här perioden av Thage Petersons tid.

Dessutom kan man inte säga att det bara är så enkelt som att se på de totala siffrorna. De regioner som jag kommer från förlorar kunskapen, som har centertrats hit till den här storstadsregionen.

Är det samarbetet med Volvo och Saab och de stora ekonomiska resurser som regeringen har gett dem som är framgångsrik regionalpolitik? Eller är det kanske nedläggningen av stora delar av SSAB – utan ersättning? Är det den bristfälliga stålpolitiken? Eller är det hur elegant man styr storföretagen till de här regionerna som är den stora framgången? Man måste fråga sig det.

Även om det finns flera satsningar på infrastruktur så väger de inte upp den utveckling som har skett i landet under några år. Industriministern kan inte bestrida att det är mycket stora problem i avfolkningslänen och de regioner som har fått utstå denna strukturomvandling.

Hur känns det nu, industriministern, att själv ha fattat beslutet om SSAB och sedan inte kunna ge de arbetare som direkt drabbas någon möjlighet till drägligt arbete? Man försätter människorna i en jättelik oro, där kampen varje dag gäller: Kan jag få utbildning eller arbete, skall jag flytta, eller vad händer med mig? Detta är ju industriministern direkt ansvarig för.

Vi kanske nu kan få besked om – eftersom vi behandlar den här propositionen – hur det står till med ASEA, dvs. ABB. Vilka garantier föreligger egentligen för ersättandet av de 500 jobb netto som så högtidligen utlovades för regionen framöver?

Anf. 22 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jag efterlyste det borgerliga alternativet i regionalpolitiken. Men det kom inte ett enda ord från Wittbom, Godin och Hörnlund på den punkten. Och vilket alternativ som Hagberg står för vet man ju aldrig.

Ni har en replik till, och jag vill gärna be er använda den till att berätta litet om en samlad regionalpolitik från de borgerligas sida.

Till Sigge Godin: Jag kritiserade inte de borgerliga för att ni reserverade er. Det är självklart er rättighet att kunna göra det i riksdagen. Har man en annan uppfattning än utskottsmajoriteten skall man reservera sig.

Vad jag pekade på eller upplyste riksdagen om var att det bland 36 reservationer inte finns en enda gemensam reservation. Vad är orsaken till det? Det kanske Godin kan säga något om också i nästa replik. Ni har inte på ett enda område funnit er vara överens med något annat borgerligt parti. Ni har varit mycket flitiga i debatten att kritisera regeringen för vår politik, men ni har inte åstadkommit något enda inlägg där ni kan säga att ni står eniga.

Bengt Wittbom och Lars-Ove Hagberg ställde frågor, och ni skall få ett

gemensamt svar. Jag tycker nämligen att ni argumenterar ungefär likadant och utifrån ungefär samma grund – det är ytterlighetspartiernas rätt att göra så.

Vad jag har velat peka på är att när man ser på den regionala utvecklingen kan man aldrig förneka fakta. Sysselsättningen har ökat också i skogslänen. Arbetslösheten har gått ned också i skogslänen. Investeringarna har ökat också i skogslänen, och nyföretagandet har ökat också i skogslänen. Dessutom, Bengt Wittbom, har konkursernas antal gått ned.

Jag kan inte förstå att det skulle bli färre konkurser om man övergår från bidrag till lån.

Lars-Ove Hagberg frågar var framgångarna för den socialdemokratiska regionalpolitiken finns någonstans. Jag har litet svårt att förstå att just Hagberg inte har upptäckt att sysselsättningen i Sverige har ökat, även ute i stödområdet. De uppemot 20 000 arbetstillfällena som vi har fått genom regionalpolitiskt stöd har förmodligen medverkat till denna framgång. Visst har väl Hagberg ändå hört talas om att vi nu är nere i en arbetslöshet på 1,6 %.

Om inte detta är en framgång för socialdemokratisk politik, vet jag inte riktigt vad Hagberg har för måttstock på en framgångsrik politik. Vi befinner oss dessutom nu i en situation då länder runt om i världen, även i östblocket, dras med undersysselsättning och höga arbetslöshetstal på 10, 11 %. I vissa regionalpolitiska områden i Europa är arbetslöshetstal på 20, 25 eller 30 % inte ovanliga. En sådan arbetslöshet har vi inte i Sverige.

Situationen i Norrbotten skall behandlas med ett särskilt program, som kommer att läggas på riksdagens bord nästa onsdag. I Norrbotten har man sedan mätningarna började aldrig haft en så hög sysselsättningsgrad som man har i dag. Med detta har jag inte sagt att jag förnekar problemen.

Jag kanske är den ivrigaste talaren av er alla runt om i landet. Jag tar fram problemen och svårigheterna. Vi har i dag utomordentligt allvarliga utvecklingstendenser, exempelvis på vissa områden i Norrbotten som jag skall belysa i propositionen. Vi har det i Blekinge och i delar av Gävleborgs län. Vi har siffror från Gotland som inte är muntra.

Detta är emellertid ett traditionellt socialdemokratiskt sätt att driva regionalpolitik. Man förtiger inte problemen, utan man lyfter fram svårigheterna och sätter in åtgärder. Jag lät mig inte nedslås av att ni tog 100 milj. kr. ifrån mig och regeringen i våras när ni med andra ord minskade de regionalpolitiska anslagen. Det lades före sommaren i stället fram nya program och förslag för glesbygdskommunerna, inte minst i Västerbotten.

Jag vill säga ytterligare några ord till Lars-Ove Hagberg. Han gjorde mig bekymrad. Här i riksdagen brukar jag då och då ge litet goda råd till Hagberg, så att han inte hamnar helt snett i tillvaron. Det går emellertid inte alltid. Tilltaget att låta sig luras av de borgerliga att dra ner på regionalpolitiken var väl inte särskilt klokt eller lyckosamt, vare sig för Hagberg personligen i Borlänge eller för hans parti.

Lars-Ove Hagberg förde ett resonemang i sitt första inlägg och gjorde en propaganda som är rent destruktiv för Borlänge. Jag vill säga följande till Hagberg: Om tillräckligt många talar tillräckligt mycket om hur omöjligt och eländigt allting är i Borlänge och Bergslagen, skrämmer man bort alla dem

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.

som skulle kunna tänka sig att starta verksamhet och skapa nya arbetstillfällen i Bergslagen. Jag tycker därför att Hagberg skall tänka sig för både en och två gånger innan han upprepar sitt dystra budskap. Sanningen är – och det vet Hagberg mycket väl – att det finns många positiva verksamheter i gång och på gång i Borlänge.

Jag är helt säker på att satsningen på högskolan, på utbildning, på teknik och inte minst på tekniken inom ett specialområde som materialkunnande kommer att betyda många nya företag och arbetstillfällen i framtiden i Borlänge. Detta inscr också företagare, kommunfolk och folk i allmänhet i Borlänge. Jag har fått många bevis på det, både i brev och vid personliga kontakter.

Förra veckan var jag uppe i Borlänge och invigde Teknikdalen. Jag mötte då många människor – även anställda på Domnarvet – som kom fram och talade med mig. De sade att de vill vara med och ta hand om de förutsättningar som Borlänge och Bergslagen har och använda regeringens utvecklingsprogram i dess olika delar till att utveckla och förnya näringslivet.

Om man emellertid tillräckligt starkt för fram budskapet att ingenting går, att allt är dystert och att man inte har gjort något för Borlänge och Bergslagen, då kommer inte heller någonting att hända. Det finns så många exempel på just hur dysterhet och pessimism har lett till en direkt dålig utveckling. Jag vill därför uppmana Hagberg att tänka om och att tänka litet mer på Borlänge och på människorna där. Släpp litet grand på den politiska retoriken och taktiken! Detta har jag sagt i all vänlighet till Lars-Ove Hagberg.

Nu säger ni – och det är också oppositionens rätt att säga så – att riksdagen har drivit på regeringen. Ja, det är väl inget fel i det. Jag tillhör dem som säger att det är bra att vi får förslag från riksdagen. Det hör väl hemma i en god demokrati och i ett samspel mellan riksdag och regering att vi får bra förslag från riksdagen. Jag har stått här i åtskilliga regionalpolitiska debatter och efterlyst era konkreta förslag. Jag är därför ganska glad över att vi då och då kan mötas i en bra regionalpolitisk diskussion.

Ert samfällida nej i våras hade emellertid endast en effekt, precis som utskottets ordförande Lars Ulander sade. Arbetet fördröjdes och komplicerades. Det hade självfallet gått betydligt fortare att sätta samman de olika åtgärderna om industridepartementet redan våren 1987 hade fått de föreslagna pengarna och det föreslagna anslaget.

Jag hävdar på sakliga grunder att ett år har gått förlorat på grund av ert uppträdande här i riksdagen, i ett skådespel som regisserades av Börje Hörnlund.

Det är de borgerliga partierna och vpk som får bära skulden för detta. Oppositionen sade nej. Ni gjorde det därför att ni var lockade av nöjet att få sätta en käpp i hjulet för regeringen. Gladast av alla var Bengt Wittbom. Han reste land och rike runt och talade om att man nu hade tagit industriministerns gottpåse. Det var emellertid ingen triumf för människorna ute i glesbygderna. Det var ingen heroisk insats. Det var inte särskilt framsynt.

Jag kan förstå er glädje över att ni nu kan jämföra. Verkligheten är emellertid att ökningen av ambitionsnivån och de nya insatserna har

tillkommit som ett direkt resultat av förändringarna inom SSAB, LKAB och ASSI.

Det är nödvändigt med nya åtgärder. Det har blivit nödvändigt att komplettera anslaget på 300 milj. kr. med insatser som den nya situationen kräver. Det har inget att göra med oppositionens obegripliga agerande här i riksdagen.

Anf. 23 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Det är trevligt att få industriministerns synpunkter på mitt humör. Efter vad jag har förstått kan jag tydligen vara glad ibland i alla fall.

Problemen med lokaliseringsslånen och lokaliseringsbidragen för nyetableringar har utretts av SIND. Utredningen har kommit fram till utomordentligt besvärande och bekymmersamma resultat. Det finns mycket få lyckade satsningar. Jag tror att utredningen visar vad det eventuellt kan bero på. Vi har därför föreslagit ett nytt system – och nya principer för ett system – för att satsa på stimulanser till nyetableringar lokaliserade till speciella områden. Det är inte samma sak som att vi inte har någon regionalpolitik.

Sedan vill jag ta upp påståendet att jag skulle sitta på två stolar. Det kan väl ibland hända att man som enskild riksdagsman driver på hårdare i vissa frågor än vad ens parti är berett att göra. Det kan väl också hända att man som minister har en annan uppfattning i olika frågor än den politik som regeringen vill bedriva – t. ex. i kärnkraftsfrågan. Jag tycker inte att man behöver säga så mycket mer än detta för att kunna konstatera att livet kan vara sådant ibland. Både industriministern och jag vet ju hur det är. Industriministern kan dock inte som jag, såsom enskild riksdagsman, lägga fram egna motioner. Det är dock tur. Ni kan då i alla fall skydda er från att uppträda oenigt.

Det har varit mycket tjat om att det inte finns en enda gemensam reservation. Det finns 36 reservationer, och ingen är gemensam. Jag skall bjuda på en sådan, industriministern. Jag yrkar bifall till utskottets reservation nr 8 i vad gäller temporär inplacering av Säters kommun i stödområde.

Vi har därmed en gemensam reservation. Den är så gemensam att den kommer att bli politisk. Det är nödvändigt för att den sågverksägare jag talade om i mitt inledningsanförande och människorna i denna kommun inte skall behöva lida för att vi har en regering som med konsekvens inriktar sin politik på att på olika områden gynna socialdemokratiska kommuner – röststarka kommuner – och missgynna borgerligt styrda kommuner. Därför avser moderata samlingspartiets riksdagsgrupp att rösta för den här reservationen. Därmed har vi alltså en gemensam reservation.

Vad i övrigt gäller frågan om gemensamma reservationer valde vi att nu inte ta upp det vi i vår motion föreslår i fråga om övergripande regionalpolitik. Detta har vi tagit upp i den partimotion som nu börjat behandlas i utskottet. Låt oss därför vänta med debatten om gemensamma reservationer beträffande principerna för regionalpolitiken till dess utskottets stora betänkande kommer upp till behandling. Då får industriministern se vilken plattform vi har för vår politik. Men, som sagt, det finns nu en gemensam reservation.

Anf. 24 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Centern kommer, industriministern, att slåss mycket hårt för målet att utveckla hela vårt land – såväl storstad som glesbygd.

Det är naturligtvis regeringen i dess helhet som skall uträtta detta arbete. Ibland är det kanske litet fel att låta Thage G Peterson bära hundhuvudet för hela flyttlass- och koncentrationspolitiken. Däremot skall han bära hundhuvudet för att han inte orkar samordna regeringen på ett bättre sätt.

Sedan några förslag!

En borgerlig regering kommer att genomföra en vårdnadsersättning. En vårdnadsersättning har en regionalpolitisk effekt på ca 3 miljarder kronor. Jämför detta med att Thage G Peterson visade dåligt humör därför att han förlorade en votering om 200 milj. kr. till regionalpolitiken. 3 miljarder kronor är mycket pengar. Detta är dessutom en rättvisefråga.

Borgerliga regeringar genomförde en utbyggnad av den kommunala skatteutjämnningen från två till tio miljarder kronor. Detta ger en fantastiskt stor regionalpolitisk effekt. Vi är nu eniga om att se över frågan om den kommunala skatteutjämnningen och specialdestinerade bidrag. Det kommer att ge stora regionalpolitiska effekter.

Jag har redan tidigare sagt att det inte bara är fråga om regionalpolitiken. Jag tror inte att något borgerligt parti skulle ha kommit på att sälja statliga förlustbolag till två av Sveriges rikaste företag för att beröva sig själv pengar. Jag är också övertygad om att man inte hux flux skulle ha släppt 25 miljarder i investeringsfonderna till samma företag utan att ställa några som helst krav. Synen på småföretagen är också mycket viktig.

Jag kommer slutligen till det här räkneexemplet. Thage G Peterson har för innevarande år begärt i runda tal 550 milj. kr. till länsanslag och till infrastrukturella åtgärder. Han har genom oppositionens ingripande fått dubbelt upp. Därför bör Thage G Peterson glädja sig.

Anf. 25 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Det är sant, industriministern, att folkpartiet medverkade till att länsanslagen ökade med 200 milj. kr. år 1987. Det är glädjande att socialdemokraterna har insett att ökade länsanslag är den rätta vägen att gå för att stimulera nyskapande i våra glesbygder. Det är också bra att regeringen insett tidigare misstag och i årets proposition om regionalpolitiken ansluter sig till riksdagens majoritet i denna fråga.

Om nu industriministern i fjol vår hade så många förslag till infrastrukturella satsningar, varför dröjde det då ända fram emot jul innan förslagen kom på riksdagens bord. Jag skulle mycket gärna vilja ha ett svar på den frågan.

Sedan klagar industriministern över att vi inte har någon reservation tillsammans med något annat borgerligt parti. Det finns i varje fall tre sådana reservationer, nämligen reservationerna om sysselsättningsstödet, om folkhögskolan och om Sätters kommun. Dessa reservationer ger tre exempel på frågor där vi har gemensamma åsikter.

Men vad har regeringen för strategi? På den frågan ville Lars Ulander och industriministern inte svara. Jag måste då fråga: Är det så att ni inte har någon strategi, i varje fall för Norrlands inland?

Låt mig, herr industriminister, säga att folkpartiet satsar betydligt mer än

regeringen på regionalpolitiken. Det tycker vi är viktigt och väsentligt.

Det är faktiskt så att alla partier i Sveriges riksdag i dag är i minoritet. Därför måste det till gemensamma tag. Låt oss ta de gemensamma tagen för de delar av Sverige som har det mycket besvärligt.

Lägg fram era förslag, så skall vi syna dem. Om det finns någon strategi i dem, om de är långsiktiga, vettiga och bärkraftiga, är folkpartiet berett att stödja dem. Men vi vill först se förslagen på bordet. Det viktiga är att vi får fram förslag och att det inte bara sker förhandlingar mellan företag och regering och fattas beslut om på andra håll än i riksdagen. Vi vill ha raka och konkreta förslag, som människorna kan tolka och som vi kan fatta beslut om här i Sveriges riksdag. Får vi sådana förslag, skall vi med intresse ta del av dem.

Anf. 26 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Jag har två gånger frågat Lars Ulander hur det förhåller sig med ASEA-satsningen och garantierna om 500 jobb. Jag ställer nu samma fråga till Thage G Peterson. Få se om jag får något svar när jag nu inte har någon möjlighet att kommentera det.

Sedan vill jag fråga hur det känns att egentligen inte kunna klara SSAB-affären. Thage G Peterson uppmanade mig – i all vänlighet, som han sade: Glöm de problem som SSAB-arbetarna får genom min fadäs när det gäller SSAB! Titta i stället på Teknikdalen och banverket! De problem som arbetarna på järnbrugsgolvet har skall jag alltså glömma – det är i sak regeringens och industriministerns råd.

Jag uppträder inte alltid vänligt, och jag ser väl framför allt inte vänlig ut. Men jag vill ändå i all vänlighet säga att det hade varit bra om Thage G Peterson hade förpassat sig ned till arbetsgolvet och lyssnat till dem som befinner sig där i stället för att besöka mässor, Bo Berggren och andra. Detta alltså sagt i all vänlighet.

Det är inte så att jag försöker skrämmas. Jag tror att det är ganska destruktivt för Borlänge och dess ungdomar att de inte kan få en högre utbildning och bli så attraktiva på arbetsmarknaden att de efterfrågas i andra regioner. Att de inte heller har en industriarbetsplats eller annan plats att komma till är destruktivt för en kommun eller en region. Jag tar mig rätten att påpeka det. Denna fråga måste lyftas fram för att man över huvud taget skall kunna vidta någon åtgärd. Man kan inte blunda för verkligheten och bara inta en glättig attityd. Nu lever vi i en högkonjunktur, vi har genomsnittligt sett en mycket låg arbetslöshet i Sverige i förhållande till omvärlden, men i de regioner som vi nu talar om är arbetslösheten fortfarande stor, och för vissa grupper är den ganska besvärlig. Det är sanningen i dag.

Thage Peterson blev ganska ledsen och besviken och kanske litet förnärad över riksdagens beslut i våras. Det är den enda förklaring som jag kan finna till att det har tagit så lång tid i regeringskansliet att få fram det här förslaget; saken var ju klappad och klar så att säga. Är man besviken över ett nederlag, får man inte låta sig påverkas av det utan måste i stället ta nya tag. Nu hoppas jag att det tas nya tag för Bergslagen.

Anf. 27 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jag kan alltså konstatera att den gemensamma borgerliga politiken således är Sätters kommun i Kopparbergs län – ingenting annat. Men jag har fått ett löfte av Bengt Wittbom att han vid den regionalpolitiska debatt, då budgetpropositionen skall behandlas, kommer att redovisa ett samlat borgerligt regionalpolitiskt alternativ. Jag skall påminna Wittbom om det löftet.

Jag har också noterat att Börje Hörnlund tvingades att gå till det sociala området för att hitta något som är gemensamt för de borgerliga partierna.

Sigge Godin kom väl litet fel när han återopade reservationerna om folkhögskolekurserna och sysselsättningsstödet, de är väl ändå inte gemensamma för *alla* borgerliga parter. Om trycket är riktigt, finns det en gemensam reservation från centern och folkpartiet, men centern och folkpartiet utgör inget borgerligt alternativ. Det är endast om alla de tre borgerliga partierna är eniga om programmet som det finns ett borgerligt alternativ. Jag noterar att jag har läst trycket, men Sigge Godin kanske har andra, hemliga kontakter med moderaterna på den här punkten.

Jag förstår inte att Lars-Ove Hagberg blev så sur över att jag gav honom några goda råd. Han gör mig litet orolig. Vem har inbillat Hagberg att åtgärderna vid SSAB inte var nödvändiga, att de inte visade sig framgångsrika? Vem har lurat i Hagberg att vi gjorde en fadäs?

SSAB är ju i dag ett företag på frammarsch, som investerar över en miljard, 1 000 milj. kr., varav 500 miljoner i Borlänge, ett företag som satsar på de utvecklingsbara delarna. SSAB har bestämt sig för att överleva som stålkoncern och har tagit itu med struktureringsarbetet långt före andra stålbolag.

Så några ord till centern. Det tal som Börje Hörnlund höll här nyss har jag hört honom hålla i riksdagen flera gånger tidigare. Börje Hörnlund har en förunderlig förmåga att alltid hamna på kant i tillvaron.

När Stockholm växte snabbt på det övriga Sveriges bekostnad, och regeringen, i strid med moderaternas vilja, gjorde insatser för att förhindra överhettningen, då teg centern. Den striden fick vi föra ensamma – inte ett ord till stöd för regeringens politik för att sprida tillväxten, inte ett konstruktivt förslag till nya lösningar kom centern med.

Jag vet att Börje Hörnlund å ena sidan reste land och rike kring och skällde på regeringen för vår koncentrationspolitik, medan han å andra sidan duckade förskräckt i bänken då moderaterna gick till storms mot allt som kunde inkräkta på den heliga marknaden och dess koncentration i och runt Stockholm. Då fick jag ju ensam ta striden med moderaterna här i kammaren. Det var det som försatte centerpartiets regionalpolitik i svårigheten att inte vara trovärdig. Det gick t. o. m. så långt, som Börje Hörnlund vet, att centerpartistiska kommunalråd öppet gick ut och tog avstånd från centerns regionalpolitik. Det fick vi se i våras.

Nu, då regeringens insatser börjar ge resultat, då den inrikes flyttningen till Stockholm har minskat kraftigt och då de regionala obalanserna har förbättrats, vill Börje Hörnlund och centern lägga straffavgifter på utvecklingen i Stockholms län!

Nu visar centern öppet sin storstadsfientlighet genom att vilja straffbeskat-

ta de människor som bor i Stockholms län. Jag tror inte en enda sekund på att det är av omsorg om de bostadslösa ungdomarna i Stockholm som centern vill gå hårt fram i detta län. Det blir inte fler bostäder åt bostadslösa ungdomar, om centerns förslag går igenom.

Jag vill också påminna Börje Hörnlund om att här i Stockholms län faktiskt bor människor av kött och blod som vill ha en bra utveckling och trygghet. I stället slår centern till mot denna region. Nu anklagar centern mig för koncentrationspolitik. Sanningen är ju, herr talman, att ingen tidigare regering har satsat så mycket på regionalpolitiken som den nuvarande socialdemokratiska regeringen. Förutom alla utvecklingsprogram för de värst utsatta regionerna har vi, trots de borgerligas och vpk:s nedskärning på 100 milj. kr., nära nog tredubblat de regionalpolitiska anslagen.

Jag skall också vara ofin nog att påminna Börje Hörnlund om att centerns sista åtgärd i regeringsställning faktiskt var att skära ned anslagen till regionalpolitiken med 300 milj. kr. Sådan var centerpartiets tack-och-avskeds-föreställning i regionalpolitiken, innan de lämnade över regeringsansvaret till socialdemokratin 1982.

Det går inte att ge människor en bild av att det går att lösa regionalpolitiken med enkla åtgärder, utan det krävs ett långt och tålmodigt arbete som är inriktat på att bygga upp och förbättra olika regioners förutsättningar att utveckla företag och sysselsättning. Då finns det heller ingen genväg. Vi måste skapa alternativ till tillväxt i regionerna runt storstäderna och universiteten. Det arbetet tar lång tid, och det går inte med enkla slagord.

Vi har nått vissa framsteg. Jag har redovisat dem när det gäller befolkningssiffrorna för 1987. Befolkningen i skogslänen har ökat, och i Storstockholmsområdet har vi inte samma inflyttning som tidigare.

Alla dessa framgångar förtiger emellertid Börje Hörnlund. Skulle han ta hänsyn till dessa framgångar finge han ju skriva om sina tal, och det vägrar han in i det sista att göra.

Jag vill avslutningsvis, herr talman, säga att regeringen kommer att fortsätta på den väg som den har slagit in på de senaste åren, en väg som har varit framgångsrik. Vi vill lägga mer ansvar ute i regionerna. Det är där man bäst kan bedöma vilka utvecklingsmöjligheter som finns. Där idéerna tas fram hör också ansvaret för genomförandet ligga. Då är det de centrala instansernas och regeringens uppgift att se till att det finns resurser att arbeta med.

Vi vill utveckla medlen, och jag hoppas att få bra idéer på den punkten från den regionalpolitiska utredningen, från landsbygdskampanjen och från de politiska partierna i riksdagen.

Vi vill utveckla sektorsansvaret och slå fast ännu hårdare alla politiska områdets ansvar att engagera sig för att nå regional balans. Då är tillgång till utbildning, till väl utvecklade kommunikationer och teknisk utveckling mycket mer avgörande för möjligheterna att utveckla företag och näringar. Även med en lyckosam allmän regionalpolitik får vi räkna med att det i framtiden kommer att läggas ned företag på känsliga orter. Vi får acceptera att produkter och företag blir gamla och slås ut av marknadskrafterna, men vi accepterar inte att orter och människor går under.

Vi har valt en annan väg än den man har valt ute i Europas länder. Därför

vill vi även i framtiden ha beredskap för att kunna sätta in specialinsatser – paket om ni så vill – för orter och regioner som drabbas av stora sysselsättningsminskningar. Vi vill också fortsätta ansträngningarna att förmå – även om det inte har visat sig lätt, jag erkänner det – främst tjänstenäringarna att förlägga sin expansion till andra regioner än till storstäderna och de övriga starka regionerna i landet. För socialdemokratin är regionalpolitiken en fråga om rättvisa. Vi vill låta alla människor och regioner vara med att bygga och utveckla samhället, och vi vill ta till vara alla de resurser för utveckling som finns i alla delar av vårt land.

Talmannen anmälde att Bengt Wittbom, Sigge Godin och Börje Hörnlund anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 28 ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! I en av moderata samlingspartiets reservationer, nr 19, till arbetsmarknadsutskottets betänkande säger vi att de mindre företagen bör ges ett tillskott utöver regeringens förslag med 40 milj. kr. Vi anser detta ytterst angeläget med tanke på att det är just i de små företagen som ny sysselsättning kommer att växa fram, i synnerhet i glesbygdsområdena. Utskottsmajoriteten säger nej, vilket vi beklagar. I stället har utskottsmajoriteten valt att satsa 100 miljoner på ett av vårt lands allra största och mest lönsamma företag, ASEA-Brown Boveri. Detta kan tas som kvitto på att den nu sittande regeringen helst satsar – vilket tidigare visat sig när det gäller Volvo och Saab – på de stora företagen. ASEA har finansiella förutsättningar att växa av egen kraft. Det är slöseri med knappa medel att i det här läget ge 100 milj. kr. till ASEA samtidigt som utskottsmajoriteten säger nej till vårt förslag om 40 milj. kr. ytterligare till etablering och expansion av de mindre företagen i Bergslagen.

Propositionens förslag om hjälp till en drabbad region kommer att bli ett slag i luften, om samma regerings proposition angående energipolitiken går igenom. En avstängning av två reaktorer innebär ett dödligt hot mot det näringsliv vi i dag försöker hjälpa. Norrlands och Bergslagens industri hotas alldeles särskilt av en prishöjning som blir en följd av energipropositionens förslag. Norrlands inland kommer att drabbas i lika hög grad som kusten genom att det är i inlandet som råvarorna i huvudsak tas fram. Bensin- och kilometerskattehöjningen drabbar alldeles särskilt de delar av landet som vi värnar om i det nu aktuella betänkandet.

Herr talman! Rikspolitiska målsättningar hos socialdemokraterna slår undan benen på regionalpolitiska satsningar. Det har vi kunnat konstatera i dag. Industriministern talade om en framgångsrik regionalpolitik, förd av socialdemokraterna. Jag vill hävda att klyftan i stället ökar mellan regioner med utveckling och regioner utan utveckling. Stålframställning, kvarvarande gruvor, massa- och pappersindustri, kemisk industri – allt i Norrlandslänet – kommer att hamna i en akut kris genom den politik regeringen vill föra. Regeringen och socialdemokraterna i riksdagen väljer att även i fortsättningen satsa på stora börsföretag på bekostnad av småföretagens utveckling och expansion.

Det är de små företagen som är Bergslagens framtid. De stora rationaliserar, drar ned och lägger ned. Vi behöver många fler nyetableringar. Norrlandslänen har färre företag per 100 000 människor mellan 16 och 64 år än mellansvenska och sydsvenska län har. Medan exempelvis Gnosjö har 18 500 företag per 100 000 människor har Norrlandslänen i genomsnitt 11 500 företag – således en väsentlig skillnad, vilket borde ha inneburit att regeringen och riksdagsmajoriteten ställt sig bakom det förslag vi har om mer pengar till de mindre företagen i Bergslagen. Att då envist satsa pengarna på de stora tycker vi är oförståndigt.

Jag yrkar bifall till de moderata reservationerna i arbetsmarknadsutskottets betänkande 14.

I näringsutskottets betänkande 19 säger socialdemokrater och vpk nej till en undersökning av borrhärdar, som jag har föreslagit i en motion och som kunde bli en verklig hjälp till Bergslagen. Vi har många kilometer borrhärdar i vårt land. De är inte effektivt undersökta. Det finns i dag en ny effektiv teknik – en automatisk borrhärdscanning som borde kunna användas.

Jag efterlyser den verkliga orsaken till förslag om avslag på den motion som samtliga tre borgerliga partier har ställt sig bakom. Det är en egendomlig hantering av motionen med tanke på att en undersökning av de gamla borrhärdarna borde innebära att vi skulle kunna hitta mineral och malmer som vi tidigare inte har sökt. Jag yrkar därför bifall till de moderata reservationerna också i näringsutskottets betänkande 19.

Anf. 29 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Industriministern kritiserar folkpartiet för att blanda ihop olika saker och ta upp för stora bitar när det gäller regionalpolitiken. Jag skall vara mer konkret och ta upp vissa kommuner som berörs i Bergslagspropositionen.

Många väntade på och såg fram mot regeringens regionalpolitiska proposition och dess innehåll. Men vad blev det av den? Jag skall ta upp två kommuner i Örebro län, som behandlas i propositionen.

Låt mig börja med Ljusnarsberg. När Bångbroverken 1986 lades ned ställdes 230 arbetare utan arbete. Det låter inte mycket, men med tanke på att antalet kommuninvånare är 6 428 förstår man att kommunen har en problematisk situation. Problemen vad gäller kommunens överlevnad kommer att fortsätta. När avvecklingen av Grängesbergsgruvan kommer att ske drabbar det också Ljusnarsberg, och ca 70 personer mister sina arbeten.

För Hällefors kommun är situationen i stort sett densamma. Regeringen godkände överlåtande av SKF:s Järnverk till Ovako Steel. Man vet inte i dag vad den uppgörelsen innehåller, men det kan konstateras att fram till 1990–1991 kommer 500 personer att sparkas ut.

Får då dessa kommuner ingenting i propositionen? Jo, det föreslås 3 milj. kr. till länsstyrelsen i Örebro län för hjälp till dessa kommuner. Frågan till arbetsmarknadsutskottets talesman Sven Lundberg måste då bli: Räcker dessa pengar för att rädda sysselsättningen i de båda kommuner som jag har nämnt? Skulle det mot förmodan räcka är det nästan en sensationellt liten penning som man klarar sig undan med. Kommer den negativa trenden inte att kunna vändas, vad sker då med dessa kommuner? Har man kanske gett

upp tanken på att rädda dessa kommuner?

Herr talman! Jag vill ta upp en satsning när det gäller vägar som det skrivs om i propositionen. Låt mig börja att läsa på s. 21 i propositionen under rubrik Länsväg 709, Loka-Kedjeåsen:

”Väg 709, den s. k. Lokavägen mellan Grythyttan och Karlskoga är den genaste vägförbindelsen mellan Hällefors och Karlskoga. Större delen av vägen har låg standard och bärighet. Grusvägssträckorna är under tjällossningsperioden avstängda för tung trafik då tillåten fordonsvikt är nedsatt till 4 ton. Jag anser att vägen bör byggas om till en belagd väg med god bärighet året runt. En sådan ombyggnad är i första hand angelägen för att förbättra Hälleforsbornas möjligheter att nå en alternativ arbetsmarknad i Karlskoga-Degerforsområdet samt för att underlätta tunga transporter mellan industrierna i Hällefors och Karlskoga.

Ombyggnaden av väg 709 på avsnittet Loka brunn-Kedjeåsen har kostnadsberäknats till 45 milj. kr. i 1987 års penningvärde. Jag anser att 25 milj.-kr. bör avsättas för ombyggnad av en första etapp av detta avsnitt.”

Här talar man väl verkligen med kluven tunga. Om man tycker att vägen är av så stor betydelse, varför då inte bygga vägen i en enda etapp? Det här retar människorna i bygden. Hällefors kommun är den kommun i landet som har den procentuellt största utflyttningen. För de människor som bor i Hällefors och som riskerar att bli utan arbete och för kommunens överlevnad skulle en satsning på den här vägen innebära nya möjligheter. Tyvärr måste jag konstatera att 20 milj. kr. kommer att fattas. Det värsta av allt är att den vägsträckning som är mest trafikerad och som också är den sämsta får vänta.

Är detta regeringens politik när det gäller Bergslagen, måste jag beträffande den väg som jag nyss har nämnt säga att det är fråga om en halvfärdig politik. Det som skulle bli ett lyft för kommunen blir bara ett halvt lyft. Så är det också när det gäller övriga Bergslagen. Man går alltså bara halva vägen. Det som återstår får dessa små, fattiga kommuner försöka klara själva.

Visserligen har industriministern nu lämnat kammaren, men jag vill ändå göra följande påpekande. Industriministern sade att arbetslöshets-siffrorna i Bergslagen har sjunkit. Tyvärr är det överord. I de av mig berörda kommunerna förhåller det sig nämligen på precis motsatt vis. Arbetslöshets-siffrorna har stigit. Det kan man lätt se när man läser den senaste statistiken. Uppgifterna har lämnats av arbetsmarknadsutskottet, så nu har också Sven Lundberg möjlighet att ta del av siffrorna.

Jag förstår att det kan vara svårt att hålla alla siffror i minnet. Man skall i alla fall vara försiktig med orden – man konstaterar ju här att alla siffror har vänt, att allting är positivt. Tyvärr har berörda kommuner i Bergslagen en ålderspyramid som inte är av denna världen, vilket också utgör en stor belastning. Kapitalkostnaderna för dessa kommuners överlevnad stiger hela tiden, eftersom arbetslösheten ökar. Man kan också peka på ungdomsarbetslösheten och, som sagt, på den onormala ålderspyramiden. Det enda som ungdomarna erbjuds i dag är ungdomslag. De som i dag får utbildning har inga möjligheter att senare få sin utkomst i hemkommunen. Dessa ungdomar kommer man alltså också att tappa.

Av Örebro läns elva kommuner är det åtta kommuner som har ett negativt födelsetal. Det betyder att stora delar av Örebro län har en negativ

sysselsättning. Visserligen berörs i den aktuella propositionen endast två kommuner. Men jag vore tacksam för ett svar på åtminstone en av de punkter som jag här har tagit upp. Vad tycker Sven Lundberg om allt detta? Är situationen så bra som industriministern utmålade?

Om man gör en satsning, ja, då blir det en halv satsning. Är detta en politik som vi i Bergslagen och inlandet har att vänta även fortsättningsvis?

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.

Anf. 30 SVEN LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag kommer här att kommentera de reservationer som är fogade till arbetsmarknadsutskottets betänkande som i dag behandlas.

Jag börjar med reservation nr 4 från centerpartiet, där Bergslagsdelegationens roll och uppgifter behandlas. Här anføres från reservanternas sida att Bergslagsdelegationen bör bli ett mera permanent organ, bl. a. med tanke på behovet av samordnade och offensiva insatser för att utveckla Bergslagen.

Vidare anser reservanterna att delegationen därmed skulle kunna överta ansvaret för Bergslagens tekniska högskola. Delegationen skulle då, menar man, tillföras tjänster för detta ändamål, förlagda till regionen men replierande på berörda universitet.

Bergslagsdelegationens arbete baseras på ett treårigt utvecklingsprogram under tiden den 1 juli 1986—den 30 juni 1989. Delegationen befinner sig tidsmässigt just nu så att säga i halvtid. Utskottets majoritet menar att det torde vara alltför tidigt att nu ta ställning till delegationens framtid.

Vad beträffar frågan om Bergslagens tekniska högskola och dess ledningsorganisation så anser utskottet att den frågan bör prövas i ett annat sammanhang.

I reservation nr 5 av centerpartiet tar man upp behovet av intensifierade insatser på landsbygden. Utskottet har ingen annan uppfattning än reservanternas om betydelsen av en levande landsbygd. Betydande insatser görs också för att stärka och utveckla landsbygden.

Här kan nämnas de insatser som görs genom glesbygdsdelegationens och länsstyrelsernas fortlöpande arbete.

Stor betydelse kommer säkerligen det nyligen antagna åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige att få för landsbygdens utveckling i den delen av landet. Ett centralt inslag i detta program är satsningen på kombinations- sysselsättning, där jordbruket ingår som en väsentlig del.

Men den kanske viktigaste insatsen för landsbygdens utveckling i norra Sverige är det konkreta samarbete som på senare tid har utvecklats mellan socialdemokraterna och företrädare för jordbruksnäringen, LRF, i Norrlandslänen. Detta är väl någonting av "de nya grepp" som centern efterlyser i sin reservation.

Beträffande frågan om ytterligare medel till kampanjen Landsbygd 90 vill jag framhålla att betydande medel har fördelats till glesbygdsdelegationen och till Nationella folkrörelsekommittén.

Arbetsmarknadsdepartementet har beslutat att avsätta 2,3 milj. kr. till projekt inom kampanjens ram. Till detta kommer att länsstyrelserna för innevarande budgetår har tilldelats 131 milj. kr. för projektverksamhet.

Herr talman! I två reservationer tar man upp frågan om styrmöjligheterna när det gäller företagens investeringar. Det gäller dels moderaternas

motivreservation nr 6, dels vpk:s reservation nr 7.

I moderaternas reservation framhålls att regering och riksdag skall styra näringslivet genom generella lagar och förordningar, inte genom påtryckningar och direkt styrning. Moderaterna anser att lokaliseringssamrådet hittills har varit till föga hjälp och att det t. o. m. kan verka hämmande för näringslivets utveckling.

I vpk:s reservation anser man att lokaliseringssamrådet är "tandlöst" och att regeringen bör ge styrmedel som gör det möjligt att aktivt påverka företagens investeringar och etableringar.

Man menar också att lokaliseringssamrådet bör ersättas med en direkt styrning av investeringar och nyetableringar. Varje investering av betydelse utanför de regionalpolitiskt prioriterade områdena bör därför prövas av regeringen, anser reservanterna.

Utskottet har en annan uppfattning, nämligen att lokaliseringssamrådet har en viktig funktion att fylla beträffande det arbete som pågår för att etablera nya verksamheter till sysselsättningssvaga orter och kommuner.

För övrigt finns det anledning att erinra om att den nyligen tillsatta regionalpolitiska utredningen har att pröva och komma med förslag till ytterligare effektivisering och skärpning av regionalpolitiken i dess helhet.

I två reservationer föreslås ändringar av stödområdesindelningen. Det är utskottets uppfattning att riksdagen bör inta en restriktiv hållning i fråga om förändringar av stödområdesindelningen. Om stödområdesindelningen skall ha en regionalpolitisk effekt, är det av betydelse att det inte sker en successiv ökning av nytillkommande stödområden.

Det finns anledning att erinra om att regeringen har möjlighet att i särskilda fall under en begränsad övergångstid medge att vissa orter eller kommuner får lokaliseringsstöd, t. ex. till följd av svåra strukturomvandlingsproblem. Ett exempel på detta är regeringens beslut beträffande Borlänge kommun.

I en reservation från folkpartiet och centerpartiet föreslås att sysselsättningsstödet återinförs i stödområde C. Med hänvisning till att det är mindre än ett år sedan som beslutet fattades om den här stödformens avskaffande i stödområde C och att sysselsättningsstödet kommer att bli föremål för den regionalpolitiska utredningens överväganden bör det inte föranleda någon åtgärd i dagsläget från riksdagens sida.

Herr talman! I en reservation från folkpartiet, centerpartiet och vpk yrkas att folkhögskolorna skall tilldelas en ny uppgift i strävandena att utveckla landsbygden och därmed ge dem en aktiv roll i regionalpolitiken. Folkhögskolorna skulle kunna tillhandahålla specialutbildning som är anpassad till de särskilda förhållanden som råder på landsbygden, anser reservanterna.

Utskottsmajoriteten menar att de folkhögskolor som är intresserade av en sådan här utbildningsverksamhet bör kunna erhålla ett särskilt statligt stöd enligt samma grunder som gäller för deltagare i arbetsmarknadsutbildning. Det skulle innebära att deltagare vid sådan utbildningsverksamhet generellt sett skall få samma utbildningsbidrag oavsett bakgrund.

Utbildningsbidrag utgår för närvarande efter en individuell prövning av om sökanden är arbetslös eller riskerar att bli arbetslös. Prövningen sker alltså på arbetsmarknadspolitiskt motiverade grunder.

I de fall där folkhögskolor tar fram den utbildning som nämns i reservationen är det inget hinder att arbetsförmedlingen kan beställa en sådan utbildning av folkhögskolan, om utbildningen anses vara arbetsmarknadspolitiskt motiverad. Då utgår utbildningsbidrag till den som arbetsförmedlingen anvisar till utbildningen. Det har visat sig, att i de fall där folkhögskolorna är aktiva i sin marknadsföring gentemot arbetsförmedlingen har arbetsförmedlingen också köpt utbildning.

Utskottet är alltså inte berett, på de grunder som jag här har redovisat, att nu ta initiativ till ett särskilt uppdrag åt folkhögskolorna att med regionalpolitisk motivering starta nya utbildningskurser där utbildningsbidrag skulle utgå utan individuell prövning.

Herr talman! Med det anförda får jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer i betänkandet.

Anf. 31 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag ställde två frågor till Sven Lundberg – som jag i och för sig inte hade någon förhoppning om att få svar på – och jag kan ställa dem en gång till. Jag tror inte att han har glömt dem, men de kanske var litet för konkreta.

Det finns ingen reservation till arbetsmarknadsutskottets betänkande när det gäller Lokavägen, men det finns en till trafikutskottets betänkande. Alla dessa betänkanden behandlas nu i kammaren i ett sammanhang, och det kanske är en felaktig ordning. Det finns en proposition i detta ärende som har hamnat i flera utskott, och det betyder att det har blivit många betänkanden men en enda debatt.

Styrning verkar ha blivit ett fult ord för Sven Lundberg, och det förstår jag inte. Om styrningen hade varit bättre tror jag inte att situationen i Bergslagen hade sett ut som den gör. När regeringen har hjälpt till har den styrt utvecklingen åt fel håll. Regeringen ser kortsiktigt och lönsamhetsmässigt, men det långsiktiga tycks man helt ha glömt bort. Man ser inte heller till hur det går för de drabbade människorna.

Det har väckts ett förslag att folkhögskolorna skall få möjlighet att hjälpa till att utveckla glesbygden, och jag tycker inte att det är fel att de får den möjligheten. Det går självfallet bra att köpa tjänster ändå – det är ingen som har sagt någonting annat i reservationen.

Sven Lundberg hänvisar till den regionalpolitiska utredningen, och den kom som ett brev på posten: Det finns ingenting som regeringen är så pigg på som att sätta till kommittéer och utredningar och på det viset klara sig undan besvärliga frågor. Man skulle kunna säga så här: När hin inget ville skulle ske, tillsatte han en kommitté.

Anf. 32 ERIK HOLMKVIST (m) replik:

Herr talman! Sven Lundberg talade om lokaliseringssamrådet som någonting utomordentligt bra. Låt mig då påminna om att samrådet har tillkommit på grund av att villkoren för företagen när det gäller etableringar inte är bra. Just därför har en konstlad form av möjligheter framtingats för att företagen skall etablera sig.

Infrastrukturen i Norrlandslänen – och inte bara där – har varit under all

kritik på många sätt. Det är först nu som regeringen, efter påtryckningar från riksdagen, har kommit med förslag som kan göra att det blir litet bättre. Skatterna för företagen är i många sammanhang näst intill konfiskatoriska, och det gör att etableringsviljan inte är på topp.

Utbildning, som regeringen först nu på senaste tiden har tagit till sig som en viktig bit, saknas i dag på många håll i Norrlandslänen, och därför har företag nästan ingen möjlighet att etablera sig där. Utbildningen går alltså inte hand i hand med efterfrågan på utbildad arbetskraft.

Jag konstaterade att Sven Lundberg stannade litet tidigt i redovisningen av reservationer. Han gick alltså förbi småföretagens roll i utvecklandet av Bergslagen. Jag förstår det; socialdemokraterna har egentligen aldrig haft något till övers för de mindre företagen. De har pratat om det men aldrig kommit till handling. Det förvånar mig inte – det hade varit mer förvånande om Sven Lundberg hade kommenterat den kritik som jag riktade när jag redovisade den moderata reservationen.

Att satsa 100 milj. kr. på ASEA och säga nej till en satsning på 40 milj. kr. till en mängd småföretag är socialdemokratisk politik.

Att jag inte fick något svar i fråga om reservationen som gäller borrhärd accepterar jag, därför att debattuppläggningsen är sådan att den kommer upp senare. Jag hoppas att jag då får en kommentar till mitt resonemang kring borrhärd.

Anf. 33 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Karl-Erik Persson ställde frågor bl. a. om Lokavägen. Jag kan förstå att det är besvärligt med sådana här vägar. Jag bor själv i ett område där vi har dåliga vägar. Men det gäller att vara aktiv. Jag kan returnera frågan till Karl-Erik Persson och säga: Vad har Karl-Erik Persson gjort för Lokavägen? Man kan naturligtvis göra något genom att gå upp i talarstolen i riksdagen och tala om Lokavägen. Men det är viktigt att man lokalt arbetar för sina frågor och ser till att vägen kommer in i vägplanen osv. Jag skall senare, efter debatten, när vi får tid, gå igenom med Karl-Erik Persson hur man bör gå till väga med sådana här frågor. Det gäller att vara aktiv.

Karl-Erik Persson säger att vi gömmer alla frågor i den regionalpolitiska utredningen. Men ni har ju fått som ni ville. Det har blivit en regionalpolitisk utredning. Den skall studera många av de frågor vi i dag diskuterar. Men trots att vi har problem på många håll inom stödområdena kan man med glädje konstatera att regionalpolitiken har kommit att bli en viktig och central del i politiken allmänt sett. Regionalpolitiken har trängt sig fram till första ledet. Detta är viktigt att notera, liksom att regeringen gör stora ansträngningar för att göra regionalpolitiken mer effektiv. Det finns inga motsättningar på den punkten. Men vi vet alla att det innebär stora svårigheter att göra dessa förändringar.

Erik Holmkvist säger att etableringsviljan är låg. Den är inte på topp, säger han. Jag vet inte var toppen kan ligga. Vi kan dock även i skogslänen konstatera en stor ökning av startandet av nya små företag. Det finns alltså en stor etableringsvilja och en vilja att satsa på de små företagen. Jag tror inte att man som socialdemokratisk politiker ser med motvilja på de små företagen.

Tvärtom tror jag att det finns en stor potential när det gäller att satsa på de små företagen.

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.

Anf. 34 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill först yrka bifall till vpk-reservationerna i samtliga betänkanden.

Jag är tacksam att Sven Lundberg vill undervisa mig i hur man går till väga för att få länsanslag. Han kanske har en bättre förutsättning än vi i vpk som har drivit denna fråga under många år i länsstyrelsen. Det kan vara så att Sven Lundberg, med de socialdemokratiska kontakter han har, kan hjälpa till. Trots allt är Örebro ett rött län. Det kan vi glädjas åt bägge två. Jag vore tacksam om Sven Lundberg kunde hjälpa till genom sina socialdemokratiska kontakter, så att vi får gehör för våra krav och får de resterande 20 miljoner som den socialdemokratiska regeringen inte vill släppa till. Det är vad det handlar om. Jag skall mer än gärna ta detta samtal efter debatten, så att vi inte behöver föra det här i kammaren. Det låter som om jag har fått ett halvt löfte av Sven Lundberg, och jag förstår att han inte vill stå här i kammaren och tala om hur vi skall gå till väga. Det finns ju andra partier här som kanske skulle vilja vara med och komma på andra idéer om hur vi skall gå till väga. Jag tackar verkligen för denna invit.

Jag hoppas att Sven Lundberg har propositionen med och läser vad industriministern har för åsikter om Lokavägens betydelse för Hällefors kommun. Det är nämligen det jag vill komma åt. Jag nöjer mig emellertid med detta. De regionalpolitiska insatserna i kommunerna kanske också kan bli bättre om vi tar ett samtal utanför kammaren.

Anf. 35 ERIK HOLMKVIST (m) replik:

Herr talman! Sven Lundberg säger att etableringsviljan är god. Jag kan hålla med om att den är bra på många områden. Men den kan vara betydligt bättre. Den skulle kunna vara betydligt bättre med en annan, mer småföretagsinriktad politik. Men, Sven Lundberg, lokaliseringssamrådet gäller ju inte de små företagen. Lokaliseringssamrådet gäller de stora företagen. Jag menar att de stora företagen inte har några fördelar av att etablera sig i områden som saknar en bra infrastruktur och väl utbildad arbetskraft. Samtidigt hesiterar de inför en skattesituation i vårt land som, var de än etablerar sig, många gånger är både konfiskatorisk och orimlig.

Jag saknar, Sven Lundberg, ett resonemang om och ett svar på min propå om att socialdemokraterna satsar 100 miljoner på ASEA, som borde klara sin expansion med egna medel, men säger nej till att satsa 40 miljoner på de mindre företagen i Bergslagen. Jag tycker att det är ett kvitto på att socialdemokratisk politik i vad det gäller småföretagen bara är en läpparnas bekännelse från talarstolen. Det är inte en effektiv hantering av småföretagens problem för att lösa dem.

Jag tycker, Sven Lundberg, att de två senaste inläggen visar på en brist på förståelse för småföretagens situation och ett ointresse för hur de kan utvecklas.

Anf. 36 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Det blev en trevlig diskussion om Lokavägen. Jag har aldrig åkt på den, men jag har hört berättas mycket om den. Är det nu så att det inte är någon som lyssnar på Karl-Erik Persson eller vpk hemma i hans region, skall jag tala med mina partivänner från regionen och se till att de hjälper till, om de nu anser att Lokavägen bör vara en prioriterad väg som snabbt bör komma långt fram i vägplanen. Jag lovar att göra det.

Erik Holmkvist säger att stora företag inte lokaliserar sig till orter där man har en svag infrastruktur. Det är riktigt. Men det är därför det nu satsas så hårt från regeringens sida på att utveckla infrastrukturen. Jag håller med om att det är ett viktigt inslag i regionalpolitiken att bygga upp infrastrukturen. Samtidigt delar jag synpunkterna om att det är viktigt med långsiktiga satsningar på småföretagsamheten och att man bör se till att man har en bra näringsmiljö.

När det gäller ASEA och satsningarna i Bergslagen är problemen så pass stora att det krävs extraordinära insatser. Vi har här ett stort företag som ASEA som vi kan förvänta oss relativt snabba resultat av. Jag menar att det inte är något fel att satsa på ASEA i detta fall. Det är inte så att man bara betalar ut pengarna. ASEA kommer att få ansöka om pengar och redovisa sina projekt, och det kommer att ske en prövning av varje enskilt projekt. Så ligger det till. Självfallet kan man också inom regionen sätta in ytterligare insatser när det gäller småföretagsamheten.

Tredje vice talmannen anmälde att Erik Holmkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 37 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Så har vi kommit fram till näringsutskottets behandling av proposition 1987/88:64 om regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland. Näringsutskottets behandling berör dels gruv- och stål-, dels sysselsättnings- och i någon mån småföretagsfrågor.

Folkpartiet har reserverat sig på två punkter i betänkandet. Den ena reservationen gäller undersökning av borrhärnor.

Låt mig först säga att vi välkomnar regeringens förslag om att ett borrhärnearkiv nu skall komma till stånd. Det är naturligtvis beklagligt och ett slöseri om borrhärnor, som nu finns spridda på olika håll i landet, inte blir undersökta och dokumenterade utan kanske till och med utsorteras och kasseras utan undersökning. Analysering av borrhärnornas innehåll ger upplysningar av geologiskt värde. Därför är det bra att dessa tillgångar nu samlas på ett ställe och studeras och dokumenteras.

I reservationen föreslås att en ny och effektiv teknik med automatisk borrhärnescanning används och att undersökning av gamla borrhärnor nu sätts i gång på allvar.

Den andra reservationen uttrycker i korthet småföretagens betydelse för en väl fungerande regionalpolitik. En livskraftig småföretagsamhet är av avgörande betydelse för att näringsstrukturen skall kunna bli mer differentierad.

Vi anser att regeringen borde skapa ett betydligt bättre småföretagsklimat

än vi har i dag i Sverige. Det skulle inte minst gynna de krisorter som berörs i det här ärendet, nämligen Bergslagen och Norrlands inland.

Det finns emellertid anledning att inom kort mera utförligt diskutera småföretagens villkor och därför, herr talman, nöjer jag mig med att nu yrka bifall till reservationerna 1 och 8 i näringsutskottets betänkande.

Anf. 38 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Tidigare i den här debatten har Börje Hörnlund berört den allmänna inriktningen och omfattningen av de regionalpolitiska insatserna i Bergslagen och i norra Sveriges inland. Jag behöver därför inte ta upp det igen. Jag kan bara helt och fullt instämma i Hörnlunds kritik av den koncentrationspolitik som regeringen står för. Under snart sex år har Thage G Peterson haft ansvar för närings- och regionalpolitiken, och under den tiden har den regionala obalansen i landet förstärkts mycket kraftigt.

Storstadstillväxten har varit enorm. Samtidigt har skogslänen, Bergslagen och sydöstra Sverige fått vidkännas en stor befolkningsminskning. Framför allt ungdomarna har tvingats flytta från dessa regioner. Deras önskan att få arbete och trygghet i sin hembygd har regeringen inte kunnat eller velat uppfylla. Kort sagt: Många människor har under dessa sex år offrats på centraliseringspolitikens altare. Glesbefolkade regioner har fått stå tillbaka.

År 1982 fastställde riksdagen befolkningsmål för de olika länen fram till år 1990. Vi är snart framme vid 1990. Om man gör en avstämning och ser hur befolkningstalet är i dag i förhållande till de befolkningsmål som en enhällig riksdag fastställde 1982, finner man att det skulle behövas en befolkningsinflyttning på 40 000 människor till skogslänen för att de befolkningsmål som riksdagen antog 1982 skall uppnås. Jag tvekar inte att nu, när man har facit i handen och ser den negativa utvecklingen under de senaste åren, säga att socialdemokraterna gör skäl för namnet centraliseringens fångar. Det är centraliseringspolitiken som har vunnit framgångar under de senaste åren, och decentraliseringsåtgärderna har fått stå tillbaka. Bergslagspaketet är inte tillräckligt för att hejda koncentrationen.

Vi har i näringsutskottets betänkande tagit upp några frågor som skulle få betydelse för en positivare regional utveckling.

Gruvnäringen har sedan länge varit en betydande och tung del i Bergslagens näringsliv. Men regeringens förslag till utvecklingsprogram för Bergslagen innebär ingen framtidstro för gruvnäringen i regionen.

Enligt den strukturplan som SSAB redovisat och fastställt skall exempelvis gruvan i Grängesberg läggas ned. Fram till dess skall gruvan drivas i ett särskilt bolag.

Från centern nöjer vi oss inte med detta. Vi nöjer oss inte med att ett statligt bolag kommer att få karaktären av ett avvecklingsbolag under några år. Vi vill att det skall vara ett utvecklingsbolag, som satsar på en utveckling av gruvnäringen, men då måste det till nya resurser.

För att kunna utveckla gruvnäringen i Bergslagen – eller åtminstone vidmakthålla den och t. ex. söka nya mineraler – måste det till en ökad prospektering. Men den konstruktion som regeringens förslag medför inom gruvnäringen och prospekteringsarbetet i regionen innebär att prospekteringsarbetet upphör eller kommer att minska. Det finns därför skäl att, som

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.

vi föreslagit i en motion till riksdagen som behandlas i detta betänkande, utöka prospekteringsarbetet och avsätta resurser till en aktiv prospektering efter nya mineraler och gruvfyndigheter i regionen. Nu avlövas i stället mineral- och prospekteringsarbetet.

Vi föreslår därför att riksdagen avsätter 9 milj. kr. för ett prospekteringsarbete som kan ske inom ramen för ett utvecklingsbolag i Bergslagen.

För att lyckas med det regionala utvecklingsarbetet är det också nödvändigt, vilket påtalats tidigare i debatten, att få en positiv småföretagsutveckling. Detta har socialdemokraterna svårt att förstå. Man lutar sig mot de stora företagen när det krisar till på olika områden. Man lutade sig mot Volvo i Uddevalla, man lutade sig mot Saab i Malmö, och nu lutar man sig mot ASEA i den nu aktuella regionen. Men det är inte tillräckligt. Vi måste få en satsning på småföretagen som innebär att vi får ett finmaskigt nät av många små och medelstora företag i områden som under en lång tid haft sysselsättningsproblem och en vikande befolkningsutveckling.

Men det räcker inte med enbart vackra ord. Det gäller också att med konkreta politiska åtgärder stimulera en positiv småföretagsutveckling. Dit hör exempelvis att reducera arbetsgivaravgiften. Från centern har vi lagt förslag om att ordentligt lyfta av arbetsgivaravgiften från småföretagen så att det främjar småföretagens utveckling i förhållande till de stora företagen. Ett sätt skulle vara att halvera sjukförsäkringsavgiften för en lönesumma av upp till 500 000 kr. Det skulle innebära en minskad avgiftsbelastning på ett småföretag med 25 000 kr. Det är många småföretagare som skulle kunna använda dessa pengar bättre – till produktutveckling eller satsning på nya affärsidéer.

I en region som har haft en negativ sysselsättningsutveckling kan också egenföretagarna spela en avgörande roll för att skapa ny sysselsättning. Men egenföretagarna bestraffas i dag i förhållande till de stora företagen. Stora företag har betydligt generösare skatte- och avgiftsvillkor än egenföretagare.

Vi har därför föreslagit att arbetsgivaravgifterna upp till ett basbelopp skulle slopas för egenföretagarna. Jag är övertygad om att man med betydligt bättre villkor för småföretagarna skulle kunna få en positiv utveckling i utsatta områden, t. ex. i Bergslagen och i norra Sveriges inland.

Till åtgärderna för att stimulera näringslivsutvecklingen hör också avvecklandet av löntagarfonderna. Löntagarfonderna har kommit att bli ett enda stort dräneringsrör från glesbygdsområdena. Man flyttar kapital från småföretag och glesbygdskommuner via Stockholms fondbörs, och detta kapital investeras sedan i stora företag. Att avskaffa löntagarfonderna skulle vara en positiv regionalpolitisk insats.

Vi kan också tillföra utvecklingsfonderna ökade resurser för att utvecklingsfonderna direkt skall kunna stimulera småföretagsutveckling och satsa på nya produkter och nya företag, etablera teknikcentra och utveckla förutsättningarna för ny teknik och nya branscher i Bergslagen och i norra Sveriges inland.

Herr talman! Debatten har pågått länge, och vi eftersträvar en votering före kl. 18.00. Därför nöjer jag mig med detta och yrkar bifall till de reservationer som centern undertecknat i betänkandet från näringsutskottet.

Anf. 39 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Det var min avsikt att göra några kommentarer till propositionen om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland. Nu har jag tydligen hamnat i den debatt som gäller näringsutskottets betänkande, men det får mig inte att avhålla mig från att göra de tänkta kommentarerna till arbetsmarknadsutskottets betänkande om de regionalpolitiska insatserna.

Herr talman! Den förra regionalpolitiska utredningen, som lade fram sitt betänkande 1984, konstaterade att "vi för ett i stort geografiskt sammanhängande område som sträcker sig från norra Värmland i söder förbi inre delarna av Kopparbergs län, västra Hälsingland, inre delarna av Västernorrlands län, Jämtlands län (utom Östersundsregionen), inre delarna av Västerbottens län upp till Norrbotten frånsett den s. k. fyrkanten, har en gemensam problembild som kännetecknas av den lägsta sysselsättningsgraden och den högsta arbetslösheten i landet".

Efter en konstant minskning bor för närvarande ca 350 000 människor i området, dvs. 4 % av landets folkmängd, på en tredjedel av landets yta. På tre år – åren 1984, 1985, 1986 – har befolkningsminskningen i detta område uppgått till drygt 8 000 personer.

Man kan också göra en jämförelse för ett mindre område över en längre period för att belysa den negativa utveckling som skett. Under perioden 1960–1985 har Västerbottens inland haft en befolkningsminskning från 84 000 till 62 000 personer eller med över 25 %. Jag kan tyvärr inte instämma i industriministerns uttalande att det har bedrivits en framgångsrik regionalpolitik. I så fall har vi skilda uppfattningar om målet för en sådan politik. Tvärtom! Det här är siffror som talar sitt tydliga språk och som borde stämma till litet eftertanke och framför allt föranleda verkliga krafttag för att vända den mycket negativa utvecklingen.

Och så till den viktiga frågan: Motsvarar den proposition som vi nu diskuterar de förväntningar som finns t. ex. i mitt eget län och i det norra inlandet som helhet om åtgärder som måste till om man verkligen vill vända den negativa trenden? Tyvärr måste svaret bli nej.

Självfallet skall de insatser som nu görs noteras. Men läget för inlandet är sådant att de föreslagna åtgärderna är helt otillräckliga ur den aspekten. Det här s. k. paketet är ju också en blandning av såväl redan kända åtaganden från statens sida som nya. Det är också så att en del av de kommuner som kanske är värst utsatta inte alls har fått del av paketet.

Nu finns det också problem i det stora utflytningsproblemet, nämligen att det är de unga människorna som flyttar och att andelen kvinnor därav är stor. Det har på ett träffande sätt kommenterats av en arbetsförmedlare i en inlandsort: Läget är akut i inlandet. Befolkningspyramiden ser ut som en svamp, de unga kvinnorna flyr. Födelsealen går ned, livskraften strömmar ur byarna, in mot kommuncentra och vidare ut därifrån mot kusten. Kvar blir gifta medelålders par, ungarlar och gamla. De unga kvinnorna är länets kritiska resurs – kan de inte hållas kvar så dör inlandet.

Den här arbetsförmedlaren konstaterar också – helt riktigt – att det inte finns några åtgärder i det aktuella paketet för att särskilt förbättra kvinnornas situation.

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.

Herr talman! S. k. paket i all ära, men skall den negativa trenden vändas måste mera planerade och heltäckande åtgärder vidtas. Skall de regionalpolitiska målsättningarna uppfyllas, skall människorna i de här områdena bli övertygade om att inlandet kommer att förbli en levande bygd, räcker det inte med de traditionella paketen. Då behövs det ordentliga satsningar, investeringar i ett väl genomtänkt åtgärdsprogram, som i sin förlängning får spridningseffekter.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till de reservationer i de aktuella betänkandena som vpk:s representanter har undertecknat.

Anf. 40 MATS LINDBERG (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 19, om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland, tas de problem upp som är föranledda av den strukturomvandling inom gruv- och stålnäringarna som ägt rum under de senaste åren och fortfarande pågår.

De åtgärder som föreslås i propositionen syftar bl. a. till att motverka negativa effekter av ett minskat personalbehov i Borlänge, Ludvika och Vilhelmina kommuner.

Propositionen syftar också till att ge förutsättningar för att utvecklingen i norra Sveriges inland skall förbättras.

Herr talman! Utskottsmajoriteten ställer sig bakom det föreslagna anslaget till SGU för att upprätta ett centralt borrhärnearkiv i Malå. Vidare är utskottsmajoriteten positiv till en förändring av Ternu Interactor AB, som i fortsättningen skall koncentrera sin verksamhet till de fyra nordligaste länen.

Dessutom pågår diskussioner mellan industridepartementet och Boliden om ytterligare satsningar på gruvnäringen. Och det är min fasta övertygelse att dessa överläggningar kommer att ge ett positivt resultat inom en nära framtid.

Jag övergår nu till att beröra några av reservationerna i betänkandet.

I en motion från moderaterna tas frågan upp om undersökning av gamla borrhärnor med hjälp av ny teknik.

Utskottet noterar att man för tillfället undersöker förutsättningarna för att nyttja modern teknik för detta ändamål men att den inte är färdigutvecklad och bedöms inte vara kostnadseffektiv. Mot denna bakgrund ser utskottet inte skäl för riksdagen att uttala sig i ämnet.

När det gäller prospektering och gruvdrift har centern, folkpartiet och vpk väckt motioner. Här anser utskottets majoritet att betydande prospekteringsverksamhet planeras av NSG, och genom det prospekteringsmaterial som man övertagit från LKAB får man ytterligare underlag för insatser i området.

Regeringen tillsatte också under 1987 en parlamentarisk utredning för att bedöma marknadsförutsättningarna för olika mineralråvaror. Enligt direktiven bör kommittén bl. a., om utredningsarbetet visar att det kan vara lämpligt, lämna förslag till en övergripande strategi för inriktningen av prospekteringsverksamheten inom landet.

Med detta material som grund kan vi få ett klarläggande av vad som skall göras för att utveckla vår gruvnäring och för att klara den alltmer hårdnande konkurrensen.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

Anf. 41 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Frågan huruvida glesbygden skall utvecklas eller inte utvecklas har ju ett intimt samband med vad som händer inom skogsbrukets och jordbrukets område. Socialdemokraterna har inte direkt rosat marknaden när det gäller förslag om att utveckla näringarna inom dessa områden. Men det är klart att förslaget om att 22 milj. kr. skall anslås för Västerbotten är ett steg i rätt riktning, och det kan säkert vara till god nytta för länet och för hela området. Man kan naturligtvis fundera över om det inte skulle ha behövts pengar också på annat håll än i Västerbotten, men det kan kanske komma ytterligare pengar så småningom.

Från centerpartiets sida har vi i det här sammanhanget motionerat om hur dessa pengar skall användas, därför att det är viktigt att pengarna går till de människor som jobbar med dessa saker och att de inte stannar på det administrativa planet i alltför stor utsträckning. I en reservation till jordbruksutskottets betänkande nr 15 har vi påpekat att alla dessa pengar skall användas för stöd till skogsbilvägar samt för gallring och röjning och andra åtgärder i skogsvårdande syfte. Åtgärderna skall avse det enskilda jordbruket, så att de människor som är bosatta i de aktuella områdena och är verksamma där verkligen får del av pengarna.

Majoriteten i jordbruksutskottet har inte velat ställa sig bakom vår motion, där vi alltså velat understryka just vikten av att pengarna används på det här sättet. Det sägs av majoriteten att om man gör som vi föreslår kommer man att försena användandet av pengarna. Detta tycker jag är ett felaktigt påstående, för det kommer man inte att göra. Människorna finns där ute och organisationen finns, så det är bara att sätta pengarna i händerna på människorna, så kommer det att hända saker och ting.

Viktigt är att det inte i skogsvårdsstyrelsen byggs upp en administration härvidlag utan att man nyttjar den administration som finns inom styrelsen och att man tar i anspråk den administration som finns inom andra skogsorganisationer. Det här är ju ett tillfälligt tillskott av pengar som inte får föranleda en ökad administration, vilken man sedermera får besvär med, när man skall så att säga leva på de pengar som normalt utgår.

Herr talman! Det här är bara ett sätt för oss att understryka vikten av att dessa pengar hanteras riktigt, och jag vill med det anförda yrka bifall till reservationen i jordbruksutskottets betänkande nr 15.

Anf. 42 OVE KARLSSON (s):

Herr talman! I den proposition som ligger till grund för det betänkande från jordbruksutskottet som vi nu behandlar finns bl. a. förslag om ett anslag på 22 milj. kr. som avser särskilda skogsvårdsinsatser i norra Sverige.

Till grund för det förslag som presenteras i propositionen ligger en utredning som gjorts av länsmyndigheterna i Västerbottens län. Det förslag som presenterats bygger på ett omfattande samrådsarbete mellan flera inblandade parter: länsstyrelsen, skogsvårdsorganisationen, skogsbruket och de kommuner som är berörda.

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.

Programmet skall genomföras under en treårsperiod. Med tanke på den arbetsmarknadssituation som föreligger i Västerbottens inland bör programmet fullföljas i enlighet med den planerade uppläggningsen. Utskottets majoritet har bedömt saken så att motionsförslagen snarast skulle vara till nackdel för programmets genomförande – bl. a. skulle de medföra en försening av genomförandet.

Skall programmet genomföras enligt planerna är det säkert nödvändigt att skogsvårdsstyrelsen tillförs resurser för ett riktat och utökat utbud av rådgivning och bättre service till skogsägarna. Jag bedömer det som angeläget med förstärkta personella resurser för att man skall kunna nå bl. a. de passiva skogsägarna och även för att man skall kunna låta andra få en utökad rådgivning. På sikt kan en utökad rådgivning medföra bättre skogsvård och förutsättningar för större virkesuttag. Pengarna kommer säkert inte att gå till administration utan till praktiska insatser.

Skall de föreslagna insatserna snabbt ge resultat är det angeläget att riksdagen följer utskottsmajoritetens förslag. Jag yrkar bifall till detta och avslag på den vid jordbruksutskottets betänkande nr 15 fogade reservationen.

Anf. 43 LARS DE GEER (fp):

Herr talman! Det anförande jag skall hålla avser arbetsmarknadsutskottets betänkande 14, och jag skall fatta mig så kort som möjligt för att inte alltför mycket uppta kammarens tid.

Ur principiell och statsfinansiell synpunkt är ett överförande av ytterligare en kommun till stödområdet en allvarlig åtgärd, inte minst därför att ju fler kommuner som ingår i stödområdet, desto mindre resurser kan rimligtvis tilldelas varje kommun. Det offentligas tillgångar är förvisso inte obegränsade. Men nu har regeringen valt greppet att – inför bortfallet av kanske 1 200 jobb vid SSAB i Borlänge – lägga orten Borlänge intill stödområdet temporärt, intill utgången av 1989. Därigenom har man gjort Sätters kommun till en "ö", belägen mitt i en stor bygd som tillhör stödområde C men som själv inte tillhör det stödområdet.

Detta är en absurd situation! Säter drabbas dels av strukturkrisen vid SSAB, där många säterbor har sin utkomst och nu blir arbetslösa, dels av den mycket stora neddragning av sysselsättningen som ägt och äger rum vid Sätters sjukhus. I Borlänge är stora statliga satsningar på gång – som Teknikdalen, Falun/Borlänge högskola, Bergslagens tekniska högskola och statens banverk, och det råder där ett allmänt gott industriklimat, karakteriserat av en livlig etablerings- och utvidgningsatmosfär. Möjligheten att skapa nya – och lika nödvändiga – jobb i Säter är mycket mindre. Att man då vill diskriminera Säter genom att låta kommunen bli en isolerad "ö" i stödområde C är obegripligt! Beror det möjligen på att denna kommun – till skillnad från grannkommunerna – är styrd av icke-socialistiska partier?

Då dagens debatt började föreföll det mig svårt att få riksdagen att rätta till situationen i Säter, eftersom motionerna och reservationerna härom endast var undertecknade av representanter för folkpartiet, centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna. Själv har jag lämnat in en motion med precis denna innebörd under allmänna motionstiden i januari. Mitt hopp att

moderaterna skulle kunna ansluta sig till den här linjen tändes när Bengt Wittbom började diskutera ett sågverk i Säter, som ej kunde bygga en tork eftersom man inte fick loss sin investeringsfond. Till min glädje meddelade Wittbom i ett senare anförande att moderaterna anslutit sig till de tre andra oppositionspartierna i denna fråga. Detta borde ge majoritet i voteringen om en stund! Med tillfredsställelse noterar vi i folkpartiet att Säter därmed kommer att tillföras stödområde C, vilket måste anses vara en självklar rättviseåtgärd för denna kommun med dess påtagliga sysselsättningsbekymmer.

Villkoren för företagsamheten i stödområde C var från början avsevärt sämre än de för stödområdena A och B gällande. Denna skillnad vart orimligt stor när riksdagen för ett år sedan – mot folkpartiets vilja – tog bort sysselsättningsstödet i stödområde C. Detta är av särskild vikt för nya och expanderande företag, men kostar sammanlagt inte det offentliga särskilt mycket. I reservation 10 vid arbetsmarknadsutskottets betänkande 14 yrkar folkpartiet och centern på att sysselsättningsstödet skall återinföras i stödområde C, en åtgärd som kostar förhållandevis litet men ger förhållandevis mycket.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 8, 10, 14, 17 och 22 vid arbetsmarknadsutskottets betänkande 14.

Anf. 44 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Det tenderar till att gå allt fortare i debatten, men jag skall ändå ta mig tid att tala litet grand om Bergslagen och den verklighet som vi lever i där.

För någon tid sedan reagerade jag ganska starkt när jag gick genom Stockholm en morgon på väg till riksdagen och såg en reklamkampanj för en av våra vanligaste affärstidningar. Kampanjen gav i några få ord en beskrivning av hur många människor upplever sin vardag och hur andra spekulerar med deras liv, arbetsplatser och hemorter.

Rubriken i kampanjen var: Uppköpt? Sedan skulle man då läsa den här tidningen nästa dag för att få reda på om ens arbetsplats var uppköpt av någon, om man var ägd av någon annan än den arbetsgivare man hade dagen före när man gick hem.

Jag bedömde det som så att den här tidningen, som väl följer den kapitalistiska utvecklingen, visste att den viktigaste informationskällan om vem som äger en arbetsplats är affärstidningarna eller dagstidningarnas ekonomisidor, där det ju spekuleras om maktkoncentration, ägarbyten och företagskoncentrationer.

Det hurtiga konstaterande som görs i reklamkampanjen gömmer ofta en djup tragik för dem som är drabbade och som är utsatta för kapitalägarnas godtycke och, skulle jag vilja säga, ägarnas planekonomi som planeras och genomförs över huvudet på de anställda.

ASEA har blivit utlandsägt. Det var tidigare ett Västmanlands- och Sverigebaserat företag. Wirsbo bruk i Västmanland byter nu ägare, med osäkerhet om vad som händer med företaget. Erfarenheter från sådana här ägarbyten, som sker ganska snabbt, visar att det ofta är någon åtgärd som planeras i samband med att företaget byter ägare. Man köper ju inte och säljer företag hur som helst ändå.

I Västmanland, som är en del av Bergslagen och, som jag tycker, en väldigt viktig sådan, kan det tyckas att man har genomlevt nog av plågsamma nedskärningar under en tid, men det finns nu också två väldigt brännande och aktuella exempel i vårt län på hur det står till med enskilda ägares ansvar för sysselsättningen.

Det är två fall som också kan ses som en följd av ägarbyten och långsiktig strategisk planering från ägarnas sida. I ena fallet har det gällt att skaffa sig dominans på marknaden av boardskivor genom uppköp och nedläggningar. I andra fallet är det en ren nedläggning för att koncentrera produktionen till Finland. Jag pratar om Morgongåva och Skinnskatteberg, där tillsammans 600 à 700 arbetstillfällen hotas, med de földeffekter som tillkommer omkring själva nedläggningarna. Arbetsplatserna skall läggas ned till sommaren.

Fagersta-Norberg-området, som har stått i centrum för debatten under lång tid, har fått en del åtgärder. Det har gjorts en del i Bergslagspaketen, och för tillfället är det ganska lugnt kring sysselsättningen där, eftersom man redan har genomlidit stora förändringar på grund av stålindustrins omstruktureringar. Hur länge det kan vara lugnt vet ingen, för det varierar från dag till dag.

Surahammar och Hallstahammar tycker vi också bör uppmärksammas. I Surahammar är SSAB ägare av en industri vars verksamhet är litet osäker. Inget nämns om den i propositionen, trots att man där behandlar stålindustrin till viss del.

Hallstahammar, som jag väl känner, har inte fått något stöd av samhället, trots att man försökt med nyetableringar, som kunde ha varit möjliga, för att differentiera näringslivet och nyinvestera i syfte att få fram alternativ sysselsättning.

Jag tycker att läget i området är minst sagt spänt, och det rimmar inte alls väl med regeringens så överslättande och självberömmande värdering av den ekonomiska och regionala politiken som har kommit till uttryck i inte minst industriministerns anförande.

Det är litet märkligt när man som lokal företrädare för länet tvingas se att regeringsrepresentanter reser ut i länet och hävdar, som i det ena fallet – det gällde industriministern –, att här ser ju allting ganska bra ut. Riksdagsmännen bara gnäller, fast allt ser så ljust ut! I det andra fallet gällde det biståndsministern, som häromdagen sade att man skall tvätta bort krisstämpeln.

Jag vill göra bekant att jag absolut inte vill måla upp problem större än de är, men jag anser att jag har rätt och fog för att kritisera och föra fram problem som finns i länet. Och jag vägrar att sticka huvudet i sanden och säga att här syns inga problem, vi måste tvätta bort krisstämpeln.

Även om det inte är akut kris på alla orter där det tidigare har varit problem på grund av stålindustrins omstrukturering, är det nu kriser av litet annat slag som gäller träindustrin och kapitalets schackrande med arbetstillfällena och hela orter. Jag menar att det måste föranleda någon åtgärd.

Mot den bakgrunden är naturligtvis regeringens Bergslagspaket och åtgärder i övrigt helt otillräckliga, skulle jag vilja säga. Vad man erbjuder utanför paketpolitiken har framkommit i interpellationsdebatter om de här

orterna. Man meddelar att arbetsförmedlingen arbetar, att länsorganen arbetar och att landshövdingen känner till vad som händer. Det tycker inte jag är tillräckligt.

I Platsjournalen, som länsarbetsnämnden ger ut, kunde man häromveckan läsa att i Södertäljeregionen behövs hundratals anställda och att företag där t. o. m. planerar att flytta från orten för att det är svårt att få folk. Borde man inte lägga ihop två och två?

Skall folk på nedläggningsorter, där man över en natt har beslutat sig för att dra ett pennstreck över verksamheten och slå igen, verkligen tvingas att flytta, att pendla eller helt förändra sin tillvaro genom att byta till ett liv i tätortsregioner där det förut bor en massa folk? Kan man inte få företagen att flytta till Bergslagen, styra tillväxten till Bergslagen, ha en aktiv lokaliseringspolitik med stora samhällsekonomiska vinster i förhållande till att lägga ner hela bygder?

Jag anser att ett bifall till reservation 3 från vänsterpartiet kommunisterna till arbetsmarknadsutskottets betänkande 14 borde vara en självklarhet för alla som från den här regionen kommer att vara med om omröstningen om en stund, inte minst socialdemokraterna.

I reservationen pekar vi på vikten av rejäla anslag för en skyndsam utbyggnad av Bergslagspendeln och annan infrastruktur, för en vidgad och bred utbildning i länet, för en ändrad inriktning av fonder och statsföretag, för en investeringsstyrning av tillväxten inom industrin till Bergslagen och direkta utlokaliseringar.

Utöver vad som där diskuteras kan man också nämna att det fordras mycket av andra infrastrukturella satsningar, t. ex. på alternativ energi, på introduktion av naturgas, som ju har en rättmätig plats i vårt framtida industrisamhälle. Det är en satsning som skulle vara oerhört betydelsefull för Bergslagen, som nu ser ut att bli ett slagfält, ett område för maktkamp mellan privata intressen, just därför att samhället – staten, regeringen – inte tar de rätta greppen.

Herr talman! Det är sorgligt att se vad som händer undan för undan, och det är än värre att höra att regeringen av och till påstår att det är inga problem utan att det som görs är tillräckligt.

Jag yrkar bifall till vpk-reservationerna.

Anf. 45 IRÉNE VESTLUND (s):

Herr talman! Debatten i dag handlar än en gång om Bergslagen, om de särskilda insatser som behövs för att stimulera arbetsmarknaden och motverka de negativa konsekvenserna av omstruktureringar inom i första hand stål- och gruvnäringen.

Bergslagens problem har vid flertal tillfällen redan diskuterats i kammaren, och den socialdemokratiska regeringen har mycket kraftfullt satt in åtgärder för att stimulera ett förändringsarbete. Den delvis nya syn på det egna näringslivet som de kommunala företrädarna har tillägnat sig har kunnat förstärkas genom de här satsningarna.

Det kan kanske verka litet egendomligt efter det anförande som hållits av Hans Petersson i Hallstahammar att jag som bergslagsbo inte kan vara annat än nöjd med både det hittillsvarande stödet och de nu föreslagna satsningar-

na. Självfallet ställer både de berörda och omkringliggande kommunerna stora förväntningar på de beslutade och föreslagna utlokaliseringar av statlig verksamhet som förutspås. Stor kraft läggs också ner av de berörda kommunerna för att ställa upp med bostäder och kringsservice. Utlokaliseringen innebär ju väldigt mycket mera än de nya arbeten som direkt tillförs kommunen. Den kan också vara en motor och en drivkraft för olika utbildningsinsatser.

Som ledamot av Bergslagsdelegationen har jag fått en god inblick i såväl de problem som finns i kommunerna som i de insatser som görs. Visst skulle det kännas väldigt bra att kunna säga till dem som blir arbetslösa på grund av strukturförändringar att de har ett nytt jobb att gå till i morgon. De som har det har säkert en grundutbildning som ändå gör dem attraktiva på arbetsmarknaden. Men vi som arbetar i verkligheten med dessa strukturförändringar vet att det innebär nya typer av arbeten, för vilka den arbetslöse inte har en adekvat utbildning. Dess värre har vi bergslagsbor hittills levat i skuggan av en dålig utbildningstradition som vi med alla medel måste bryta.

Bergslagsdelegationen, som arbetar med attitydförändringar, utveckling av infrastrukturen, näringslivsutveckling och övergripande program, fungerar och bör fungera som en katalysator för även andra insatser.

Vi kan också inom vårt begränsade ansvarsområde överbygga hinder av mer byråkratisk natur som gärna kan uppkomma när 23 kommuner, fördelade på sju län, skall samarbeta. Resultatet av de hittillsvarande insatserna inom t. ex. arbetsmarknadsutbildningen visar på en mycket stor arbetsinsats från resp. länsorgan. De särskilda pengar som avsatts i tidigare Bergslagspaketet har genererat ökade insatser från ordinarie länsanslag. Det är glädjande att se att vi redan har satt i gång utbildningar för ungefär två tredjedelar av de medel som kommit oss till del via Bergslagspaketet. Men vi ser också, som t. ex. i Örebro län, att man av sitt vanliga anslag för två kommuner enbart satsat åtskilliga miljoner utöver det ordinarie anslaget för att också se till att man ställer upp med utbildning.

Jag kan alltså med stöd av dessa redovisade resultat ha mycket hög tilltro till att de nu föreslagna pengarna snabbt kan sättas in i riktade utbildningsinsatser och därmed ge de önskade effekterna.

Förra veckan invigdes Teknikdalen i Borlänge av industriministern. Teknikdalen är ett av många bevis för den ökade medvetenheten om nödvändighet av utveckling och forskning och fortsatt satsning på Bergslagens tekniska högskola. Jag vill ändå som avslutning på mitt inlägg säga att det faktiskt inte räcker med dessa delar.

Redan under den allmänpolitiska debatten den 4 februari sade Inger Hestvik att det är nödvändigt att vi får goda kommunikationer i Västerbergslagen. Vi socialdemokrater från Dalarna har anledning att bevaka den trafikpolitiska propositionen i denna för Västerbergslagen så viktiga trafik- och arbetsmarknadspolitiska fråga.

Jag vill dessutom instämma i utskottets skrivning om Bergslagsdelegationens framtid. Det är fel att nu utgå ifrån att denna typ av myndighet skall permanentas. Det är kanske genom att kraftfullt arbeta under begränsad tid som syftet nås att stimulera och aktivera förändringsarbete i ett geografiskt

avgränsat område, och att dra lärdom av dessa insatser och kanske hitta nya utvecklingsformer.

Med detta vill jag tillstyrka utskottets förslag.

Anf. 46 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk) replik:

Herr talman! Iréne Vestlund kände inte heller igen min beskrivning av verkligheten, efter vad jag förstår, och ansluter sig också till talet om att allting är så bra. Jag tycker det vore ganska klädsamt om även socialdemokraterna släppte litet på lojaliteten till regeringspolitiken. Tänk efter och analysera verkligheten! Hur ser det faktiskt ut? Stämmer den genomsnittliga och allt överslättande beskrivning som industriministern, finansministern och andra ger över läget i landet, eller har ni sett några problem som möjligen avviker från bilden? Jag har sett dem.

Iréne Vestlund talar om att man får bygga ut samhällsservice. Det gäller skolor, bostäder och jag vet inte allt vad hon nämnde. Jag kan ju tala om att i Hallstahammar – som drabbades av nedläggningen av Hallstahammars bruk, 1980 tror jag det var – har vi rivit bostäder. Det är ett problem. Att vi inte skall kunna få folk att flytta in i färdiga, moderna bostäder utan river dem – visserligen mot min vilja – tycker jag säger något om hur utvecklingen är.

Skinnskatteberg kunde vi inte skriva om i motionen om Bergslagsfrågorna. Det var säkert bekant i styrelserummen och även hos ASSI:s representanter i styrelsen att nedläggning skulle ske, men det var inte för oss allmänna riksdagsledamöter. I Skinnskatteberg, menar jag, borde göras oerhört starka insatser, och då krävs åtgärder av den typ vi har föreslagit i våra motioner och i reservationerna. Det behövs en långsiktigt stadigvarande utveckling, så att man slipper fara runt på krisorterna undan för undan och hitta tillfälliga lösningar.

Då behövs en politik som går stick i stäv med kapitalets planekonomi, som jag skulle vilja kalla det.

Det sägs allmänt att det saknas industriarbetare i vårt land. Men här står jobbarna färdiga med sina händer, sina verktyg, sina erfarenheter och fullt moderna lokaler. I det ena fallet är det metallindustri och i det andra är det träindustri. Här borde regeringen se till att det blir något gjort och inte bara hänvisa till vackra skrivningar.

Anf. 47 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Jag skulle inte ha begärt genmäle om inte Iréne Vestlund gjort som industriministern försöker göra, vilket Hans Petersson i Hallstahammar här påtalar, nämligen blunda för problemen.

Jag kan aldrig tro att Iréne Vestlund som representant för arbetarrörelsen i Dalarna tycker att det kan vara problemfritt att elektrostålverket i Domnarvets Jernverk skall läggas ned trots att det går med vinst, eller att vi fortfarande inte i mars månad vet vad ASEA kan utfärda för garantier för dessa 500 jobb. Det är naturligtvis jätteproblem. Om det inte blir någonting med dessa 500 jobb i Ludvika, vad står då kvar av satsningen i Ludvika? Då är bara de statliga utlokaliseringarna kvar i stort sett.

Detta är jätteproblem som måste beröra Dalarnas socialdemokrater i grunden.

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.

Att då instämna med en industriminister som i sig är skyldig till denna utveckling, tycker jag är ett sätt att svika regionen. Jag blir besviken när jag hör någon ta sådana yttranden i sin mun.

Anf. 48 IRÉNE VESTLUND (s) replik:

Herr talman! Det känns litet märkligt att det enbart skall vara representanter från vpk som känner till verkligheten ute i dessa kommuner. Jag känner också till den verkligheten, och jag varken blundar för den eller är överslätande. Men jag vet också att ett förändringsarbete faktiskt inte kan göras på en kort tid. Det talas ganska mycket om att vi skall göra en strukturförändring i Bergslagen. Ja, det skall vi göra, men då krävs också att man stimulerar och initierar detta under ganska lång tid, eftersom det är en trög massa som vi arbetar med.

Jag återkommer många gånger till utbildning, och Lars-Ove Hagberg måste väl ändå veta att män i dag inte kan förutsätta att den som lämnar ett arbete som blir bortrationaliserat på grund av strukturförändring skall kunna gå tre steg åt höger eller vänster och få ett likadant arbete. Då skulle vi ju inte anpassa oss till de nödvändiga strukturförändringarna. Man kanske helt enkelt är tvungen att i verkligheten skaffa sig en ny utbildning och anpassa sig till den faktiska arbetsmarknaden.

Vi kan heller inte vara med och tillstyrka att man skall bygga upp nya krisbranscher.

Det Hans Petersson i Hallstahammar tar upp om Hallstahammar och Skinnskatteberg känner jag inte till, och jag kan därför inte bemöta det. Men det klädsamma tycker jag borde vara att vi gemensamt inom arbetarrörelsen ser till att vårt folk får chansen att vara med och konkurrera om de framtida arbeten som kanske också ger möjligheter för dem att vara kvar på arbetsmarknaden.

Anf. 49 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk) replik:

Herr talman! Jag har full förståelse för att Iréne Vestlund inte känner till detaljerna i de exempel som jag tog upp. Men de exempel som jag beskriver är inte osanna. Det är exempel på vad som håller på att hända i de här bygderna. Det var inte så länge sedan industriministern sade att han inte kunde förstå vad västmanländska riksdagsmän gnäller om. Det är synd om Iréne Vestlund, som måste försvara honom. Industriministern borde vara här och försvara sig själv.

Iréne Vestlund säger att man måste få mera tid. Men varför är det så kort tid? Jo, därför att kapitalet har initiativet och makten och styr och beslutar i hemlighet. Sedan kan det över en natt stå klart för de anställda att företaget där de arbetar är uppköpt av något annat företag och på väg att läggas ned. Inom kort kommer det sedan brev om att nedläggning, trots att MBL-förhandlingarna inte är avslutade, bör ske till sommaren. Det är så klart vem som har makten och styr och ställer. Det är klart att tiden då blir kort för den stackars regering som skall hänga med.

Vi kommunister hävdar därför att regeringen måste ta initiativet i denna utveckling och ha en mer långsiktig planering, visa sin viljeinriktning, använda statsföretag, löntagarfonder och olika samhällsmedel som finns för

att åstadkomma en annan utveckling och för att få en mer garanterat långsiktig samhällsekonomisk utveckling. Det är inte samhällsekonomiskt att erbjuda hela bygder att flytta till överkoncentrerade och fullproppade regioner. Det borde väl stå klart för de flesta.

Anf. 50 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Vad betyder egentligen utbildningen? Jag har varit med om att föreslå ett förverkligande av den vuxenutbildningsreform som skulle vara så enormt viktig för Bergslagen framöver. Vi har inte tagit det första stapplande steget åt det hållet än. Men det skulle innebära en kraft för Bergslagen att få det.

När det gäller förändringar tänker jag framför allt på SSAB Domnarvet, eftersom det handlar om det län jag kommer från. Industriministern har där tagit initiativ till en förändring, som i sin tur får följderna. Det minsta man då kan kräva av den som tar initiativet – liksom av en privat ägare – är att han ser till att folk får nya jobb. Den faktiska arbetsmarknad som industriministern har skapat där innebär färre arbetstillfällen. Hur kan man försvara detta? Om man skall gå försiktigt och sakta fram måste man väl skapa något annat i stället, t. ex. anordna utbildning till andra arbetsområden, och inte tvinga folk att flytta eller välja förtidspension. Det är egentligen detta som problematiken handlar om. Industriministern gör inget för att förändra de dåliga arbetsmarknadsutsikterna för dem som ställs ut på trottoaren, dvs. de som i dag jobbar på SSAB.

Jag tycker dessutom att det är angeläget att Bergslagen löser problemen med ASEA. Är det garantier eller är det bara fagra löften? Det betyder väldigt mycket för utvecklingen framöver.

Anf. 51 IRÉNE VESTLUND (s) replik:

Herr talman! Det är lätt att bara slänga ur sig påståenden, något som jag tycker att Lars-Ove Hagberg gör i sin argumentering. Men vi lever i en värld där vi är beroende inte bara av vad om händer i Sverige utan också av vad som händer i Europa och i den övriga världen. Vi får leva med de förändringar som sker och anpassa oss efter dem när det gäller vår handelsbalans och vilka varor vi kan sälja. Då kan man väl inte säga att det är industriministern som lägger ned verksamheter. Att verksamheter läggs ned beror på att vi måste anpassa oss efter omvärlden, för vi vill väl ändå ha industrier som är lönsamma och som kan sälja sina varor?

När det gäller det långsiktiga förändringsarbetet krävs det en hel del åtgärder på det lokala planet. Jag vet att man i t. ex. Borlänge satsar väldigt mycket på att förändra strukturen på samhället och att man redan i dag har breddat arbetsmarknaden. Många gånger är ett av problemen att de som arbetar inom en nedläggningshotad bransch snabbt försvinner från denna bransch, så att man i stället får personalproblem åt så att säga det andra hållet fram till den tidpunkt då en nedläggning definitivt skall ske.

Ett långsiktigt arbete innebär att man förändrar strukturen på samhället. Det är inte så enkelt att initiera och skapa utbildning om man inte också kan garantera att människor kan få arbeten inom de nya områdena. Men det är genom långsiktiga satsningar som vi ger människorna i Bergslagen en tilltro

till möjligheten att bo kvar. Jag håller helt och hållet med Hans Petersson i Hallstahammar om att vi självfallet inte skall vara med om att flytta vårt folk från bygden. Tvärtom, människorna skall vara kvar men i meningsfulla arbeten.

Anf. 52 YNGVE WERNERSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemstälkan i trafikutskottets betänkande nr 9 och avslag på samtliga motioner och reservationer.

I regeringens regionalpolitik betonas transporternas och kommunikationernas stora betydelse. Ett återkommande krav från företrädare för regionala intressen är satsningen på bättre kommunikationer.

Genom de extra satsningar som nu föreslås i regeringens proposition tillfredsställs inte alla krav, men det är ändå en stor satsning med en inriktning som är av stor betydelse för regionen. Genom satsningen på vägar, järnvägar och flygplatser har regioner som drabbats av befolkningsminskning goda möjligheter att leva vidare och utvecklas i en positiv riktning.

Till trafikutskottets betänkande har fogats ett antal reservationer. Jag finner dock inte något skäl att beröra varje enskild reservation.

Som kommentar till reservationerna måste dock de kraftiga satsningar på vägar och järnvägar som föreslås i den trafikpolitiska propositionen som nu utskottsbehandlas nämnas.

Flera av de frågor som berörs i reservationerna kommer att behandlas i samband med den övergripande trafikpolitiska propositionen och den debatt som då kommer att ske här i kammaren.

Det finns därför ingen anledning att i dag förlänga debatten om dessa frågor.

Jag har bara en kommentar angående de 20 miljoner som föreslås till upprustning av järnvägar i det betänkande som vi nu behandlar. Det bör förutsättas att upprustningen sker på det sättet att investeringen kommer en framtida persontrafik till del.

Anf. 53 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! I dagens proposition finns inte den del av Bergslagen som ligger i Uppsala län med. Jag anser att det är en allvarlig miss, eftersom det kommer att uppstå stora problem när Svenskt Stål AB, SSAB, lägger ned verksamheten i Dannemora gruva.

Uppsala län är ett mycket ojämnt län ur sysselsättningssynpunkt. De norra delarna drabbas hårt av företagsnedläggningar och därmed följande utflyttningsproblem.

Tierps kommun har gjort satsningar inom kommunikationsområdet bl. a. genom att få till stånd ett kombinationskort för tåg-buss på SJ och Upplands Lokaltrafik för att förbättra möjligheten till arbetspendling till Uppsala.

Den arbetsgrupp, Dannemora utvecklingsgrupp, som tillsatts har kommit i gång med sitt arbete, men det är ju allmänt känt att när många arbetstillfällen försvinner på en gång är det mycket svårt att få ersättning för hela bortfallet. Jag anser således att det skulle hjälpa Tierps och Östhammars kommuner högst väsentligt om dessa inplacerades i stödområde C. Detta krav har också folkpartiet drivit hårt.

Enligt utskottets skrivning kommer den regionalpolitiska utredningen att ta upp frågan om stödområdesindelningen. Jag förväntar mig då att vi kan få ett flexiblere system än i dag, så att även norra Uppland kan komma i fråga om liknande problem skulle uppstå.

Avskaffandet av sysselsättningsstödet förra året har inneburit att hårt drabbade bygder, bl. a. i Bergslagen dit viss del av Uppsala län hör, fått försämrade möjligheter att upprätthålla sysselsättningen.

I likhet med folkpartiets representanter i utskottet är jag förvånad över att sysselsättningsstödet i stödområde C inte kan återinföras. Bergslagen har uppenbarligen problem, och ett återinförande av sysselsättningsstödet skulle vara välkommet.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 10.

Anf. 54 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! De frågor som diskuteras i anslutning till propositionen om Bergslagen är naturligtvis utomordentligt viktiga och angelägna för oss som representerar Bergslagslänen. Det är alldeles uppenbart att de svårigheter och problem som bygderna där har haft att brottas med och som de kommer att ha under de närmaste åren fordrar stor uppmärksamhet från alla som är samhällsengagerade och politiskt intresserade.

Under debatten har Hans Petersson i Hallstahammar tagit upp ett resonemang om att vi från socialdemokratin sida skulle vilja tvätta bort krisstämpeln från vårt län. Det är en alldeles riktig beskrivning. Det finns ingen anledning att beskriva länet i första hand i termer av kris, nöd och elände, för det finns utomordentligt stora förutsättningar för framtiden i delar av länet. Men den här beskrivningen hindrar naturligtvis inte att det också är angeläget att ta fasta på de problem och svårigheter som finns exempelvis i Västmanland, Skinnskatteberg och andra kommuner och orter i Bergslagen.

Resonemanget om att tvätta bort krisstämpeln tar alltså sikte på att man skall ta vara på det som bär för framtiden, att markera de framtidsmöjligheter som finns i Västmanlands län och vår del av Bergslagen. Det är inte fråga om att sticka huvudet i sanden och bortse från problemen. Tvärtom har vi starkt engagerat oss i att försöka skapa program inom länet som gör det möjligt att få en bra utveckling till stånd i hela länet. Vi har kunnig och välutbildad arbetskraft, och det finns en väl utbyggd och bra service.

Låt mig, herr talman, peka på satsningar som skall göras på Mäljarbanan. Jag vill vidare kommentera industriministerns uttalanden om Västmanland. I den akuta kris som nu är i Skinnskatteberg med anledning av boardfabrikens nedläggning har faktiskt industriministern uttalat att staten har ett särskilt ansvar för sysselsättningen i Skinnskatteberg. Staten har under en lång följd av år varit den huvudsakliga arbetsgivaren och har alltså ett ansvar att ta. Vi ser fram mot att MBL-förhandlingarna klaras ut förhoppningsvis så att boardfabriken blir kvar. I annat fall räknar vi med att Thage Peterson och regeringen kommer med ett paket som ger framtidstro och skapar balans när det gäller sysselsättningen i Skinnskatteberg.

Anf. 55 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk) replik:

Herr talman! Jag instämmer i Göran Magnussons beskrivning att man inte skall måla ut saker värre än de är. Jag sade precis så här i mitt inlägg: "Jag vill göra bekant att jag absolut inte vill måla upp problemen större än vad de är, men jag anser att jag har rätt och fog för att kritisera och föra fram problem som finns i länet. Och jag vägrar att sticka huvudet i sanden och säga att här syns inga problem - - -."

När industriministern i stort upplagda artiklar i våra viktigaste länsorgan säger att han inte förstår vad riksdagsledamöterna i länet klagar över drabbar den kritiken även Göran Magnusson, trots att ni tillhör samma parti. Då får ni väl reda ut den saken och tala om för Thage Peterson att det finns vissa problem.

Jag tycker att det är väldigt bra att de löften som givits beträffande Skinnskatteberg upprepas från talarstolen. Då blir det ännu mera förpliktande, eftersom det är valår. Jag är tillfredsställd med att man lovar så mycket. Jag kan faktiskt erkänna att det är en skillnad nu jämfört med den förra industriministern. När en nedläggning var på gång före 1982 års val, sade man att staten inte hade något särskilt arbetsgivaransvar, för staten gäller samma regler som för alla andra. Så är i verkligheten fallet i vårt land, men det skall bli intressant att se om man nu gör ett avsteg från detta.

Anf. 56 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig bara med anledning av situationen i Skinnskatteberg år 1982 säga att det faktiskt inträffade att staten, när det blev socialdemokratisk regering, klarade 275 jobb i boardfabriken. Att svårigheterna sedan har ökat och att det nu är problem i boardfabriken är alldeles uppenbart.

Till sist, herr talman, vill jag säga att det är bra att varken Hans Petersson i Hallstahammar eller jag har huvudet i sanden när vi skall arbeta för länet. Vi är på spaning efter nya möjligheter och nya framtidssatsningar för Västmanlands län.

Anf. 57 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk) replik:

Herr talman! Det är med stor glädje jag noterar att man så betonar statens ansvar och möjligheter. Jag upplever det som ett indirekt tillstyrkande av de idéer som jag har fört fram i vår Bergslagsmotion, där vi säger att löntagarfonder, samhällsföretag, statsföretag och regeringsmakt måste användas för en samhällspolitiskt riktig utveckling, i strid med kapitalets planekonomi och nedläggningselände.

Anf. 58 KARL BOO (c):

Herr talman! I det här skedet av debatten skall jag fatta mig mycket kort.

När det gäller de frågor som ryms inom arbetsmarknadsutskottets och näringsutskottets betänkanden vill jag kort och gott instämma i vad Börje Hörnlund och Per-Ola Eriksson framhöll. Jag vill även instämma i deras yrkanden.

Låt mig endast tillägga att man måste tycka att det är märkligt att majoriteten avstyrker förslaget att Säter skall införlivas i stödområdet. Det är märkligt därför att Borlänge nu kommer in. Säter kommer självfallet, med

den sjukvårdsorganisationsförändring som nu är på gång, att få problem framöver. Framför allt blir ju konkurrensen med Borlänge synnerligen ojämn.

Jag begärde ordet närmast för att kommentera trafikutskottets betänkande på ett par punkter. Från Dalacentern har vi i motion A21 tagit upp några för länet viktiga SJ-frågor. Vår uppfattning är att Västerdalsbanan även i framtiden skall ingå i riksbananätet och att återuppbyggnaden av banan från Malung till Sälen verkligen bör komma till stånd samt att trafiken mellan Orsa och Sveg skall upprätthållas. Nu säger utskottets majoritet att dessa frågor skall tas upp i anslutning till behandlingen av den stora trafikpolitiska propositionen. Jag menar dock att det är riktigt att man i framtiden skall ha en sammanhållande huvudman för t. ex. Inlandsbanan och fortsättningen av banan från Borlänge uppemot Västerdalarna.

När det gäller återuppbyggnaden av järnvägen mellan Malung och Sälen driver en enig länsstyrelse i Dalarna frågan.

Jag tycker det är viktigt att ha med detta redan i dag när man diskuterar dessa frågor. Sedan får vi självfallet återkomma med ytterligare diskussioner när den stora trafikpolitiska propositionen kommer.

Jag finner det angeläget att säga detta, och jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 4 i trafikutskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 14

Mom. 1 (insatsernas inriktning och omfattning)

Först biträdades reservation 2 av Börje Hörnlund och Kersti Johansson med 35 röster mot 14 för reservation 3 av Lars-Ove Hagberg. 242 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 1 av Elver Jonsson och Charlotte Branting – som ställdes mot reservation 2 av Börje Hörnlund och Kersti Johansson – genom uppresning.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Elver Jonsson och Charlotte Branting – genom uppresning.

Mom. 2 (Bergslagsdelegationens roll och uppgifter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Börje Hörnlund och Kersti Johansson – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (intensifierade insatser på landsbygden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Börje Hörnlund och Kersti Johansson – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (styrbarheterna över företagens investeringar)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 7 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland m. m.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 6 av Bengt Wittbom m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 6 (inplacering i stödområde av kommunerna Tierp, Östhammar, Sandviken, Borlänge, Säter och Bräcke)

Reservation 8 av Elver Jonsson m. fl. bifölls med 157 röster mot 135 för utskottets hemställan.

Mom. 7 (inplacering i stödområde av Gagnefs kommun)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (återinförande av sysselsättningsstödet i stödområde C)

Utskottets hemställan bifölls med 216 röster mot 74 för reservation 10 av Elver Jonsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 9 (folkhögskolekurser i anslutning till landsbygdkampanjen)

Utskottets hemställan bifölls med 204 röster mot 88 för reservation 11 av Elver Jonsson m. fl.

Mom. 11 (anslag till Arbetsmarknadspolitiska insatser i Bergslagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Börje Hörnlund och Kersti Johansson – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (anslag till Särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Ludvika kommun m. m.)

Först biträdades reservation 14 av Elver Jonsson och Charlotte Branting med 37 röster mot 14 för reservation 15 av Lars-Ove Hagberg. 241 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 13 av Bengt Wittbom m. fl. – som ställdes mot reservation 14 av Elver Jonsson och Charlotte Branting – genom uppresning.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Bengt Wittbom m. fl. – genom uppresning.

Mom. 14 (anslag till Lokaliseringsbidrag m. m. till ASEA Brown Boveri AB)

Först biträdades reservation 17 av Elver Jonsson och Charlotte Branting med 39 röster mot 15 för reservation 18 av Lars-Ove Hagberg. 237 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 16 av Bengt Wittbom m. fl. – som ställdes mot reservation 17 av Elver Jonsson och Charlotte Branting – genom uppresning.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Bengt Wittbom m. fl. – genom uppresning.

Mom. 16 (anslag till Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 21 av Bengt Wittbom m. fl., *dels* reservation 22 av Elver Jonsson och Charlotte Branting – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande 10

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 9

Mom. 1 (anslag till Byggande av statliga vägar)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 14 för reservation 1 av Viola Claesson.

Mom. 4 (Bergslagspendeln)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 19 för reservation 2 av Viola Claesson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 (det olönsamma bannätet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (banan mellan Sveg och Orsa)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Gösta Andersson och Rune Thorén – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (järnvägen mellan Malung och Sälen)

Utskottets hemställan bifölls med 246 röster mot 45 för reservation 5 av Gösta Andersson och Rune Thorén. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls

Jordbruksutskottets betänkande 15

Punkt 1

Mom. 2 (riktlinjerna för anslaget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Karl Erik Olsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 2

Utskottets hemställan bifölls.

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

*Särskilda regionalpoli-
tiska insatser i delar av
Bergslagen och norra
Sveriges inland m. m.*

Näringsutskottets betänkande 19

Mom. 2 (undersökning av borrhärnor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (prospektering m. m. i Bergslagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 2 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson, *dels* reservation 3 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (elektrostålverket i Borlänge)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 15 för reservation 4 av Jörn Svensson. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (järnsvampsverk)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (Temu Interactor AB)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Per Westerberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (ansvar för sysselsättning m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 16 för reservation 7 av Jörn Svensson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 8 (småföretagens betydelse)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

4 § På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande i ett sammanhang i början av kammarens arbetsplenium onsdagen den 23 mars.

5 § Kammaren beslöt kl. 17.53 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

6 § Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av andre vice talmannen.

Mineralpolitik m. m.

Anf. 59 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Det råder alldeles speciella förhållanden när man öppnar debatten kl. 19.00 – men man får ju åtminstone tala till protokollet och till dem som är närvarande här i kammaren.

Det vi i dag skall behandla är näringsutskottets betänkande om mineralpolitik. Det gäller dels budgetpropositionen, dels de anslag som avser SGU, bergsstaten, nämnden för statens gruvegendom och delegationen för samordning av havsresursverksamheten. Till detta kommer 14 olika motioner väckta under den allmänna motionstiden.

Vi befinner oss nu i skarven mellan en befintlig mineralpolitik, som – har jag en stark känsla av – utvecklingen i viss mån har sprungit ifrån, och en mineralpolitik som mera är anpassad till de nya förutsättningar som vi kan se framför oss under de närmaste åren.

Den svenska naturen – det är jag övertygad om – ruvar ännu på stora, outnyttjade resurser. Även havet döljer fortfarande många värdefulla ting. En av de största tillgångarna är industrimineral som i dag utvinnes i ett helt annat syfte än tidigare, då man mera relaterade till metallvärdet eller bränsleinhållet. I dag kommer ca 2 500 olika mineraltyper till användning, inte minst i industrin. Granit t. ex. består av mineralerna kvarts, fältspat och glimmer. Dessa mineraler har en spridd användning inom industrin. Konsumtionen av de här industrimineralerna ökar för närvarande med ca 5 % per år.

Den svenska naturen innehåller säkert också mer än som hittills är bekant av många kända mineraler. Det gäller då attraktiva mineraler såsom järn, silver, koppar, bly och guld. Sedan många år tillbaka har vi en rätt omfattande prospekteringsverksamhet, men denna har också i stort sett varit oförändrad under en lång rad år. Numera funderar en statlig utredning över den framtida inriktningen av prospekteringsverksamheten. Utredningen skall redovisa sitt arbete i slutet av detta år. Jag sitter själv med i utredningen. Därför kan jag lova att vi i utredningen med all sannolikhet skall kunna komma fram till många intressanta, nya angreppssätt på mineralpolitikens område.

För att återgå till själva betänkandet kan jag konstatera att vi moderater har föreslagit att frågan om prospekteringsanslagen utreds. Som ett led i detta arbete anser vi att nämnden för statens gruvegendom och dess uppgifter skall renodlas till att endast omfatta förvaltningen av statens gruvegendom. Vi anser nämligen att det är fel att NSG – som besitter hela prospekteringsanslaget – dels skall kunna anslå pengar till egen prospekteringsverksamhet, dels fördelar pengar till andra, bl. a. till enskilda företag. Därför begär vi i reservation 1 en översyn i detta sammanhang och att frågan skall bli föremål för utredning. Jag yrkar således bifall till den reservationen.

Vad sedan gäller den maringeologiska karteringen – dvs. arbetet med att

försöka komma underfund med vilka tillgångar som finns under vattenytan i svenska havsområden – kan vi konstatera att arbetet går mycket långsamt. Det är värt att notera att regeringen i budgetpropositionen går emot SGU, statens planverk, fiskeristyrelsen, statens naturvårdsverk och överbefälhavaren, vilkas argument varit starka, när det gäller maringeologisk kartering. Vi moderater har föreslagit att ett nytt specialfartyg skall byggas avsett just för maringeologisk kartering. Vi noterar att även folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna har motionerat om samma sak.

Vidare är det intressant att notera att samtliga partier under utskottets handläggning har kunnat enas om att framställa ett krav till regeringen på att denna senast under hösten – alltså om bara några månader – skall presentera en plan, av vilken framgår hur en snabbare maringeologisk kartering skall kunna komma till stånd. Detta är glädjande. Jag noterar således med tillfredsställelse att den socialdemokratiska gruppen i näringsutskottet har tagit till sig de starka argument som förts fram dels under utskottets behandling av frågan, dels, som sagt, av SGU, statens planverk, fiskeristyrelsen, statens naturvårdsverk och överbefälhavaren. Därför yrkar vi bifall till ett förslag och ett yrkande som vi alla är överens om.

Anf. 60 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag skall uppehålla mig vid två saker, nämligen gruvnäringen i vårt land och den motion om stålindustrin som tas upp i detta betänkande. Vi har behandlat dessa frågor många gånger tidigare här i kammaren, men lika fullt är bristen på en långsiktig, planerad mineral-, gruv- och stålpolitik en orsak till att näringen har en osäker framtid i vårt land.

Det förs inte någon samlad och offensiv politik, och därför har vi i Bergslagen under årens lopp fått erfara att vi på järnmalmsidan snart kommer att möta en total gruvdöd. Vi har två järnmalmsgruvor kvar – i Grängesberg och Dannemora. Enligt SSAB och regeringen lär verksamheten också på dessa orter upphöra i början av 90-talet. Bl. a. ur sårbarhetssynpunkt är det betänkligt att vi då inte kommer att ha kvar någon järnmalmsbrytning i Mellansverige. Sådan verksamhet kommer endast att finnas uppe i norr, i malmfälten. Men även där är järnmalmsbrytningen på lång sikt hotad när det gäller dess nuvarande omfattning, inte minst därför att LKAB liksom andra statligt ägda företag i samma storleksordning nu på 80-talet ganska plötsligt förelagts mycket strikt företagsekonomiska riktlinjer. Det betyder att lönsamhetsbedömningarna blir hårda och att verksamheten därmed provas från den utgångspunkten.

Sveriges järnmalmsbrytning kan alltså vara hotad på sikt, även om den under mycket lång tid kommer att finnas kvar i viss form. Men det finns också planer för järnmalmsbrytningen som innebär att ägandet kan hamna utanför landet. Det finns planer på att ägarintressen i andra länder skall ta över. Det vore naturligtvis en katastrof för den svenska mineralpolitiken om vi inte kunde samla oss till en nationell mineralpolitik.

När det gäller sulfidmalmen behärskade det gamla Bolidenbolaget större delen av brytningen i detta land. Bolaget har under årens lopp gjort enorma vinster och tillskansat sina aktieägare väldiga förmögenheter. Men i en svacka i utvecklingen hamnade bolaget i en ekonomisk kris, och ett nytt

bolag på marknaden. Trelleborg, trädde in och skall nu städa upp i Boliden.

I spåren härav följer nu nedläggningar och spolade projekt. I förlängningen försöker man pressa staten på pengar för att kunna ta vara på de största guldäggen i Bolidens kista. Man försöker få ut lokaliseringsstöd, prospekteringsstöd och stöd till forskning och utveckling på allehanda sätt. Matchen med regeringen fortsätter.

Boliden bedriver utpressning mot samhället, mot skattebetalarna. För att tillskansa ägarna i Trelleborg stora vinster vill man få pengar från skattebetalarnas portmonnär. Skattebetalarna går kanske med på det för att rädda sysselsättningen på en del orter och bevara de projekt som finns, men Bolidens handlande är utmanande, ansvarslost och inte alls förenligt med en nationell mineralpolitik.

En sådan här knut kan inte lösas av de marknadskrafter som i dag styr en av de svenska basnäringarna, fotad på de resurser som finns i våra berg. I så fall måste utvecklingen vändas och regeringen fundera på om det inte är dags att bilda ett svenskt metallbolag, med planer på en svensk mineral- och stålpolitik, i vilket staten kan gå in som ägare. Det är kanske nödvändigt, om vi i Sverige skall ha några basnäringar över huvud taget framöver med nationell bas. Inte minst ur miljösynpunkt kan det vara viktigt att bedriva denna verksamhet med nationell utgångspunkt. Lönsamhetsperspektivet, som det nu har formats, är i stället ett hot mot de miljövärden som i dag finns i vårt land.

Det är ungefär på liknande sätt med stålindustrin. Trots att Sverige kanske är ledande i fråga om strukturrationaliseringar inom stålindustrin och före andra länder vidtar åtgärder med inriktning på den internationella marknaden, tar man inte hänsyn till att stålproduktionen i Europa ökar ganska kraftigt. Man skulle inte tro det om man lyssnar på de politiska potentater som har sysslat med stålindustrin en tid, men det är ett faktum att stålproduktionen ökar.

I Sverige bantas däremot stålindustrin kraftigt – argumentet är att vi skall ha ett försprång före de andra – och verksamheter läggs ner. Utgångspunkten är strikt företagsekonomisk, framför allt i handelsstålsindustrin. I förlängningen minskas antalet arbetstillfällen.

Att man försöker hänga med på en internationell marknad och på dess villkor, som slår ut både kunnande och arbetskraft i vårt land, garanterar dock inte att den svenska stålindustrin kommer att bevaras på en nationell bas och att den kommer att vara slagkraftig i framtiden.

Handelsstålsindustrin domineras av SSAB, även om också de mindre handelsstålverken finns med i bilden. SSAB går just nu igenom en process som verkligen kan karakteriseras så, att företaget håller på att förlora det nationella fotfästet. Finns det över huvud taget någon tanke på en nationell stålindustri på handelsstålssidan i vårt land? Eller skall den säljas ut till vårt grannland i öster? Vad kommer närmast att ske med det stora statliga företaget? Det handlar om vad som skall hända på 1990-talet, vilka investeringar som skall göras och vad som t. ex. skall hända i norr.

Specialstålstillverkningen har koncentrerats framför allt till Avesta, och dess inriktning är att följa marknaden för rostfria produkter ute i världen. Inom bolaget är man mycket optimistisk, men frågan är om man inte följer

denna marknad alltför slaviskt, så att man kommer att följa också dess nedgång utan att själv ha några garantier för framtiden.

Jag yttrar mig på detta sätt därför att om dessa marknader får råda och vi i Sverige inte har en framförhållning inriktad på behållande av basnäringar av någon dimension i vårt land, får de här företagen styras med utgångspunkt i ytterst snäva lönsamhetsvillkor.

Därför har vi i vpk sagt att stålindustrin måste planeras för framtiden. Det måste tas ett politiskt ansvar för de framtidsinvesteringar som är möjliga. Men stålindustrin har aldrig stått helt ensam, utan den har bolagsmässigt varit kombinerad med andra näringar, som t. ex. skogsnäringen. Jag är helt övertygad om att basnäringarna också framöver måste kombineras med andra näringar.

För Luleå vore det t. ex. alldeles utmärkt att satsa på ett kemiskt-tekniskt kombinat, som skulle dels ge en enorm vinst, dels ge stålindustrin i Luleå en injektion av kvalitet.

Det är ingen som tänker i de banorna i dag. Det har tillsatts styrelser och maktgrupper inom dessa näringar som beslutar enligt strikta lönsamhetskrav.

Det är med utgångspunkt i de verklighetsbeskrivningar som jag försöker göra som vpk har skrivit reservationerna angående gruvpolitik, mineralpolitik i stort och stålpolitik. Jag yrkar bifall till dessa reservationer.

Anf. 61 MATS LINDBERG (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 21 behandlas mineralpolitiken. Till betänkandet har fogats nio reservationer och ett särskilt yttrande.

Betydande delar av världens gruv- och mineralindustri har under 1980-talet drabbats av en stagnerande efterfrågan och överkapacitet. Detta har främst drabbat järnmalmprodukter och basmetallerna koppar, bly och zink.

Under det senaste året har dock en viss prisuppgång på metaller inneburit en förbättrad situation. Avsättningsförhållandena har också förbättrats för icke-järnmalmgruvorna, och kapacitetsutnyttjandet ligger på en relativt hög nivå.

När det gäller stålmarknaden har de inhemska företagen genomgått en mycket kraftig omstrukturering. Detta har inneburit att den svenska stålindustrin står mycket väl rustad i jämförelse med konkurrenterna i USA och inom EG.

Herr talman! På grund av att industrin är väl rustad har utskottsmajoriteten ansett att det är viktigt att utvecklingsmöjligheter inom den svenska råvaruindustrin skall tas till vara. Den skall därvid ta sikte på en god försörjning med mineralråvaror till den svenska industrin. Utnyttjandet av landets mineraltillgångar skall ske med hänsyn till kraven på en god miljö och ett effektivt resursutnyttjande.

Herr talman! Jag övergår nu till att kortfattat beröra några av reservationerna i betänkandet.

I reservation 1 av folkpartiet, centern och moderaterna tas NSG:s uppgifter upp. Man föreslår där en utredning av handläggningen av det statliga prospekteringsanslaget. Detta finner utskottsmajoriteten inget skäl för.

I reservation 2 av vpk föreslås en utökning av prospekteringsstödet med 140 milj. kr. Förra året behandlade utskottet regeringens förslag om ett nytt program för utökad prospektering. Då fann utskottet förslaget väl motiverat och anslagsnivån väl avvägd. Ett motionsyrkande om ytterligare medel avstyrktes.

I reservation 3 av vpk tas ett mineral- och gruvpolitiskt program för en offensiv utveckling av gruvnäringen upp. Här vill jag peka på att tidigare motionsyrkanden av vpk med samma eller likartad inriktning har avslagits av riksdagen vid ett flertal tillfällen. Så föreslås ske även denna gång.

I reservation 8 av vpk tas ett åtgärdsprogram för gruvnäringen i Västerbotten upp. Det är min fasta övertygelse att de överläggningar som pågår mellan industridepartementet och Boliden om satsningar på gruvnäringen kommer att ge ett positivt resultat. Dessutom har staten och Boliden gått samman i ett nytt investmentbolag, Sorbinvest AB. Detta bolag har till uppgift att verka för att företag etableras i de regioner i vilka Boliden har eller har haft gruvor.

I reservation 9 av vpk behandlas zinkframställningen. Utskottets majoritet har vid flera tillfällen avstyrkt liknande motionsyrkanden från vpk. Utskottet ser inte heller nu anledning för riksdagen att göra någon särskild framställning till regeringen. Det är dock av vikt att regeringen noga följer utvecklingen av utbuds- och efterfrågesituationen för zink.

Avslutningsvis vill jag ta upp den maringeologiska karteringen. Både moderaterna, folkpartiet och vpk har i motioner framfört behoven av en ökad kartering av den svenska kontinentalsockeln. Utskottet finner det också angeläget att regeringen skyndsamt undersöker möjligheterna att få till stånd en snabbare kartering. En plan skall därför presenteras för riksdagen senast under hösten 1988.

Jag vill till Per-Richard Molén säga – trots att han nu har lämnat kammaren – att vi tackar för goda och väl underbyggda förslag även från moderaterna. Tyvärr är dessa få.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 62 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Jag tänkte kort beröra vpk:s motion om prospektering. Jag tycker att det är synd att man i utskottsbetänkandet inte besvarar vår motion bättre. I betänkandet på s. 9 står att det senare – när resultat föreligger från utredningen om marknadsförutsättningarna för olika mineralråvaror – kommer att finnas ytterligare underlag för överväganden om den framtida prospekteringsverksamheten i landet. Jag ställer mig litet frågande till vad man menar med detta. Det kan väl inte vara så att vi, om vi med en bra prospektering finner malm och mineraler, inte skall utnyttja dessa. Det är litet missvisande. Man kunde åtminstone ha nämnt att vi på ett bättre sätt skall utnyttja de mineraler vi finner genom den prospektering som förekommer.

När det gäller industrimineralerna har vi också pekat på den möjlighet som finns i dag. Man har, enligt min mening, gjort en alltför blygsam satsning på att försöka utvinna industrimineraler i Sverige. Behovet av industrimineraler som insatsvaror har fortsatt att öka inom olika delar av industrin. Det finns,

som jag ser det i dag, ingen anledning till att den utvecklingen inte skulle fortsätta. 1985 importerade vi industrimineraler för 1,5 miljarder kronor. Från vpk:s sida anser vi att det är en mer eller mindre onödig utgift. Det har nämligen konstaterats att största delen av de industrimineraler vi importerar i dag skulle kunna utvinnas i Sverige. Vi pekar i vår motion, och också i vår reservation, på att man skulle kunna utnyttja fyndigheterna av industrimineraler i Mellansverige, i delar av Bergslagen, och tillföra dessa bygder nya arbetstillfällen, arbetstillfällen som stämmer överens med den industri man har haft förut. Jag är besviken, och jag tycker att man tar lätt på saken i utskottets framställning där man motiverar avstyrkande av vpk-motionen. Jag kan hålla med om att dessa motioner har upprepats under ett antal år. Men de behöver inte vara sämre för att de upprepas. Det har, åtminstone på industrimineralernas sida, skett en utökning.

Vår reservation 8, som har fogats till betänkandet, handlar om ett åtgärdsprogram för gruvnäringen i Västerbotten. Det är nu hög tid att vi gör någonting och kommer till skott när det gäller Västerbottens gruvnäring. Jag tycker att det är onödigt att den skall dö ut alldeles, utan att man gör någonting för dessa bygder och för att ta till vara det kunnande som finns. Gruvindustrin och de kunskaper som finns inom gruvnäringen i landet får inte gå till spillo.

Det är bra att man fortsätter att bevaka zinkframställningen. De prospekteringsresultat man har fått, särskilt i Närke, visar att det finns goda förutsättningar för en utökning av brytningen av zinkmalm. Nu vet vi inte hur det går om det belgiska företaget Vieille Montagne säljer sin verksamhet. Skall den nye ägaren, vem det nu blir, fortsätta leverera sin malm till Belgien för förädling? Det är en fråga som borde ha tagits upp. Det är ingen nyhet att bolaget kanske kommer att försvinna. Det skulle vara bra om man tog reda på den zink som bryts och om man fortsättningsvis kunde förädla den i Sverige.

Glädjande nog har folkpartiet skrivit ett särskilt yttrande om zinkframställning som har fogats till betänkandet. Vi är visserligen oense om den miljömässiga delen. Jag anser emellertid att det i dag finns teknik för att klara miljökraven. Om vi har en miljöteknik som passar in för framställning av en ren malm här i Sverige, skall vi utnyttja den. Det blir inte bättre för att vi levererar till ett annat land, där man inte utnyttjar det kunnande som finns i dag. Vi får tillbaka den dåliga miljön på ett eller annat sätt i alla fall.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

8 § Föredrogs

socialutskottets betänkande

1987/88:11 om gallring enligt socialtjänstlagen (prop. 1987/88:76).

Beträffande detta ärende konstaterade andre vice talmannen att ingen talare var anmäld.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

Abortlagen

Anf. 63 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Detta betänkande präglas av sökande och osäkerhet. Jag tycker att man märker det mer ju längre debatten utifrån nuvarande abortlagstiftning har pågått. Jag vill citera ur betänkandet på s. 6. Det som står där visar så klart på majoritetens vånda när det gäller sättet att tackla dessa frågor utifrån nuvarande abortlag. Utskottet uttalade som sin mening "att förutsättningarna för en abortlagstiftning baserad på den angivna huvudprincipen om kvinnans rätt att själv inom vissa tidsgränser besluta om abort rycks undan, om endast en misstanke uppstår att utsortering av individer, som av olika skäl bedöms som mindre önskvärda, sker med lagens hjälp, eller att lagen tillämpas så 'generöst' att abort sker av foster, som – om de vore önskade – skulle kunna räddas till livet".

Personligen har jag svårt att se vad utskottsmajoriteten menar, framför allt med den första delen i detta stycke, där man talar om utsortering. Vi vet att vi i abortproblemet möter sådana här svåra etiska bedömningsfrågor. Det är bl. a. utifrån detta som jag menar att vi måste se över abortlagstiftningen. Jag tror också att majoriteten är medveten om dessa problem men att den inte är villig att ta itu med frågeställningarna på ett som jag ser det nödvändigt sätt.

Vad måste vi göra? Måste vi inte nu gå till grunden med hela denna fråga? Måste vi inte göra det utifrån den människosyn som vilar på den kristna västerländska grunden? Måste vi inte ställa oss frågan vad det är för fel på det välfärdssamhälle där kvinnor måste göra 30 000 aborter per år? Varför orkar man inte fullfölja en graviditet? Är pressen för stor på barnfamiljer över huvud taget, eller ser vi inte värdet och glädjen i barnen? Är man rädd för förändringar? Finns det en ny form av utpräglad otrygghet i vårt samhälle, och är det detta som är grunden för de fortsatt höga abortsiffrorna?

Herr talman! Här finns det anledning att verkligen på nytt analysera orsakerna och att också försöka att i ett tidigt skede bidra till att lösa de problem som kvinnor ställs inför i samband med graviditet. Vi måste göra det på ett konstruktivt sätt med syftet att förebygga och minska antalet aborter.

Det har hänt mycket sedan abortlagstiftningen infördes, men det har inte skett någon noggrann utredning efter beslutet. Låt mig framhålla de diskussioner som nu förs även av majoriteten. Det gäller frågan om 18-veckorsgränsen och frågan om livsdugligheten hos foster under olika tidsskeden. Utvecklingen har klart dokumenterat framför allt att grunden för abortlagstiftningen, alltså att fostret är en del av kvinnans kropp, har ryckts undan. Vi som hela tiden har haft en annan syn i själva den etiska frågan har ansett att den grunden har varit ohållbar. Nu är det ändå klart bevisat för alla att denna grund inte är riktig som huvudprincip för en abortlagstiftning.

Låt mig peka på de olika situationer där jag menar att vi nu måste utgå från ett övergripande resonemang när det gäller det mänskliga fostrets rätts-

skydd. Förutom själva abortsituationen tänker jag på gentekniken, fosterdiagnostiken, provrörsbefruktningen, transplantationskirurgin, forskning på embryon. Vi kan inte längre bortse från nödvändigheten av en övergripande lagstiftning som ger fostret ett generellt rättsskydd.

Tanken bakom min reservation och mitt yrkande är att utredningen skall vara förutsättningslös och utan begränsningar men att målsättningen skall vara ett övergripande rättsskydd för fostret. Det kan regleras genom olika lagstiftningar, alltifrån grundlag till föräldrabalk eller annan lagstiftning.

Herr talman! Jag menar att det nu är helt nödvändigt att utgå från denna huvudprincip. Sedan måste vi i olika situationer göra avkall på den huvudprincipen, men då skall det ske efter särskild prövning och utifrån vad riksdagen beslutar i särskild lagstiftning.

Jag beklagar att utskottsmajoriteten inte tar konsekvenserna av sin vanda. Jag är medveten om att alla nu ser dessa frågor som utomordentligt svåra. Men man är inte beredd att fullfölja en utredning utifrån huvudprincipen att vi i ett rättssamhälle måste se fostret som ett mänskligt liv och också slå fast det absoluta skyddsvärdet i detta mänskliga liv.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till min reservation.

Anf. 64 ANITA PERSSON (s):

Herr talman! Det har inte gått så lång tid sedan vi senast debatterade abortfrågan här i kammaren; det var närmare bestämt den 11 november 1987.

Sedan dess har regeringen överlämnat de av riksdagen godkända betänkandena SOU 1986/87:5 om familjeplanering och abort, och SOU 1987/88:2 om vissa abortfrågor, till utredningen om det ofödda barnet.

Det utredningen skall ta upp och belysa är om en förändring behövs av 18-veckorsgränsen, samt utforma klarare regler för mycket sena aborter. Att utskottet begärt en översyn av en viss del av abortlagen beror på att den medicinsk-tekniska utveckling som ägt rum under 70-talet och 80-talet har ändrat de förutsättningar på vilka abortlagens regler om tidsgränser bygger. Det gäller framför allt frågorna om fostrets livsduglighet och vilka säkerhetsmarginaler som bör finnas för att ett beslut om en sen abort inte kan komma att fattas alltför nära den tidpunkt då ett foster kan bedömas som livsdugligt. De möjligheter som i dag finns att rädda mycket tidigt födda barn gör att man nu kan räkna med att ett barn kan överleva redan efter 22–23 graviditetsveckor, och i dag överlever 60–70 % av barnen efter 26 graviditetsveckor.

Från utskottet vill vi understryka att det är angeläget att detta utredningsarbete igångsätts utan dröjsmål. Däremot anser inte utskottets majoritet att det finns skäl att göra en ny förutsättningslös utredning av hela abortlagstiftningen.

Den abortlag vi har i dag – där kvinnan själv inom vissa tidsgränser får avgöra om hon vill fullfölja en graviditet eller inte – är bra, men som jag tidigare sade bör en viss översyn ske av tidsgränsen för sena aborter. Utskottet har däremot inte funnit någon anledning att se över 12-veckorsgränsen.

Herr talman! Samhällets målsättning måste vara att minska antalet aborter så mycket som möjligt, och abort måste alltid ses som en nödfallsåtgärd.

Det är därför viktigt att vi har en väl utbyggd och fungerande preventivmedelsrådgivning samt att en abortsökande kvinna kan erbjudas ett psykosocialt stöd och att hon också kan få upplysningar om samhällets olika hjälp- och stödåtgärder.

Herr talman! Vi kan konstatera att 91 % av alla aborter sker före 12:e havandeskapsveckan och att andelen tonårsaborter i dag utgör 16,5 %, vilket är den lägsta andelen sedan 1975. Vi kan dock aldrig vara nöjda med dessa siffror, utan vi måste ständigt följa utvecklingen och göra allt vi kan för att få ner antalet aborter.

Men vi måste också vara medvetna om att aborter alltid förekommit. Innan vi fick nuvarande abortlag förekom illegala aborter, eller också för kvinnorna utomlands för att göra abort, där sådan var legal. Det var de som hade pengar som på den tiden kunde få en abort riktigt utförd. De som hade det sämre ställt fick vända sig till klåpare, vars arbete kunde leda till att kvinnan fick sådana skador i underlivet att hon inte efter ingreppet kunde få barn, och i många fall ledde ingreppet till döden.

I dag har alla möjlighet att få en abort riktigt utförd, och som jag sade tidigare sker 91 % av alla aborter på ett tidigt stadium. Någon påtaglig ökning av antalet aborter har inte skett under den tid abortlagen varit i kraft. Det visade den utvärdering som 1980 års abortkommitté gjorde.

Men, herr talman, för att undvika aborter är det också viktigt att det sociala nätverket är väl utbyggt, t. ex. att det finns bostäder tillgängliga för de blivande föräldrarna, att barnomsorgen är väl utbyggd och att det ekonomiska stödet till barnfamiljerna är tillräckligt.

När det gäller reservationen som fogats till detta betänkande anser utskottet att det inte finns skäl att nu initiera ytterligare utredningar, dels på grund av det uppdrag som nu överlämnats till utredningen om det ofödda barnet och det redan pågående arbetet i denna utredning, dels på grund av det redan överlämnade förslaget från gen-etikkommittén, vilket bereds i socialdepartementet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 65 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Det är bra att det numera råder enighet om att det behövs en viss översyn av abortlagen. Redan i februari 1985 ställde sig riksdagen bakom utskottets uppfattning att övre gränsen för tillåten abort måste ses över. Det berodde på att vården av nyfödda som sagt nu nått så långt att fostret kan tänkas överleva vid sena aborter. Sedan dess har det gått tre år, och ytterligare två riksdagsbeslut hann fattas innan regeringen äntligen följde upp beslutet och gav nödvändiga tilläggsdirektiv till utredningen om det ofödda barnet. Den senfärdigheten är överraskande, eftersom det faktiskt var en motion från nuvarande socialministern Bengt Lindqvist som gjorde att utskottet första gången påtalade saken för drygt tre år sedan.

Gertrud Sigurdsen lovade vid svar på min fråga för en månad sedan att man äntligen skulle gå till posten med de aktuella utskottsbetänkandena och skicka dem till utredningen om det ofödda barnet, och det löftet har hon uppenbarligen hållit, så nu har utredningen möjlighet att ta itu med frågan om den övre abortgränsen.

Men varken motionärer eller utskott nöjer sig med det. Alla vill ha till stånd en mer omfattande översyn av abortlagen, bl. a. på grund av att den snabba utvecklingen av fosterdiagnostiken har ställt oss i en helt annan situation än den vi befann oss i när abortlagen antogs. Men vi har något olika uppfattningar om vad det är som skall omprövas i nuvarande abortlag.

Utskottet säger att principen om kvinnans rätt att själv bestämma och 12-veckorsgränsen inte får omprövas. Längre fram i betänkandet gör man en helomvändning och säger att om det bara uppstår en misstanke om att oönskade individer väljs bort på grund av abortlagen, skall huvudprincipen om kvinnans rätt att själv bestämma ryckas undan. Principen får alltså inte omprövas. Men om en omprövning ändå görs och den visar att lagen fungerar som urvalsinstrument skall principen upphävas!

För det första förstår jag inte logiken i den utskottsskrivningen.

För det andra sker redan i dag en utsortering av individer med hjälp av abortlagen. Man kan bara peka på utsorteringen av mongoloida barn.

För det tredje är det inte alls självklart att rätten att bestämma skall tas över av samhället, om fosterdiagnostiken verkar medföra en tendens till att bara kvalitetskontrollerade och godkända barn får rätt att födas. Ansvaret kan visserligen bli orimligt tungt för kvinnor som ensamma skall stå för beslutet. Men om samhället skall stå för det urvalet kan det bli sju resor värre. Då måste det upprättas någon form av listor över vilken typ av individer som inte skall få födas. Det skulle kunna få en förödande effekt, bl. a. på vår syn på människovärdet. Handikappade har med all rätt uttryckt oro för en sådan utveckling.

Göte Jonsson talar i sin reservation om en förutsättningslös utredning, men för den som läser hans motion och reservation framgår det tydligt att hans variant av utredning ingalunda är förutsättningslös. Personligen skulle jag kunna tänka mig att ställa upp på hans reservation, även om jag själv inte skulle formulera den som han gjort. Men om jag vill att andra skall respektera min oro och lyssna på mina förslag måste också jag vara beredd att med stor öppenhet lyssna på deras farhågor och förslag. När vi skall försöka pejla in en så rättfärdig färdriktning som möjligt är det viktigare att vi får en öppen, varsam och ödmjuk dialog än att en uppfattning framhävs som den enda rätta.

När det gäller de här svåra etiska ställningstagandena har ingen rätt att hindra andra uppfattningar eller argument att komma fram i samband med utredningen och att vägas in i besluten. Därför vill jag ha till stånd en förutsättningslös översyn i ordets egentliga betydelse. Inga lagar i världen kan tvinga fram ett visst beteende, om det inte är förankrat i folks rättsuppfattning. Situationen är i dag så oroande att det är livsviktigt att vi tillsammans söker svar på de här svåra frågorna i en öppen och saklig debatt. Vi måste med stor ödmjukhet och öppenhet för varandras rättsuppfattning söka oss fram till en etisk värdegemenskap som vi vill värna om som grund för lagstiftningen på det här området.

Därför yrkar jag bifall till motion 460 som är en trepartimotion undertecknad av mig, Karin Israelsson och Gullan Lindblad och i vilken det yrkas på en förutsättningslös översyn av 1974 års abortlag.

Anf. 66 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Hur ser samhället på rätten att födas? Svaret är något av en prövosten för samhällets etiska grund. Jag tror att det nu gäller för alla politiska partier att se till att vi inte står svarslösa inför den etiska debatt och oro som alldeles uppenbart sprider sig i vårt samhälle. Ropen efter etik, moral och människosyn hörs i dag starkare än under många år.

Det var som sagt 1974 som riksdagen beslutade undanröja den mest fundamentala av alla mänskliga fri- och rättigheter, nämligen rätten att födas. Och man fattade sitt beslut på grundval av uppenbart oriktiga biologiska antaganden. Fostret – det ofödda barnet – sågs som ett "livmoder-innehåll", som "en del av kvinnans kropp". Slutledningen var att varje människa bör kunna bestämma över sin egen kropp. Och så hade riksdagen enligt mitt förmenande med ens undanröjt första stycket i 2 § 1 kap. i regeringsformen. Den lyder: "Den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet." Medicinska och biologiska fakta fick vika för godtycket.

Herr talman! Förarbetena till vår nuvarande abortlag utgick från fostret som en del av moderns kropp. Fostret anses enligt de tankar som ligger bakom abortlagen få allt större rätt ju äldre det blir. Livet graderas således. Jag tror faktiskt att det är grundskottet mot varje demokrati.

Den senare forskningen, som kunnat pågå därför att just lagen avskaffade skyddet för det ofödda mänskliga livet, visar mycket tydligt på det orimliga i resonemanget om "en del av kvinnans kropp". Det går inte att hålla fast vid en sådan syn när ägg som befruktats utanför kvinnans kropp, genom s. k. provrörsbefruktning, som embryon införs i s. k. surrogatmodrar. Därmed visas klart att det befruktade ägget – fostret – kan klara sig lika bra utan sin biologiska moder och inte "utgör en del av hennes kropp". Detta är inga nya rön. Det är ett gammalt känt biologiskt faktum att det ofödda barnet och modern är genetiskt två olika individer – två olika personer.

Utredningen om det ofödda barnet gör tolv år efter den nuvarande abortlagens ikraftträdande följande självklara uttalande: "Det är enligt vår uppfattning uppenbart att man inte längre kan betrakta modern och det blivande barnet som en enda individ. I synnerhet är det omöjligt att se fostret som en del av kvinnans kropp när man diskuterar fosterskador. Eftersom fostret är ett människoliv i utveckling kan fosterskador ge bestående men för den individ som senare föds. Ett skydd för fostret är därför ett skydd för denna individ." Så skrev utredningen, som konstaterar att modern och det väntade barnet är två individer som båda är "skyddsvärda".

I dag är det så att det väntade barnet inte har något som helst skydd från samhället förrän det är vad man kallar "livsdugligt", dvs. i ett mycket sent skede av graviditeten. Detta är innerst inne uttryck för en kuslig etik.

Författaren Lars Gustafsson skrev för någon tid sedan en artikel på Svenska Dagbladets kultursida i den här frågan. Så här skrev han:

"På den här punkten i diskussionen brukar man få höra det egendomliga argumentet att foster är inte människor – de är bara en del av sin mors kropp! Men den enda oreducerbara innebörden av det argumentet är ju att fostret är absolut beroende av modern. Att utplåna någon som är absolut beroende av den handlande (och alltså absolut förtroendefull) måste, såvitt jag förstår,

vara moraliskt mera förkastligt än att döda någon som endast är partiellt beroende." Så långt Lars Gustafsson.

Den nu gällande abortlagen styr det etiska tänkandet. Mycket tyder på att den människosyn som finns i lagen om fri abort är ett normbildande inslag som påverkar allt större områden inom svensk lagstiftning. Utvecklingen har skett smygande.

Frågan om hur samhället ser på rätten till liv är inte en isolerad enskild frågeställning utan fundamental för vårt sätt att bygga upp samhället. Den nuvarande abortlagen främjar föraktet för det svaga. Och ett utbrett sådant synsätt kommer att leda till ett hårt, elitistiskt och ogästvänligt samhälle. I det moderna samhället rangordnar man inte människor efter ålder, handikapp eller utifrån begrepp som "välkommen" eller "ovälkommen".

Egentligen ger det argument som framfördes för den nuvarande lagen, nämligen om individens rätt att bestämma över sin kropp, skäl för en restriktiv abortlag. Även det ofödda barnet bör ha rätt att bestämma över sin kropp. Eftersom denna rätt inte kan artikuleras självständigt, bör samhället ställa sig som garant för den svagaste av mänskliga varelser, det ofödda barnet.

Denna grundsyn, som jag här refererar i korta drag, kan inte socialutskottet ställa sig bakom, det skriver majoriteten i utskottet, med undantag för Göte Jonsson. Och det gör utskottet förstås därför att man har en annan grundsyn, som självfallet jag skall respektera. Därmed avfärdar utskottet, enligt mitt sätt att se, den mest grundläggande av alla etiska frågor. Det är ju just här kring synen på människolivets okränkbarhet och alla människors unika värde som startpunkten till hela den etiska problematik som nu översvämmar vårt samhälle finns.

Det gläder mig att reservanten Göte Jonsson alltmer närmar sig den kristdemokratiska ståndpunkten i synen på rätten att födas. Däremot förstår jag inte den som kan kräva en "förutsättningslös" översyn av abortlagen. Det är ungefär som att i direktiv till en trafikpolitisk utredning föreskriva att "förhindrande av dödsolyckor" inte skulle få vara ett bärande motiv för utredningen. Skall en översyn av en abortlag ske, bör det väl vara utifrån något slags ståndpunkt i synen på rätten att födas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den kristdemokratiska motionen 1987/88:So424 med krav på en stegvis förändring i syfte att ge det ofödda barnet rätt till liv.

Anf. 67 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Huvudfrågan när det gäller abortsituationen är hur man skall möta den grundläggande etiska konflikt som ofrånkomligt är förbunden med abortfrågan. Det går inte att i det här sammanhanget bortse från det krav på vakthållning kring livets värde som är själva grunden till det etiska dilemmat och som vi alla står bakom.

Under alla år som detta har diskuterats har från socialutskottets sida understrukits att abortoperation inte skall få upplevas eller användas som en ersättning för preventivmedel. Det är utomordentligt angeläget, och det är av central betydelse för den som upplever kravet på respekt för livets värde som kärnpunkten i det etiska dilemmat.

Oavsett om man har skilda värderingar i övrigt måste också full-enighet råda om att abort inte är något önskvärt från samhällets synpunkt utan alltid utgör en nödlösning för både individ och samhälle. Det vi i utskottet försöker göra är att möta den etiska konflikten, inte lösa den. Lagstiftaren kan inte lösa konflikten för den enskilda människan.

En utgångspunkt måste vara samhällets ansvar för omsorg om människan. Att en kvinna hamnat i en abortsituation beror i många fall på den sociala situation hon befinner sig i. Önskan att få abort beror då på hennes situation i samhället. Det är i så fall i första hand den situationen som bör förändras.

Utskottet påminner också om det som påpekats varje år, nämligen att abortsökande kvinnor skall erbjudas hjälp och stöd, även ett gott psykosocialt stöd, och att den rådgivning som erbjuds ger möjlighet att diskutera såväl medicinska som psykologiska och etiska frågor samt ger upplysningar om samhällets hjälp- och stödmöjligheter. Därigenom markeras samhällets ansvar.

Sedan lagen antogs har en skärpning av utskottets uppfattning ägt rum. Utskottet ifrågasatte våren 1985 18-veckorsgränsen och upprepar det nu, liksom att det är angeläget att frågor som rör abortlagen uppmärksammas i förhållande till skyddet för ofödda och i förhållande till utvecklingen på fosterdiagnostikens område.

För min del ifrågasatte jag vid abortlagens tillkomst tillsammans med några medmotionärer abort efter tolfte havandeskapsveckan, och det var ännu fler som röstade för det. Jag tror fortfarande att det finns anledning att ifrågasätta det. Utskottet skriver alltså nu att 18-veckorsgränsen som övre tidsgräns för abort utan särskilt tillstånd måste prövas och en sänkning övervägas.

När utskottet understryker vikten av att en abortsökande kvinna erbjuds ett gott psykosocialt stöd, att rådgivningen skall ge möjlighet att diskutera såväl medicinska som psykologiska och etiska frågor och att man skall ge erforderliga upplysningar om samhällets hjälp- och stödmöjligheter, klagörs också därigenom att en abortoperation är något annat än en vanlig operation. Alltså återigen det etiska dilemmat.

Alla frågor som berör det ofödda barnets juridiska ställning har en moralisk laddning som gör dem svåra att bemästra, och de svar på frågorna som vi når fram till har karaktären av kompromisser. Beslut som man kan enas om är resultat av en ofta känslig vägning av moraliskt motverkande ståndpunkter.

Det är viktigt att den moraliskt motiverade känslan för att det faktiskt råder en intressekonflikt bevaras. Det finns en allmän, djupt grundad etisk insikt om att det befruktade äggets – fostrets, människoblivandets, det ofödda barnets – värde inte får trädas för när. Det är lätt att vinna förståelse för att det representerar ett skapelsens under inför våra ögon.

Insikten om det är också grunden för att vi upplever och måste uppleva en konflikt när man fattar beslut i frågor som rör detta område. Skulle däremot känslan av moraliskt dilemma upphöra eller försvagas, skulle kanske rationella och radikala beslut snabbt kunna fattas, men alla skulle förlora på en sådan utveckling.

Slutsatsen måste bli att det är rätt och sunt att frågor som gäller abort,

fosterdiagnostik osv. behandlas i medvetande om att det gäller en samvetskonflikt. Därför är det också viktigt att medvetenheten inte trubbas av om att vad det gäller är en människa i vardande.

Herr talman! Jag yrkar med detta bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

10 § Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1987/88:23 om aktivt folkstyre i kommuner och landsting (prop. 1986/87:91 och 1987/88:100 delvis).

Aktivt folkstyre i kommuner och landsting

Anf. 68 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! I föreliggande betänkande från konstitutionsutskottet behandlas i huvudsak frågor med anledning av regeringens proposition 1986/87:91 om aktivt folkstyre i kommuner och landsting.

I den angivna propositionen har regeringen lagt förslag rörande medborgarinflytande på de kommunala tjänsterna, decentralisering av arbetet i kommunala nämnder och styrelser samt utveckling av de förtroendevaldas roll – allt i det uttalade syftet att fördjupa och förstärka den kommunala demokratin. En ny lag, lokalnämndslagen, föreslås ersätta lagen om vissa lokala organ i kommunerna.

Moderata samlingspartiet har i en partimotion yrkat avslag på hela propositionen. Detta innebär självfallet inte, att vi moderater motsätter oss att den kommunala demokratin fördjupas och förstärks eller att den enskilde kommuninvånaren får en starkare ställning. Som bekant eftersträvar vi mer än någon annan, att frågor av betydelse för medborgarna återförs till dem själva att skötas av och beslutas av den enskilde ensam eller i förening med andra.

Vi hävdar tveklöst att privata initiativ skall tillåtas på skilda områden inom den offentliga sektorn för att möjliggöra en nyttig och nödvändig konkurrens och därigenom ge medborgarna valmöjligheter. Den enskildes inflytande skulle härmed klart stärkas. Vårt avslagsyrkande var alltså tvärtom grundat på att det finns betydande brister i propositionen.

Enligt vår bestämda mening bygger propositionen på ett bristfälligt underlag. Arbetet med en ny kommunallag pågår. Denna kan naturligtvis få stor betydelse för såväl inriktningen som organisationen av kommunernas verksamhet. Att i det läget nu besluta om betydande organisationsförändringar i kommunerna skulle givetvis vara otillfredsställande.

Försöksverksamheten med en friare kommunal nämndorganisation pågår också, och självfallet kan inga grundliga utvärderingar göras förrän hela försöksperioden är avverkad. De utvärderingar som gjorts under hand av decentraliseringsarbetet är inte till fyllest som grund för radikala lagförslag.

Nuvarande system för den kommunala nämndorganisationen har funnits

länge och fungerar på ett tillfredsställande sätt. Mycket starka skäl måste därför finnas för att ändra på denna. Den föreslagna ordningen med lokala nämnder måste bli föremål för noggranna studier innan det kan bli fråga om att genomföra den.

Vid remissbehandlingen av det betänkande från 1983 års demokratiberedning (SOU 1985:28), som ligger till grund för propositionen har flera instanser framfört skarp kritik mot systemet med lokala nämnder, som skulle slå sönder den nuvarande väl fungerande centrala nämndorganisationen. Dess stora fördelar är, att likhet och likställighet i princip råder i service i kommunen, att ett professionellt kunnande finns hos såväl förtroendevalda som anställda, samt att sårbarheten är avsevärt mindre än i en lokal nämnd.

Enligt min mening är kritiken väl grundad. Med lokala nämnder skulle de centrala nämndernas administration och uppgifter minska. Om den centrala förvaltningen skulle slås sönder och splittras på ett antal lokala nämnder, skulle risken vara uppenbar för att en heltäckande kompetens inte skulle finnas i dessa nämnder, med en bristfällig handläggning som följd. Särskilt allvarligt ter sig detta när det gäller de obligatoriska specialreglerade nämnderna, vilka också enligt propositionen skulle få avskaffas. Såväl socialutskottet som bostadsutskottet har i yttranden över propositionen just framfört farhågor för kvalitetsförsämringar beroende på att de lokala nämnderna inte skulle få samma kompetens som de centrala. För den enskilde skulle den föreslagna ordningen medföra minskad rättssäkerhet. Byråkratin skulle öka. Med all sannolikhet skulle också kostnaderna öka med högre skatter som följd.

Herr talman! Jag har önskat göra den här redovisningen för att klarlägga varför vi moderater har yrkat avslag på propositionen. Under arbetets gång i utskottet med de olika propositionsförslagen visade det sig dess bättre att enighet kunde uppnås om att avstå från att nu gå i författning om en permanent lagstiftning i enlighet med lokalnämndslagen. Utskottet fäste avseende vid de kritiska synpunkter, som framförts från skilda håll, och blev därtill enigt i uppfattningen att den slutliga utvärderingen av frikommunförsöket borde avvaktas.

Utskottet föreslår nu att de förslag till ökade möjligheter till decentralisering, som lagts fram i lokalnämndslagen, prövas ytterligare inom ramen för frikommunförsöket. Detta bör vidgas så att i princip alla de kommuner som så önskar skall kunna ha möjlighet att delta. Föreskrifter om vilka kommuner som skall få bedriva försöksverksamhet bör enligt utskottets mening ges av regeringen. Försöksperioden föreslås omfatta tiden till utgången av 1991.

Genom att utskottet nu i så väsentligt avseende har frångått vad som föreslagits i propositionen anser vi moderater skäl ej längre föreligga att vidhålla vårt generella avslagsyrkande. Vi står alltså bakom skrivningarna och förslagen i utskottsbetänkandet på ett undantag när. Undantaget gäller det s. k. brukarinflytandet.

Enligt propositionen skall de kommunala nämnderna i fortsättningen verka för att samråd sker med brukarna. Som brukare betecknas de som utnyttjar en styrelse eller nämnds tjänster. Någon ytterligare precisering har man inte ansett det vara möjligt att göra med hänsyn till de skiftande förhållanden som råder mellan olika kommunala verksamhetsgrenar. Ytterst

skall det dock vara en uppgift för den styrelse eller nämnd som vill utnyttja möjligheten att uppställa villkor om brukarmedverkan att på sitt område ta ställning till hur brukarkretsen skall avgränsas.

Det är uppenbart att det råder allvarliga brister i en lagstiftning med sådana flummigheter som det här är fråga om, vilket också flera remissinstanser påpekat. Begreppet brukare saknar en klar och precis definition. Hur skall man veta vem som kan anses som brukare? Hur skall det avgöras vem eller vilka som kan anses företräda brukarna? Om oenighet föreligger mellan brukarna, vilken fraktion skall vederbörande nämnd eller styrelse konsultera? Är det lämpligt att kommunen vid splittring i brukargruppen genom en nämnd eller styrelse skall avgöra vem som är den rätte företrädaren för den samlade brukarkretsen? Kan det verkligen vara i överensstämmelse med rättstryggheten att låta vissa kommunmedlemmar genom brukarinflytandet få större möjlighet att påverka kommunens styrning än andra? Frågorna har ställts tidigare men svaren har hittills uteblivit. De ställs nu till utskottets talesman. Det är väl ändå ett minimikrav att besked ges innan beslutet skall fattas.

Herr talman! I det här sammanhanget vill jag också något beröra systemet med kommundelsnämnder. Man kan enligt min mening dra vissa paralleller mellan dessa och de lokala nämnder vi i dag diskuterar. Uppenbara risker finns även här för ökad byråkrati och betydande kostnadsstegringar. Risker finns också att en central nämnds eller styrelses förvaltning splittras till förfång för kompetensen och därmed också för den enskildes rättssäkerhet. Det är alltså, anser jag, angeläget att man i kommunerna är mycket observant när det gäller utvecklingen på det här området, så att man inte binder ris åt egen rygg.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservation nr 1 och i övrigt till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 69 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! När demokrati är ett ord som skapades av folkpartiet för ett tjugotal år sedan. De beslut som kommer att fattas i dag – eller om det nu blir i nästa vecka – är några små steg i förverkligandet av en bättre när demokrati. Vi är långt ifrån nöjda, men färdriktningen är den rätta.

Utskottet har i stort sett slaktat Bo Holmbergs proposition. Han skall ha en eloge för att han har accepterat detta med glatt mod, trots att det naturligtvis svider. Denna inställning från statsrådets sida bådär gott inför framtiden, eftersom flera mycket viktiga och politiskt kontroversiella frågor hänvisas till vidare överväganden i olika utredningar.

Det gäller direktval till kommundelsfullmäktige, politikernas målstyrning, det kommunala partistödets konstruktion och en rätt för kommunerna att fritt besluta om den centrala nämndorganisationen.

Det är folkpartiets förhoppning att utredningarna skall leda fram till att vi får en mer direkt demokrati genom att medborgarna får välja sina egna representanter i kommundelsfullmäktige. Förhoppningen är också att det

kommunala partistödet skall kunna göras rättvisare framför allt för de mindre partierna.

I propositionen föreslås att de förtroendevaldas roll i den kommunala beslutsprocessen skall preciseras genom att det i kommunallagen anges att de i huvudsak bör "ägnas sig åt frågor som rör verksamhetens mål, inriktning, omfattning och kvalitet". Detta är en kommunalrättslig nyhet som föredragande statsrådet motiverat med att rollfördelningen mellan förtroendevalda och anställda behöver bli klarare.

Eftersom de förtroendevalda hittills har haft den fulla beslutanderätten såväl för den övergripande planeringen som för detaljbeslut, måste varje precisering av deras uppgifter ses som en inskränkning i deras suveränitet. Det finns också en uppenbar risk att man vid tolkning av det föreslagna lagrummet kommer att jämföra med lagen om medbestämmanderätt. I praxis har man här stakat ut ett område som skall anses som "politiskt" och därmed inte kunna bli föremål för förhandlingar enligt lagen. Detta område är mycket snävt och skulle om det tillämpades analogt också i kommunallagen innebära en betydande maktöverföring till de anställda. Vi har inte varit beredda att acceptera en sådan urholkning av den kommunala demokratin och en minskning av de förtroendevaldas inflytande.

Vi är glada över att vi har kunnat enas i utskottet om att inte behandla denna fråga nu. Vår förhoppning är att utredningen kommer att avföra detta förslag från dagordningen.

Det är bra att utskottet följer vårt förslag om att avslå det bisarra förslaget om att "styrelsen och övriga nämnder biträds av anställda i den omfattning som behövs". Varför skulle lagstiftningen tyngas ned av fullständigt onödiga självklarheter?

Som framgår av betänkandet avstyrks regeringens förslag om en ny lokalnämndslag. Det är naturligtvis ett stort nederlag för Bo Holmberg, men jag tror att det kommer att vara till fördel för kommuner och medborgare. I stället utvidgas, om förslaget går igenom, frikommunförsöket, som ger en större flexibilitet för kommunerna, och vi får mer tid att utvärdera de pågående försöken innan en permanentning av verksamheten sker. Vi menar också att verksamheten inte bör permanentas förrän vi har fått förslag om direktval till kommunfullmäktige.

Ett demokratiskt samhälle förutsätter att den politiska beslutsprocessen befinner sig inom räckhåll för medborgarna. Ökat självstyre i lokala enheter kan innebära att den kommunala servicen varierar i olika områden. De lokala förutsättningarna och behoven är avgörande, och därigenom anpassas servicen till medborgarnas önskemål. Det kan inte vara negativt – tvärtom, tycker vi. Men besluten måste vara demokratiskt förankrade. I den här modellen ingår också att de lokala politiska organen speglar opinionen i området. Därför föreslår folkpartiet direktval till lokala organ. Tyvärr har vi inte fått gehör för det kravet, men vi hoppas att det i framtiden skall bli möjligt.

Lokala initiativ är ett sätt att hushålla med samhällets resurser och få till stånd dynamik och kreativitet. Ju mer som lokala organ beslutar självständigt, desto större variation i samhällsinsatser kan vi vänta oss. Det är bra, för det behövs förnyelse inom den offentliga sektorn.

I Göteborgs kommun är de politiska partierna ense om att man måste göra något åt den kommunala organisationen, som i dag inte fungerar effektivt när det gäller att styra en verksamhet med 70 000 anställda och en omslutning förra året på 22 miljarder kronor. Därför beslöt fullmäktige i september 1987 att genomföra en geografiskt heltäckande organisation med stadsdelsnämnder. Nämnderna skall tillsättas efter valet 1988, och verksamheten beräknas vara i gång i början av 1989. Utgångspunkten för reformbeslutet har varit att decentralisera och förenkla förvaltnings- och beslutsapparaten och på så sätt fördjupa demokratin och förbättra servicen till medborgarna.

Göteborgs kommunstyrelse blev orolig när man förstod att riksdagen skulle avslå Bo Holmbergs proposition om aktivt folkstyre. Därför uppvakta- de man konstitutionsutskottet och framhöll att det är nödvändigt att möjligheter ges att bryta ner de centrala nämnderna, t. ex. socialnämnd och skolstyrelse, för att undvika dubbla beslutsnivåer. Alla partirepresentanter var överens om detta.

Jag har gjort vad jag har kunnat för att Göteborg och andra kommuner som planerar för kommundelsnämnder fritt skall kunna bestämma om sin organisation. Det gläder mig att vi har kunnat enas i konstitutionsutskottet om att komplettera frikommunlagen. När den lagen antogs 1984 var det ett femtiotal kommuner som intresserade sig för att delta i försöket, men det var bara nio som fick dispens, och lagen begränsade antalet kommuner till nio. Nu kommer denna begränsning att försvinna, och dessutom utökas möjlighe- terna att avveckla specialreglerade nämnder. Det tycker jag, inte minst som göteborgare, är tillfredsställande.

Slutligen, herr talman, är det inte rimligt att valresultatet påverkas av om kommunerna är indelade i valkretsar eller inte. Därför bör det införas utjämningsmandat i valkretsindelade kommuner.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 3 och 4.

Anf. 70 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Aktivt folkstyre i kommuner och landsting är rubriken på dagens ärende från konstitutionsutskottet. Det här är en fråga som vi har behandlat länge, och det är beklagligt att civilministern kommer för sent när vi nu har kommit i gång med denna diskussion. Debatten har gått snabbt under kvällen, och diskussionen i denna fråga kan kanske också gå snabbt, eftersom vi i stor utsträckning är överens om huvuddragen.

Ett aktivt folkstyre på det lokala planet förutsätter att det finns en politisk enighet om demokratins arbetsätt. Jag tror att vi alla som är intresserade av den kommunala självstyrelsen tjänar på det och på att den skall utvecklas så bra som möjligt.

Vi i centern kritiserade propositionen när vi tog del av den. Vi ansåg att den skulle avslås i sin helhet. Anledningen var inte att vi motsatte oss de möjligheter till decentralisering som fanns och möjligheterna för kommuner- na att på bästa sätt ordna den lokala beslutsapparaten utifrån de förutsätt- ningar som fanns lokalt och på det sätt som blev bäst för berörda kommuninvånare. Vad vi i centern vände oss emot var att det saknades tillräcklig beredning. Den utvärdering av frikommunförsöket som alla i konstitutionsutskottet hade varit överens om tidigare hade inte heller gjorts.

Och det fanns även en del andra synpunkter på detta.

Vi i centern har emellertid flera gånger väckt förslag om att den kommunala demokratin skall utvecklas. Vi har pekat på kommunsammanläggningens negativa konsekvenser. Denna vecka har vi lyssnat på ett anförande av den f. d. civilministern Svante Lundkvist, som stod fadder för kommunreformen. Han föreläste om denna på ett engagerat sätt. Men en sak som egentligen berördes ganska litet, även om frågan kom, var vad det var som inte blev bra. Bl. a. var det inflytandefrågorna, demokratifrågorna. Hade allt blivit bra i och med kommunsammanläggningsreformen hade vi inte behövt diskutera dessa frågor i dag.

Centern har framfört förslag om delning av kommuner som ett sätt att komma till rätta med frågorna. Vi har även föreslagit kommunala folkröstningar och direktval av lokala organ, m. m. Det är något av bakgrunden till att vi inte ansåg att vi kunde godkänna den proposition som civilministern har lagt fram.

I utskottet kom vi emellertid snart fram till att det inte fanns förutsättningar att nå den breda enighet som jag tidigare nämnde på grundval av förslaget i propositionen. Vi fick också in kritiska synpunkter från andra utskott. Vi blev snart eniga om att det ändå fanns framkomliga vägar. Det är detta förslag som nu ligger på riksdagens bord. Vi vill utvidga frikommunförsöket inom ramen för den lagstiftning som gällde för de lokala organen. Därmed har de motstående intressen som har funnits fått en chans, och man får en utvärdering av pågående försök.

Vi har också avstyrkt några mindre delar i förslaget. De har berörts tidigare i debatten, och jag går därför inte in på dem.

Jag vill peka på det fortsatta arbetet med kommunallagstiftningen. Den skall ju ges en parlamentarisk förankring. Jag vill då till civilministern och den övriga regeringen från oppositionens sida framföra att vi verkligen menar en parlamentarisk medverkan i detta arbete, och att denna medverkan inte kommer att ske i referensgrupper eller på annat sätt där vi parlamentariker har mindre möjligheter att påverka och där inflytandet blir begränsat. Jag hoppas att civilministern fullföljer dessa intentioner i den anda av enighet som har präglat arbetet när det gäller att få fram ett bra förslag.

När propositionen presenterades utropade civilministern hurtigt att medborgarna får nya möjligheter att bestämma beträffande daghem, skola och omsorg, och så ägnades en stor del av pressmeddelandet, som lämnades ut i början av juni förra året, åt den s. k. brukarmedverkan. Jag vill här gärna fråga både Sören Lekberg och ministern hur man egentligen skall klara ut frågan om brukarmedverkan.

Vi kan konstatera att det i propositionen finns både—och. Man pratar både bort och fram. När det gäller styrelser och övriga nämnder som skall verka för att samråd sker med dem som utnyttjar deras tjänster, handlar det närmast om till intet förpliktande uttalanden. Besvärsgrund saknas. Man har inte talat om hur begreppet "brukare" skall avgränsas och vem som skall företräda brukarna. Till yttermera visso säger man att det inte skall vara någon påverkan utifrån i olika organ, därför att de politiska organen verkligen skall vara politiska organ. Sedan finns det ytterligare skäl som gör

att man kan och skall begränsa den enskildes självbestämmanderätt.

Det råder alltså i allra högsta grad oklarhet på den här punkten. Detta är en del av kommunallagstiftningen som egentligen inte borde finnas. Som jag ser det tynger man kommunallagstiftningen med meningslösa bestämmelser.

I fråga om den andra delen är det något konkretare. I tredje kapitlet om delegationsbestämmelser sägs: "Styrelsen eller nämnden får också föreskriva att beslutanderätten får utövas endast om företrädare för dem som utnyttjar styrelsens eller nämndens tjänster har tillstyrkt det beslut som tjänstemannen avser att fatta." Också i specialmotiveringen finns oklarheter i fråga om kommunalbesvären. Man säger att det kan finnas förutsättningar att angripa beslutet med kommunalbesvär.

Även på den här punkten råder det så pass stora oklarheter att socialdemokraterna borde ha gått med på att skjuta den här frågan till utredningen för ytterligare prövning. Jag tycker att det skall vara ordning och reda i den kommunala verksamheten, och det blir det inte när formuleringarna är så osäkra och vaga. Det finns inga förutsättningar för att stifta lag vare sig med hjälp av uttalanden i pressmeddelanden eller på annat sätt, utan det är vad som står i propositionen som ligger till grund för lagstiftningen, och det är där som de stora oklarheterna finns.

Herr talman! Låt mig också beröra ett särskilt yttrande till det här betänkandet som har avgetts av Karl Boo och mig. Det gäller arvoden och ersättningen för förlorad arbetsförtjänst. Detta har vi diskuterat tidigare, och vi har bara pekat på centerns inställning, att vi anser att det skall utgå arvode för utfört uppdrag åt kommunen oavsett om vederbörande har inkomst eller inte och oavsett vad vederbörande tjänar. Jag tror att det finns möjlighet att gå fram på den vägen så att det inte blir olikheter för de kommunalt förtroendevalda.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen om brukarinflytande.

Anf. 71 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det pågår en ganska omfattande experimentverksamhet på det kommunala området. Det kan vara motiverat för att finna nya former för verksamheten. Kommuner och landsting svarar för en stor del av samhällsservicen.

Ett särskilt problem med de organisatoriska förändringarna är att de sker samtidigt med attacker mot och åtstramningar av den kommunala sektorn. Det skulle vara lättare att pröva nya former för den landstingskommunala verksamheten om det handlade om att bygga ut den. Nu blir i stället uppgiften ofta att förändra verksamheten för att uppfylla olika besparingskrav. Det försvårar förstås hela proceduren.

Från vpk har vi betonat att den offentliga sektorn är nödvändig och måste försvaras mot angreppen. Verksamheten kan och måste förbättras.

När regeringens proposition om aktivt folkstyre i kommuner och i landsting lades fram kritiserade vpk den på några viktiga punkter. För det första ansåg vi att den pågående försöksverksamheten i vissa kommuner borde utvärderas innan en genomgripande förändring av nämndorganisationen skrevs in i lag. För det andra pekade vi på vissa problem när det gäller att

trygga de övergripande målen och garantera en likvärdig service för medborgarna.

De yttranden som kom från socialutskottet och utbildningsutskottet tog upp samma problem. Det är också viktigt att understryka vad konstitutionsutskottet framhåller, att en grundläggande förutsättning är att risk inte föreligger för påverkan av de övergripande målsättningarna i lagstiftningen.

Det resultat som har uppnåtts vid utskottsbehandlingen är bra. Försöksverksamheten kan vidgas till flera kommuner, och ytterligare erfarenheter kan vinnas innan en permanent lagstiftning genomförs. Det är också bra att arbetet med en ny kommunallag kommer att ske under medverkan av riksdagspartierna.

Det är många frågor som måste genomlysas i den fortsatta försöksverksamheten och även i arbetet med en ny kommunallag. Flera av de frågor som vi har aktualiserat från vpk inryms i det beredningsarbete som utskottet uttalar sig för.

Jag skall ta upp några av de motionskrav som utskottet avstyrker.

Vi har tagit upp den pågående privatiseringen av kommunal verksamhet. Vi menar att den får negativa konsekvenser för kommuninvånarna. Därför menar vpk att riksdagen bör ge regeringen till känna att kommunala omsorger och nyttigheter skall styras och förvaltas av samhällseliga organ. Frågan är inte så enkel som utskottsmajoriteten tycks tro, att det bara är att vänta på resultaten av folkrörelseutredningen. Den avgörande frågeställningen är försöken att genom privatisering undergräva de kollektiva omsorgerna och därmed också undergräva solidariteten. Att de borgerliga partierna – särskilt moderaterna – vill detta, det vet vi, men nog borde socialdemokraterna ha anledning att stoppa den negativa utvecklingen.

Frågor om valsystemet vid kommunal- och landstingsval behandlas i betänkandet. Den enkla åtgärden att införa utjämningsmandat i valkretsindelade kommuner avvisas av utskottsmajoriteten. Vpk och folkpartiet har här en gemensam reservation. Att utskottet tidigare har avvisat liknande motionskrav är ett magert skäl för att avstyrka motionerna, så som majoriteten gör. Det är ett faktum att nuvarande system leder till stora olikheter vid fördelningen av mandaten mellan partierna. Därmed får heller inte varje röst lika värde.

Från vpk har vi också yrkat att den nuvarande 3-procentsspärren vid landstingsval slopas. Det spärrtänkande som präglar valsystemet fyller inga vettiga uppgifter, men det medför orättvisor i mandatfördelningen som det nu är dags att undanröja.

Låt mig också, herr talman, nämna det kommunala partistödets utformning, som vi har tagit upp i en vpk-motion och som också berörs i flera andra motioner. Det har dröjt onödigt länge med att något görs åt den frågan – trots uppmaningar från riksdagen. Nu har det tillsatts en utredare och angetts en tidsram. Vi får nöja oss med detta, men vi vill betona att vissa felaktigheter och olägenheter i systemet nu bör rättas till.

Det skulle kunna finnas anledning att ta upp en rad frågeställningar som ryms under rubriken Aktivt folkstyre i kommuner och landsting. Eftersom både försöksverksamhet och utvärdering emellertid skall pågå och eftersom arbetet med en ny kommunallag kommer att redovisas, skall jag inte gå in

ytterligare på frågorna. Jag vill bara än en gång understryka det som vi från vpk ser som avgörande, nämligen att verksamheten i kommuner och landsting måste få ökade resurser för att kunna svara mot människornas behov. Strävandena att öka medborgarnas inflytande och att ge personalen rimligare arbetsvillkor är i hög grad beroende av inriktningen av politiken. De krafter som vill privatisera och försämra de kollektiva omsorgerna måste stoppas. De mest utsatta grupperna har behov av landstingens och kommunernas verksamhet. Den verksamheten måste förbättras, och den måste också garanteras resurser.

Med det anförda vill jag, herr talman, yrka bifall till reservationerna nr 2, 4 och 5 i konstitutionsutskottets betänkande.

Anf. 72 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Här om kvällen hade vi tillfälle att lyssna till ett föredrag som arrangerades av riksbankens jubileumsfond. Det var den förre ledamoten av denna kammare, Svante Lundkvist, som berättade om erfarenheter från sitt riksdagsarbete och sitt arbete i regeringen. Han tog upp frågan om den kommunala självstyrelsen, och framför allt den stora kommunindelningsreform som genomfördes i början av 1970-talet. Det var ett intressant föredrag. Svante Lundkvist pekade på de stora svårigheter som fanns i dåtidens små kommuner, där man inte hade resurser att tillgodose invånarnas önskemål och där det inte heller fördes någon egentlig politisk diskussion.

I efterhand har det visats, bl. a. av forskningsresultat, att den politiska aktiviteten har ökat markant i Sveriges kommuner. I de flesta kommuner lägger partierna i dag fram kommunala, lokala partiprogram före valen. De redovisar således för väljarna vilken politik de vill föra. På det sättet har den kommunala politiken aktiverats, och vi har fått ett mera utvecklat kommunalt självstyre i vårt land.

Det finns givetvis saker som behöver göras i framtiden. Under senare år har det förts en mycket intensiv debatt om att man skall fördjupa den kommunala demokratin och förstärka förtroendemännainflytandet. Den socialdemokratiska regeringen inledde också vid sitt tillträde 1982 ett omfattande förnyelsearbete på detta område, som bl. a. har resulterat i demokratiberedningens arbete i det nu pågående frikommunförsöket.

Frikommunförsöket har redan utmynnat i att väldigt många kommuner i dag önskar få pröva en ny organisationsform. Vi vet ju emellertid att gällande kommunallag lägger hinder i vägen. Det är detta som är bakgrunden till det betänkande vi diskuterar i kväll. Det gäller nämligen ett förslag från regeringens sida om att ge dessa kommuner en möjlighet att införa en ny kommunal nämndorganisation.

Jag behöver ju inte här upprepa den behandling som denna proposition har fått i vårt utskott. Det är dock glädjande att konstatera att trots de motioner som fanns och trots de yttranden som förelåg från sakutskotten, har konstitutionsutskottet kunnat samla sig kring en lösning i en komplicerad situation. Vi har funnit en lösning som tillgodoser väsentliga intressen i dessa frågor. Konstitutionsutskottet har i detta sammanhang verkligen levt upp till sitt rykte om att vara ett consensusutskott.

Den lösning vi har kommit fram till innebär således att vi gör förändringar i

lagstiftningen när det gäller frikommunerna. På det sättet ges de kommuner och landsting som så önskar möjlighet att söka dispens och därmed möjlighet att få en annan nämndorganisation.

Vi har också, det vill jag understryka, kommit överens om den fortsatta beredningen av en ny kommunallag. Vi hoppas ju alla att vi skall få en moderniserad kommunallag, som skall ge kommunerna största möjliga frihet att själva välja vilken organisation de vill använda sig av. Det väsentliga i den kommunala självstyrelsen är ju bl. a. att kommunerna skall få en betydande frihet på detta område. Vi har således hittat en lösning som ger kommunerna denna frihet.

Att vi har kunnat komma överens på ett bra sätt tror jag bottnar i att det har funnits – inte i vårt parti, men i andra partier – en viss spänning mellan riksdagspolitiker och kommunalpolitiker. Jag tror att det är den spänningen som har gagnat vårt arbete och som har lett fram till att vi har kunnat komma överens. Det finns ibland en risk för att man vill sätta sig över den kommunala självstyrelsen och i detalj reglera det kommunala arbetet. Vi har nu emellertid funnit en bra lösning, som ger de kommuner som vill införa heltäckande kommundelsnämnder en chans att göra det redan till den nya mandatperioden.

Låt mig något kommentera de reservationer som finns till detta betänkande. De borgerliga partierna har enats om en reservation mot det förstärkta brukarinflytandet. Vi tycker för vår del att det är märkligt att man går emot den möjligheten. Vi har ju redan i dag detta med brukarinflytande inskrivet. Det är viktigt att man tar vara på de möjligheter som finns för dem som utnyttjar kommunal service och kommunala anläggningar att få vara med och ha synpunkter. Detta gäller framför allt barnstugeverksamhet, äldreomsorg, idrottslig verksamhet osv.

Från regeringens sida vill man nu med denna proposition förstärka detta inflytande, så att dessa grupper får större möjligheter att vara med och påverka. Det är en viljeinriktning som vi tycker är viktig. Vi kan inte förstå att man av formella skäl vill peta på detta och inte vill gå med på förslaget.

Jag behöver kanske inte så mycket kommentera den reservation vpk har. Vi har hänvisat till att detta är en fråga som hör hemma i samband med beredningen av folkrörelseutredningens betänkande. Det finns således ingen anledning för oss att nu uttala oss i dessa frågor.

Folkpartiet har en reservation när det gäller den kommunala informationen. Man vill inte ha en samordning på detta område. Folkpartiet är ensamt på den punkten. Vi tycker att det är naturligt att man försöker utnyttja möjligheter till samordning på den offentliga verksamhetens område. Vad gäller utjämningsmandat i kommunfullmäktige och spärrar i landstingsvalen finns det två reservationer. Det är kända frågor, som har varit uppe i konstitutionsutskottet varje år de senaste åren. Utskottets majoritet har inte funnit skäl som talar för införande av utjämningsmandat i valkretsindelade kommuner och inte heller något skäl som talar för att ta bort 3-procentsspärrarna i landstingsvalen. Vi menar att det inte finns någon anledning att gå reservanterna till mötes på dessa punkter. Det har inte kommit fram någonting nytt, som stärker reservanternas påståenden.

Med det anförda yrkar jag avslag på reservationerna och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 73 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Jag vill bara ånyo peka på frågan om brukarinflytande. Sören Lekberg tar egentligen inte upp de frågor som vi har ställt, nämligen hur man avgränsar begreppet brukare; vem som företräder brukarna och hur rättssäkerheten tillgodoses. Han säger att å ena sidan kan det finnas grund för prövning; å andra sidan finns det ingen grund – och då finns det heller ingenting som är förpliktande.

Svårigheterna framgår av det som majoriteten skriver i utskottsbetänkandet. Man lämnar det hela öppet för kommunala nämnder och styrelser som vill begagna delegationsmöjligheten och säger att erforderliga preciseringar av brukarkretsen m. m. skall göras.

Ansör Sören Lekberg att det är en bra metod att hantera lagstiftning på, att ge kommunerna dessa yda ramar, helt utan precisering? Därigenom kan olika brukare drabbas på olika sätt beroende på vilken lokal nämnd eller styrelse som kommer att hantera deras resp. frågor. Vi ser det som otillfredsställande.

Anf. 74 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Det är verkligen inte av formella skäl som vi moderater reserverar oss när det gäller brukarinflytandet. Det är i högsta grad av reell anledning vi gör det. Jag ställde ett antal frågor i mitt anförande angående brukarinflytandet, men Sören Lekberg gav i sitt anförande inte ett enda besked.

Vad vi begär är alltså en klar definition av begreppet brukare. Vi vill också veta hur man skall avgöra vem som skall företräda brukarna. Vi vill även veta vad detta brukarinflytande får för konsekvenser när det gäller rättssäkerheten ute i kommunerna.

Det är den typen av frågor som vi har ställt, herr talman, och jag vill gärna ha svar.

Anf. 75 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Hur kan man fördjupa och förstärka den kommunala demokratin? Det är inte säkert att det blir mer demokrati om kommunala organ splittras upp och om det finns risk för att kompetensen försvinner. Det kan tvärtom bli mer byråkrati och andra svårigheter, om man inte gör det hela mycket varsamt och är medveten om de svårigheter som faktiskt finns.

Socialutskottet har yttrat sig till konstitutionsutskottet. Det är ett bra yttrande, där vi varnar för vissa saker som kan hända.

Vi säger att det finns vissa funktioner i den kommunala verksamheten som måste omgärdas med vissa garantier. Vi tänker givetvis på socialnämndernas verksamhet.

Vi säger också att den samlade kunskapen och överblicken över de sociala miljöerna i kommunen måste kunna vidmakthållas och att det är viktigt att se till att denna kompetens finns kvar och inte splittras upp.

Vi säger vidare att socialutskottet ser som en uppenbar risk att de sociala synpunkterna kan komma att stå tillbaka i samhällsplaneringen till förmån för rent tekniska och ekonomiska synpunkter.

Vi säger också att man inte kan bortse från risken för att ett sådant

arrangemang – dvs. att kompetensen splittras upp – kan leda till en mycket olikformig praxis i olika delar av en kommun.

Socialutskottet säger dessutom i sitt yttrande att det är tveksamt om man på dessa andra beslutsnivåer – dvs. de lägre nivåerna – alltid kan garantera den sociala kompetens och erfarenhet som kan behövas i olika frågor.

Jag har velat läsa in detta till protokollet därför att det är viktigt för det fortsatta arbetet att dessa synpunkter beaktas.

Anf. 76 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag vill säga några ord om brukarinflytandet. I folkpartiets motion framhåller vi att vi inte tror att förslaget kommer att innebära så mycket i praxis, men att det är litet diffust och det är därför svårt att veta exakt vilka konsekvenserna kommer att bli. Vi tycker därför inte heller att det finns anledning att införa de föreslagna bestämmelserna. De kan också medföra risk för ökad korporativism. Det vill vi inte medverka till.

När det gäller den kommunala informationen kritiserade Sören Lekberg vår reservation. Jag uppfattar det så att Sören Lekberg talade för det kommunala självstyret och gav uttryck för en tilltro till att kommunerna själva kan bestämma. Vi anser att kommunerna själva vet hur de skall hantera frågan om kommunal information. Därför behövs ingen lagstiftning.

Anf. 77 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Jag vill göra några kommentarer kring detta med brukarinflytande, som den gemensamma borgerliga reservationen handlar om. Vi är litet förvånade över att de borgerliga partierna har reserverat sig på denna punkt. I den lagstiftning vi har talas det om att det är önskvärt att brukarna av den kommunala servicen får en möjlighet att engagera sig i verksamheten. Förslaget i propositionen innebär att inflytandet skall förstärkas genom en skrivning i den nuvarande kommunallagen, som bl. a. skall kunna göra det möjligt för kommunerna att själva utforma regler och tillämpningsföreskrifter. Det kan exempelvis gälla hur föräldrar med barn på en barnstuga skall kunna ta del i verksamheten, hur idrottsföreningar skall kunna medverka i skötseln av en idrottsplats, programuppläggnings osv.

Det är självklart att vi knappast från riksdagen kan utfärda detaljbestämmelser för varje enskild kommun i detta land. Lagstiftningen måste bli allmänt hållen men ändå innehålla besked om färdriktning och en klar rekommendation om att de som använder den kommunala servicen skall få möjlighet att engagera sig i verksamheten. Skall vi börja detaljreglera här finns det risk för att vi inkräktar på den representativa demokratin. Det är därför lagförslaget har utformats på det sätt som nu har skett.

Anf. 78 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Det är väl ändå rimligt att man är på det klara med vad som menas med brukare och att man ger en klar definition av vad brukare innebär innan man stiftar lag om det. Det är rimligt att man har klart för sig hur man skall förfara när det råder splittring i brukarkretsarna, vems synpunkter som skall vara vägledande. Vi vet ingenting om detta.

Frågorna på detta område är ställda, men svaren har uteblivit. Vi

moderater menar att det finns andra vägar än här anvisade att stärka den enskildes ställning – t. ex. att tillåta privata initiativ och öka den enskildes valfrihet. Men på den punkten vill inte socialdemokraterna medverka. Varför, Sören Lekberg?

Anf. 79 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Nu kom det fram vad moderaterna är ute efter och vad kanske också de andra borgerliga partierna är ute efter men inte talar så högt om, nämligen att man inte vill ha något brukarinflytande. Man vill i stället ha privata initiativ. Vad innebär det? Jo, man vill att den enskilde i stället skall kunna få ett större inflytande genom att man privatiserar verksamheten och får något slags kundrelation till dem som säljer tjänster.

Vi tycker att det är rätt så självklart att de som exempelvis går på en vårdcentral, besöker ett kommunalt servicecentrum för pensionärer och äter sina dagliga luncher där på något sätt skall kunna få vara med och diskutera programsättningar, matsedlar osv. Därför är lagen utformad på det här sättet. Vi tycker också att den som har sina barn på dagis skall ha möjlighet att anlägga synpunkter på verksamheten. Det får inte vara så att skall man få säga sin mening som brukare av verksamheten måste det vara en privat verksamhet. Vi tycker att det här är ett steg i rätt riktning, till att ge den enskilda människan möjlighet att engagera sig i den kommunala sektorn och få sina synpunkter framförda. Det är ju sedan de politiskt valda som bestämmer och beslutar.

Anf. 80 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Jag hade inte tänkt lägga mig i debatten, men nu vidgades den en bit utanför reservationen om brukarinflytandet. Jag vill då påpeka att de senaste replikerna mellan Lekberg och Nyhage inte omfattas av reservationen.

De exempel som Sören Lekberg tog upp – en idrottsförening som tar över och driver en idrottsplats – är också vägar som vi har anvisat. Men det var inte detta jag frågade efter, utan jag syftade på den tvingande skyldigheten i kommunallagens bestämmelser, nämligen att man inte får fatta beslut om man inte är överens med företrädare för brukarna. Bristen i propositionen är att detta inte är klarlagt. Då uppstår det problem ur rättsäkerhetssynpunkt.

Anf. 81 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! De exempel som Sören Lekberg nämnde sade han själv var självklarheter. Då finns det väl ingen anledning att lagstifta om detta, eftersom det är självklarheter och eftersom det Sören Lekberg gav uttryck för redan förekommer i dag.

Anf. 82 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det kom fram ganska tydligt här vad moderaterna menar med brukarinflytande. Det är privatisering. Det sker en privatisering ute i kommunerna å det allvarligaste. Vi vet att det här är en kampanj som framför allt moderaterna har drivit i många år. Det var bra att det sades ut så tydligt i

den här debatten att man önskar en privatisering och på det viset brukarinflytande som styrs av ekonomiska resurser.

Det finns ju en reservation om privatisering av den kommunala verksamheten i detta betänkande. Vad som är förvånande är att socialdemokraterna inte vill medverka till att stoppa denna farliga utveckling. Det är en mycket farlig utveckling för demokratin och för den som säger sig värna om ett reellt brukarinflytande. Jag är förvånad över att Sören Lekberg inte kan stödja vpk i kampen mot privatiseringen av den kommunala verksamheten.

Anf. 83 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Till sist något om brukarinflytandet. Det viktiga med kvällens diskussion har ju varit att vi nu har fått fram ett betänkande som möjliggör för de kommuner som så önskar att övergå till en annorlunda nämndorganisation. Vi ger alltså kommunerna ökad frihet på detta område. Det är ju den viktiga frågan. Detta med reservationen om brukarinflytande kanske är en mera marginell fråga i sammanhanget.

Orsaken till att vi vill förstärka brukarinflytandet är ju att vi skall klara ut vissa komplikationer som kan uppkomma vid delegationer. Vill vi att brukarna skall få sitt ord med i laget, att de skall få sina synpunkter framförda, är det väldigt värdefullt om en nämnd har delegerat ett beslut till en enskild tjänsteman. Om det visar sig att brukarna är kompakta motståndare till det förslag som tjänstemannen har utarbetat, får förslaget gå tillbaka till nämnden, som får ta upp det till prövning. I annat fall skulle det se tämligen konstigt och odemokratiskt ut om vi inte gav kommunerna denna möjlighet. Detta är alltså orsaken till preciseringen.

Till sist, herr talman, vill jag säga att det är glädjande och bra att vi flyttat fram positionerna på det kommunaldemokratiska området.

Anf. 84 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Jag har vid upprepade tillfällen nu begärt att få en definition av begreppet brukare. Det har jag inte fått. Jag har också begärt att få veta hur det skall förfaras vid tvister mellan brukarintressena. Inget besked har getts. Jag har vidare frågat hur rättstryggheten skall upprätthållas när det blir tvister i brukarkretsar. Något besked har inte getts. Jag har därtill sagt att det finns andra möjligheter att stärka den enskildes ställning i kommunen, t. ex. genom att tillåta privata initiativ, skapa konkurrens och öka valmöjligheterna. I den frågan har Sören Lekberg inte kunnat göra något medgivande. Det är väl ändå rimligt, herr talman, att man får klart för sig bakgrunden till de olika frågorna innan man ansluter sig till ett förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

11 § Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1987/88:11 om SMHI, SGI m. m. och Samordning av den civila och militära vädertjänsten (prop. 1987/88:100 delvis).

Beträffande detta ärende konstaterade tredje vice talmannen att ingen talare var anmäld.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

12 § Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1987/88:12 om postväsende (prop. 1987/88:100 delvis).

Postväsende

Anf. 85 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! "Postverket ser det som angeläget att agera på ett sådant sätt att kundernas positiva attityder består." Så står det i budgetpropositionens avsnitt om postväsendet.

Dessa positiva attityder kom fram vid mätningar för några år sedan, och man kan fråga sig om de fortfarande består. I det stora hela får man nog säga att det är så, men under det senaste året har det märkts en viss undran över postens agerande i några frågor, t. ex. när det gäller slopandet av lördagsutdelning, inskränkning av tidningsutbärning, behandling av paketförsändelser och allt tidigare tömning av brevlådor. Detta är kanske marginella frågor i postens stora verksamhet, men det är viktigt att uppmärksamma om negativa förändringar i servicen fortsätter. Jag utgår från att den utredning om postens sociala och regionalpolitiska ansvar som regeringen planerar kommer att ta upp dessa och liknande frågor.

Ett enigt trafikutskott föreslår att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att frågan om ett s. k. kulturporto också bör tas upp i den kommande utredningen. Detta gläder folkpartiet, som sedan flera år motionerat i denna fråga och som nu tillsammans med andra motionärer vunnit gehör för förslaget att frågan skall utredas. Vågar man uttrycka en förhoppning att motionsskrivande i denna viktiga kulturfråga inte skall behövas nästa år?

I den kommande utredningen vill vi också att frågan om ett generellt B-porto tas upp. Motion T920 tar upp frågan om att det borde vara billigare att sända brev som inte behöver övernattbefordras. Detta är särskilt viktigt för mindre föreningar och ideella organisationer, som i dag inte kan utnyttja ekonomi- eller föreningsbrevstaxan. Även för allmänheten skulle detta vara av värde. Väsentligt i sammanhanget är att breven skall kunna postas i vanlig brevlåda. Det medför många onödiga transporter och mycken tidsspillan med dagens system att inlämning bara får ske över postdisken.

Vi vill alltså att frågan tas upp i postens serviceutredning och nöjer oss därför nu med ett särskilt yttrande.

Tjänstbrevsrätten för statliga myndigheter hade kanske sitt berättigande när den infördes och postmängden var betydligt mindre. Brev var då också kanske den enda kommunikationsvägen. I dag, när antalet försändelser ökar kraftigt och tele- och datakommunikation tillkommit, framstår det som alltmer olämpligt att verken skall ha en kommunikationsväg, nämligen posten, "gratis". En förändring är nu också på gång. 36 myndigheter skall

fr. o. m. nästa budgetår själva betala sina porton, men som framhålls i reservationen bör avvecklingen kunna gå i snabbare takt. Det är ett respektingivande belopp på uppemot 600 milj. kr. som nästa budgetår betalas ut i frankoersättning.

En avveckling av tjänstebrevsrätten bör medföra en viss eftertanke när det gäller t. ex. användningen av expressutdelning, en fråga som med rätta tas upp i motion T918 av en socialdemokratisk ledamot. Riksdagens ledamöter fick en påminnelse om denna fråga i lördags, när FFV:s bokslutskommuniké kom dem till handa. Det var kanske några som uppskattade att få denna till morgonkaffet, men många trodde nog att brevet innehöll en helt annan och betydligt intressantare information.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet om postväsendet utom vad avser moment 21, där jag yrkar bifall till reservation 8.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 86 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Ett brev betyder så mycket, särskilt om det kommer i tid. Ett paket betyder också mycket, speciellt om det inte är alltför besvärligt att hämta det. Daglig postgång är ett mycket viktigt inslag i alla orters infrastruktur. För att sköta detta viktiga värv har vi sedan början av 1600-talet Kungl. Svenska Postverket.

Naturligtvis har postens uppgifter ändrats på många sätt under dessa drygt 350 år. Naturligtvis skall posten följa med i sin verksamhet när samhället förändras. Men brevmonopolet skall posten ha kvar oeh därmed också kravet att hålla hela landet med postgång. Även om posten tar på sig nya uppgifter av en mängd olika slag, får detta grundläggande krav aldrig eftersättas. Precis som representanterna för Statsanställdas förbund och TCO-S i postverkets styrelse anser vi att om detta mål skall garanteras är det viktigt att prissättningen när det gäller 20-grams normalbrev liksom hitintills fastställs av regeringen. Således måste även andra bedömningar än rent företagsekonomiska göras.

Under de senaste åren har vi hört talas om enskilda paketfirmor och privata budbilar, om brev som blir liggande litet varstans efter att ha åkt härs och tvärs över landet, om nedlagda postkontor och indragna lantbrevbärrarlinjer. Nu aviserar regeringen en utredning om postens regionalpolitiska ansvar. Därför anser centern att det finns starka skäl för riksdagen att nu upprepa kravet att postverket har ansvar för en fungerande postservice i hela landet, även i skärgården på icke turisttid.

Även på landet blir det nu allt vanligare att båda makarna jobbar borta. Eller också jobbar frun borta, medan mannen arbetar långt borta på en åker. Ingen är alltså hemma för att ta emot lantbrevbäraren när denne kommer med pengar eller paket. Ett sätt att lösa detta problem skulle vara att postverket på entreprenadbasis använder sig av exempelvis bensinstationer eller lanthandlare.

Ett sätt att lösa problemet med långa lantbrevbärrarlinjer, vilka leder till att

posten kommer mycket sent till kunden, är att låta fler lantbrevbärare få deltidstjänster. Postverket har av någon anledning som jag inte begriper gått den motsatta vägen. Jag vill också passa på att säga att det är ganska typiskt att när några moderater väcker en för glesbygden positiv motion, då är det vi centerpartister som får yrka bifall till den.

Enligt postnummerkatalogen har ca 700 poststationer dragits in eller ändrat namn under 80-talet. Tänk så många ortsnamn som försvunnit från vår postkarta. Några exempel från Östergötland: Gryt blev Valdemarsvik, Asbysand blev Österbymo, Arkösund blev Vikbolandet, Vänga blev Skärblacka, Östra Ryd blev Söderköping. Detta får inte fortsätta. Det är en ovärderlig kulturskatt som går till spillo. Datorn skall vara människans tjänare, inte tvärtom.

Det finns de som anser att dagen är förstörd om de inte får tidningen före klockan sju på morgonen. Vi klarar oss bra med att få den till middagen, men vi centerpartister går inte med på att posten drar in lördagsutdelningen av tidningar. Därför föreslår vi att postverket får 6 milj. kr. ytterligare för tidningsdistribution, dvs. den summa som verket äskat. Vad skulle Margit Sandéhn, som tydligen är socialdemokraternas talesman i denna fråga, tycka om att få lördagstidningen till eftermiddagskaffet på måndagen?

Min mamma är 91 år och bor i en villa i en förort till Stockholm. Om hon får ett paket eller rek måste hon ta färdtjänst till postkontoret. Postverket lägger numera ofta ned postkontor i städernas förorter på grund av vikande kundunderlag. Därför blir det allt vanligare att äldre människor i städernas villaområden har för lång väg till postkontoren för att kunna gå dit. Därför borde posten och de sociala myndigheterna kunna samarbeta om någon form av ambulerande postservice, gärna med lantbrevbäring som förebild, i de områden där det behövs.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1, 2, 3, 4, 5, 6 och 9.

Anf. 87 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Postverket är ett av de statliga verk som genomgått drastiska förändringar de senaste åren. Affärsmässigheten in absurdum har lett till en uppdelning med försämrad servicenivå på flera områden. Pressen på de anställda har ökat i takt med att penningarna i vinstkolumnen blivit intressantast för chefer och uppdragsgivare.

Taxepolitiken har missgynnat bok- och trycksaksförsändelser jämfört med tidigare. Möjligheter för den breda allmänheten att sända brev till lägre priser är små. Till skillnad från Ingrid Hasselström Nyvall har jag en reservation till förmån för den folkpartimotion som tar upp just denna fråga. Jag litar nämligen inte riktigt på, vilket Ingrid Hasselström Nyvall tycks göra, att den kommande utredningen skall kunna lösa denna fråga.

Kulturutskottets enhälliga uttalande och uppmaning till trafikutskottet att äntligen ta fasta på behovet av ett kulturporto var välkommet. Jag vet att flera partier under åren har motionerat om den saken. I den aviserade utredningen om postens och televerkets regionalpolitiska och sociala ansvar bör också det kulturella ansvaret behandlas. Det är bra att trafikutskottet nu uttalar sig i samma riktning. Nu gäller det att de förslag som vpk och andra

fört fram i riksdagen i denna fråga inte begravs i utredningen. Kanske får vi anledning att återkomma.

Postutdelningen har faktiskt blivit sämre. Jag vill betona att detta inte har skett på de många anställdas begäran – de som sliter hårdast med brevsortering och utdelning. Men, herr talman, så sent som på 1960-talet fanns flera brevbarturer per dag. Lördagsutdelning, utan extra avgifter, fungerade fram till 1978. Lördagsutdelningen, med extra avgift, försvann definitivt för ett år sedan.

Sedan dess har servicen med utdelning av tidningar på lördagar också naggats i kanten, trots alla utfästelser från bl. a. kommunikationsministern. Vpk anser, i likhet med centern, att detta är en viktig fråga som rör rätten till information – oavsett bostadsort. Posten måste också i fortsättningen ha ansvaret för tidningsutdelning på lördagar. Självfallet skall detta kompenseras så som vi föreslagit i den gemensamma reservationen.

Jag ber att få yrka bifall till reservationerna nr 7, 9 samt nr 10.

Vpk-gruppen har diskuterat den fråga som centern väckt i sin motion om bevarandet av gårds- och ortnamn i utdelningsadresser. Centern har också avgivit en reservation i den här frågan, och Anna Wohlin-Andersson argumenterade mycket värtaligt för yrkandena i motionen. Vi anser att det är viktigt att dessa namn inte slopas. Att det skulle behöva ske med hänvisning till ADB-användning är inte ett trovärdigt argument. Men efter att ha tittat litet närmare på den superrationalitet som posten med hjälp av datortekniken börjat arbeta på förstår vi bättre vilka ambitioner som ligger bakom. Jag tror för min del att den nya tekniken tvärtom kan användas för att bevara gamla gårds- och ortnamn. Jag vill därför yrka bifall även till reservation nr 5.

Anf. 88 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande 1987/88:12 behandlas regeringens förslag i budgetpropositionen om postväsendet.

På senare år har ett styrsystem utvecklats för postverket som innebär att riksdag och regering anger den allmänna inriktningen av verksamheten och investeringarna. De mål som fastställs för postverket i dag är mål för servicen och prisutvecklingen beträffande normalbrev, mål för tillgängligheten till kassaservice samt mål för det ekonomiska resultatet.

Regeringen fastställer normaltaxan för befordran av brev och avgifterna för postbefordran av tidningar m. m. Postverket bestämmer övriga avgifter.

I en fortsatt översyn av mål och styrinstrument för postverket ingår bl. a. att särskilt studera hur prismålen för postservicen bör anges av statsmakterna. I avvaktan på detta resultat bör man inte nu lägga fast något mål för prisutvecklingen.

Servicemålet, att 95 % av alla normalbrev skall gå fram över natten, bedöms av föredraganden som tillfredsställande. Målet 95 % är satt med hänsyn till små marginaler i transportnätet. Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner vad föredraganden har förordat angående inriktningen av postens verksamhet.

Herr talman! Till utskottets betänkande har fogats tio reservationer. Den första reservationen av centern behandlar postens serviceplikt. Som jag tidigare nämnt klarar posten servicemålet att 95 % av normalbreven skall gå

fram över natten, och genom den höga täckningsgraden för daglig postkassaservice genom 2 200 postkontor och 2 700 lantbrevbäringslinjer är det mycket få hushåll som saknar tillgång till daglig postkassaservice. Därför anser utskottsmajoriteten att posten väl fullgör den serviceplikt som reservanterna talar om.

När det gäller beslutanderätt beträffande normaltaxan för brevbefordran har inte föredraganden uttalat sig om detta, utan i stället hänvisat till den översyn som pågår om bl. a. prismålen för postservicen, och mot denna bakgrund finns det inte något behov av ett tillkännagivande, utan jag ber att få yrka avslag på reservation nr 1.

I fråga om reservation 2 av centern om den sociala och regionalpolitiska betydelsen av postens verksamhet kan jag tillägga att kommunikationsministern, vid presentationen av budgetpropositionen, förutskickat att en utredning skall ske beträffande bl. a. postens regionalpolitiska och sociala ansvar. I avvaktan på denna utredning avstyrks reservation 2.

I reservation nr 3 av centern tar man upp frågan om tidpunkten för postutdelning vid lantbrevbärning. Man anser att många postkunder får vänta alltför länge på sin post på grund av att brevbäringslinjerna är för långa.

I allmänhet startar lantbrevbärarna sina turer vid 8-tiden på morgonen och avslutar dem vid 14–15-tiden på eftermiddagen. Om verksamheten skulle kunna avslutas tidigare på dagen, skulle denna medföra ytterligare kostnadsstegringar räknat per hushåll. Utskottsmajoriteten är inte beredd att ställa sig bakom motionsyrkandet, utan avstyrker reservation 3.

I reservation nr 4 av centern vill man ha ambulerande postservice i förortsområden, som skulle kunna ge en ny typ av service. Enligt uppgift från posten har man bedrivit en försöksverksamhet med ambulerande postkontor i buss i Brommaområdet i Stockholm, men allmänheten utnyttjade inte servicen i den utsträckning som hade väntats. Därför har försöksverksamheten avslutats. Utskottet anser att motionsförslaget inte bör föranleda något initiativ från riksdagens sida utan avstyrker reservation 4.

I reservation 5 av centern anser man att gårds- och ortnamn skall användas i adresser för att på så sätt bevara dessa. Så sent som 1986 redovisades i rapporten Postens ortsnamnspolicy en genomförd översyn av ortnamnen. Utdelningsadressen i en landsbygdsadress bör i första hand bestå av gårds-, by- och en områdesbeteckning. Rapportens förslag sägs vara vägledande vid behandlingen av adressfrågan. Enligt uppgifter som jag inhämtat men inte kunnat kontrollera – jag har ingen anledning att betvivla dem – tillhör t. ex. Örebro de regioner där man gjort en blockindelning av landsbygden, där det inom vissa orter blivit fritt fram att använda gårdsnamn tillsammans med by- och områdesbeteckning. Det finns alltså anledning räkna med att posten tillgodoser motionsförslagets syfte, varför reservation 5 avstyrks.

I reservation 6, också den av centern, vill man ha samverkan med lanthandel m. m. för lokal postservice. Posten erbjuder redan i dag de posttjänster som tas upp i reservationen, och det sker på entreprenadbasis i olika omfattningar. Med anledning av detta yrkar jag avslag på reservation nr 6.

I reservation 7 av vänsterpartiet kommunisterna tar man upp ekonomipor-
to för allmänheten.

Postens organisation för brevbefordran och ekonomin för denna verksamhet är baserad på befordran av normalbrev. Det svenska portot för normalbrev på högst 20 gram, som är den vanligaste vikten på brev, ligger väl till vid en internationell jämförelse. Vi ligger också bra till vid jämförelsen av realportot i femton olika OECD-länder. Allmänheten kan ju också få rabatt på normalportot genom rabattfrimärken. Jag föreslår därför avslag på reservation 7.

Reservation 8 av moderater och folkpartister gäller ersättning för tjänsteförsändelser. Man vill att tjänstebrevsrätten skall avvecklas i snabbare takt än vad regeringen har förutskickat.

Avvecklingen av tjänstebrevsrätten avses ske i den takt som är praktiskt möjlig och föregås av mätningar av postmängden och mot denna svarande kostnader hos ytterligare ca 170 myndigheter som kommer i fråga. När resultatet av dessa mätningar föreligger kan tjänstebrevsrätten avskaffas även för dessa myndigheter. Jag föreslår avslag på reservation 8.

I reservation 9 från centern och vänsterpartiet kommunisterna tas utdelning av tidningar på lördagar upp. En ny förhandlingsordning i förhållandet med tidningsutgivarna beräknas enligt budgetpropositionen komma att gälla tidigast från 1989, eftersom nuvarande giltighet gäller t. o. m. 1988. Utskottet anser att riksdagen inte bör föregripa de förhandlingar som påbörjats, utan i avvaktan på dessa avstyrks reservation 9.

När det gäller reservation 10 angående medelsanvisningen vill jag säga att den är avhängig av beslutet beträffande reservation 9, så jag ber att få yrka avslag på reservation 10.

Herr talman! Jag ber till sist att få yrka bifall till hemställan i trafikutskottets betänkande i dess helhet och avslag på alla reservationer som är fogade till betänkandet.

Anf. 89 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Jag har inte talat om mål för prisutvecklingen, jag har inte nämnt ordet prisutveckling, utan jag har talat om vem som skall sätta priset på normalbrev. Vi i centern har följt upp en reservation från de fackliga representanterna i postverkets styrelse. De fackliga representanterna säger att det är viktigt att regeringen även i fortsättningen sätter priset. Det är en helt annan sak än att tala om prisutveckling.

Det är postverket självt som har börjat tala om att postmonopolet inte är så viktigt. Så mycket har det talats om detta att de fackliga representanterna i sin reservation har ansett sig vara tvungna att säga ifrån att postmonopolet är viktigt för att man skall få en garanti för likvärdig postservice i hela landet.

Margit Sandéhn talade mycket om utredningen, men jag kan inte låta bli att fråga: Varför behöver det utredas? Är Margit Sandéhn och hennes partikamrater osäkra om huruvida posten skall ha ett regionalpolitiskt ansvar i fortsättningen? Är det därför som ni vill utreda? Eller är postverket självt osäkert? Det är kanske inte utan anledning som personalrepresentanterna har skrivit sin reservation.

Margit Sandéhn sade att man har provat ambulerande postservice i Bromma, men att det inte gick så bra, varför man lade ned verksamheten. Därmed är saken avslörd. Jag vill då gärna veta hur de gamla människorna

som nu i stor utsträckning befolkar villorna i våra förstäder skall kunna klara ärenden som tvingar dem att gå till postkontoret.

Till slut vill jag ta upp frågan om tidningar. I utskottsbetänkandet står det att man skall ta upp saken till diskussion. Det står bl. a.: "En ny förhandlingsordning i förhållandet med tidningsutgivarna beräknas -- -- komma att gälla tidigast från år 1989. Riksdagen torde inte böra föregripa de förhandlingar som påbörjats med tidningsutgivarna om vad som skall gälla om tidningsdistributionen framgent." Det är detta som Margit Sandéhn stöder sig på. Men då vill jag fråga: Om socialdemokraterna förutsätter fortsatt lördagsutdelning, varför prutar ni då 6 milj. kr. på det belopp som posten anser sig behöva för detta? Vidare: Om det blir socialdemokraterna som skall förhandla med postverket om tidningsdistributionen från år 1989, kommer ni då att gå in i dessa förhandlingar med kravet att människor utanför tidningstjänsts distributionsområde också i fortsättningen skall ha sin lördagstidning?

Anf. 90 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp) replik:

Herr talman! När det gäller tjänstebrevsförsändelserna är det ju glädjande att Margit Sandéhn kan meddela att man skall mäta 170 myndigheters postmängd. För två år sedan redovisades i den dåvarande budgetpropositionen att detta var i görningen. Nu börjar man med 36 myndigheter för nästkommande budgetår. Det är det här som vi tycker skulle kunna gå fortare. Eftersom det nu verkar kunna bli en accelererande takt, tycker vi att de 50 miljoner som vi har föreslagit skall sparas in under det budgetåret. Dessutom kanske en del av dessa pengar skulle kunna användas så, att människorna kan få sin lördagstidning.

Om B-portot har vi inte velat lägga fram någon reservation, eftersom vi räknat med att vi ändå bara skulle få svaret att saken kommer upp i utredningen om servicemålen. Jag tycker att det är riktigare att det kommer med där. Men inte behöver det, Margit Sandéhn, vara så svårt för posten. Det gick ju så lätt att göra det där med paketen. Det kom ju besked nästan efter en natt om att vissa paket skall kräva en natt och vissa andra tre nätter. Så problemet skulle nog kunna klaras även när det gäller breven. Dessutom fungerar det ju redan i jultid när det gäller julkorten.

Beträffande den svenska portotaxan skulle jag vilja säga att jag nyligen har besökt ett annat land där prisenivån i stort sett är densamma som i Sverige. Men jag kunde konstatera att det kostade bara hälften eller mindre än hälften så mycket att skicka vykort från utlandet i fråga till Sverige än i den andra riktningen.

Anf. 91 MARGIT SANDÉHN (s) replik:

Herr talman! Anna Wohlin-Andersson ställde en hel del frågor. Jag hinner nog inte besvara dem alla, men jag skall besvara så många som möjligt.

När det gäller postmonopolet och den regionalpolitiska utredningen vill jag säga att det väl inte kan vara fel att man utreder för att åstadkomma förbättringar. I fråga om postmonopolet är det faktiskt regeringen som har avgörandet i sin hand.

Beträffande ambulerande postkontor vill jag återigen säga att det ju gjordes ett försök i Bromma. Utnyttjandet blev nu inte det som man hade

önskat. Om man har för avsikt att göra ytterligare undersökningar om ambulerande postkontor känner jag inte till. Då man inom posten gör en översyn beträffande hela servicen, kan man kanske förutsätta att även den här saken kommer med.

Till Ingrid Hasselström Nyvall vill jag säga att jag beträffande de 170 myndigheterna har tagit uppgiften från budgetpropositionen.

Anf. 92 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag måste än en gång påpeka det ologiska och farliga i att utskottsmajoriteten skriver att lördagsutdelning av tidningar fortfarande förutsätts. Efter att ha framhållit detta prutas det 6 milj. kr. på det anslag som posten har begärt för tidningsdistribution. Att man kan förutsätta någonting som det inte ges tillräckligt med pengar till överstiger i varje fall mitt förstånd.

Som det nu är ute på landsbygden tar tidningstjänsten de bästa bitarna. Kvar blir de människor som bor bortom eller utanför tidningstjänsts område. Jag tycker att detta är någonting mycket viktigt, och det är verkligen min förhoppning att Margin Sandéhn som sitter i postverkets styrelse åtminstone tar med sig dessa synpunkter till styrelsen.

Sedan måste jag fråga Margit Sandéhn en sak: Är det verkligen regeringen som bestämmer, om vi skall ha postmonopolet kvar eller ej? Jag trodde faktiskt att det var riksdagen som bestämmer. Har jag fel skulle jag mycket gärna vilja få veta det.

Beträffande utredningen: Okej, jag hoppas att det blir bra. Jag hoppas att det är precis som Viola Claesson skriver i sitt särskilda yttrande – för detta yttrande är bra. I yttrandet i fråga står det just att man bör utreda hur man på ett bättre sätt skall kunna tillgodose postens alla kunder överallt i Sverige. Går utredningen ut på detta, tycker jag att det är alldeles utmärkt.

Anf. 93 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! I motion T912 har jag beskrivit den försämrade service som postverket åsamkat framför allt Norrlands inland i och med indragandet av postkupéerna på sträckan Stockholm–Boden. I första hand drabbar detta serviceföretagen i såväl Västernorrlands som Västerbottens och Norrbottens inland. Många serviceföretag måste få fram reservdelar till bl. a. skogsindustrin. När det inte längre fungerar med posttransport söker man andra vägar, och posten förlorar då kunder. Den försämrade servicen drabbar självfallet också den övriga Ortsbefolkningen.

Man kan notera vad utskottet har att säga om företagspaketet: "Posten säger sig inte ha utlovat att företagspaketet från södra Sverige skall komma fram på ett dygn utan på två dygn." Men i många fall kommer paketen inte ens fram på två dygn – trots att det finns regler som säger att paket skall utlämnas till kunden på tredje dagen. Alla förstår att serviceföretag inte kan vänta på reservdelar i flera dagar när maskiner står obrukbara och kostar tusentals kronor varje dag.

Jag vill, herr talman, fråga utskottets talesman hur man skall tolka regeringens beslut och vilka åtgärder som skall vidtas när beslut inte följs.

Den 26 november 1987 beslutade regeringen om en ny verksförordning. I

denna står det att generaldirektörerna för de statliga företagen åläggs att följa upp regeringens mål för regionalpolitiken. Dessutom har industriministern vid ett otal tillfällen hävdade att inte bara industridepartementet utan också andra politikområden har ett ansvar för regionalpolitiken. Posten följer inte beslutet. Tydligt tycker inte heller trafikutskottet att det är nödvändigt att göra det.

Utskottet säger vidare att ingen bland personalen har blivit arbetslös i och med indragandet av postkupéerna. Men alla inser väl att det är något av ett håån mot personalen att välutbildade posttjänstemän skall stå och sortera tipslappar i stället för att utföra ett kvalificerat postarbete.

Jag noterar, trots att motionen avstyrks, att utskottet ändå vill medverka till att en utvärdering sker när det gäller postflyget till Umeå. Det är det minsta man kan göra när man inte före beslutet har presenterat hela kostnaden med omläggningen för de anställda i samband med MBL-förhandlingarna.

Herr talman! Postkupéerna är det mest rationella och mest servicevänliga sättet att sortera och transportera post i landet. Jag beklagar att postverket numera har byggt upp och centraliserat postsorteringen på ett sådant sätt att glesbygden förlorat en av de viktigaste servicefunktionerna. Att sedan postkupéerna är överlägsna flyget också i miljöhänsende är en självklarhet. Personligen tror jag att postkupéerna kommer att återuppstå i någon form inom några år.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till motion T912 som tas upp i betänkande 12 från trafikutskottet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

13 § Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1987/88:14 om transportrådet, transportstöd m. m. (prop. 1987/88:100 delvis).

Transportrådet, transportstöd m. m.

Anf. 94 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Av de fem anslagsområden som behandlas i trafikutskottets betänkande 14 vill jag främst uppehålla mig vid punkt 2 beträffande transportstöd till Norrland. Det gäller särskilt avsnittet persontransportstöd.

Först vill jag dock när det gäller godstransportstödet säga att vi i folkpartiet ansluter oss till vad som sägs i propositionen om att detta stöd är ett viktigt regionalpolitiskt stöd till företagen inom stödområdet. I propositionen föreslås ingen ändring av nuvarande stödregler. Men utskottet har funnit att två motioner – en från folkpartiet och en från socialdemokraterna – har väl motiverade yrkanden om att Bjurholms kommun bör flyttas från stödzon 4 till stödzon 5. Det är positivt att denna ändring kommer till stånd.

Det särskilda persontransportstödet har nu tillämpats i två år. Förvänt-

ningarna var stora. Man trodde att stödet skulle bli ett verkningsfullt bidrag när det gäller att minska de norrländska företagens kostnader för personkontakter med Syd- och Mellansverige. Det har emellertid visat sig att reglerna kraftigt begränsat möjligheterna till stöd, vilket avspeglas i de utbetalda beloppen.

För budgetåret 1986/87 beräknade transportrådet anslaget till 24 milj. kr., men endast 5 milj. kr. utbetalades. Inga ansökningar avlogs – reglerna begränsade ansökningsmöjligheterna, vilket avspeglas i nämnda belopp. För budgetåret 1988/89 föreslås 13,6 milj. kr. Regelsystemet har utvidgats något, men inte så mycket som transportrådet har föreslagit.

Vi i folkpartiet vill emellertid ytterligare utvidga stödet, vilket framgår av reservationerna 3, 4 och 5. Vi vill ändra zonindelningen. Vi vill stödja turistnäringen och vi vill också, som vi tidigare har visat, slå ett slag för egenföretagarnas resor.

Låt mig redan här säga att vi inte tror att dessa utvidgningar behöver spränga anslagsramen. Men givetvis är det svårt att göra beräkningar. Det visar redan tidigare erfarenheter – men då åt andra hållet.

Resor till mål söder om zongränsen är stödberättigade. Zongränsen går i dag längs linjen Karlstad–Örebro–Uppsala. Men den här gränsen vill vi flytta längre norrut, så att resor från det stödberättigade området i Norrland till exempelvis Gävle, Falun, Ludvika eller Borlänge kan bli stödberättigade.

Kontakter med Bergslagen kan vara av stor vikt, inte minst med tanke på planerade utlokaliseringar till denna region. Tidigare i dag har vi här i kammaren inom ramen för Bergslagspaketet beslutat avsätta 7 milj. kr. för turism i norra Sveriges inland. Varför inte fortsätta på samma väg och ge företag inom turistnäringen i Norrlands inland stöd till nödvändiga kontaktresor?

Det har sagts att turismen kommer att vara världens största näringsgren år 2000. Norrland kan erbjuda turisterna mer än många andra delar av vårt land kan göra. Men man behöver hjälp för att kunna utveckla sin turism. Låt transportstödet bli en sådan hjälp!

Till sist upprepar jag vår reservation från tidigare år, nämligen att egenföretagare också skall omfattas av persontransportstödet. De flesta företag är ju till en början mycket små. Det är företagaren själv som sköter kontakterna.

Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 4, 5 och 7 samt i övrigt till utskottets hemställan i betänkandet.

Innan jag avslutar mitt anförande vill jag dock säga några ord om riksfärdtjänsten. I en folkpartimotion nämns de svårigheter som finns även när det gäller riksfärdtjänstens nya organisation. Vi har emellertid accepterat att den försöksverksamhet som pågår skall få utvärderas. Men det vore värdefullt om ännu mera kunde göras för att minska byråkratin och den långa hanteringstiden beträffande dessa resor.

Anf. 95 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Transportforskning är inne, som man säger. Transportrådet, transportforskningsberedningen, väg- och trafikinstitutet, SJ, transportforskningskommissionen, universitetet och ASEA plus många fler arbetar

olika slag av transportforskning. Vi i centern anser att en utredning bör tillsättas som har en helhetssyn både på forsknings- och utvecklingsverksamheten och på olika myndighetsuppgifter inom hela transportområdet.

Det innebär att översynen bör omfatta inte bara transportrådets verksamhet utan också de uppgifter som handhas av statens väg- och trafikinstitut och även av transportforskningsberedningen. Målsättningen bör vara att få en effektivare samordning och ett bättre resursutnyttjande. Ett annat mål som vi kan uppnå samtidigt är att få en bättre regional balans när det gäller det här området.

En utgångspunkt för utredningen bör vara att transportrådet avvecklas. Transportrådets myndighetsuppgifter bör föras till trafiksäkerhetsverket, medan transportrådets utredningsuppgifter bör föras till väg- och trafikinstitutet, VTI. Vidare bör transportforskningsberedningens, TFB:s, verksamhet förläggas till Linköping och knyts i någon form till VTI. En sådan lösning överensstämmer med det ursprungliga förslag som låg bakom tillkomsten av TFB. Jag vill också hänvisa till den transportforskning som bedrivs vid universitetet i Linköping och till att i grannkommunen Norrköping finns både sjöfartsverket och luftfartsverket.

De uppgifter som inte passar in i TSV:s nya ram bör utredas särskilt och eventuellt flyttas till statens industriverk, statens energiverk etc. En del kan säkert läggas på resp. länsmyndigheter. Utgångspunkt för placeringen bör vara att arbetsuppgifterna läggs på myndigheter utanför Stockholm.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1 i trafikutskottets betänkande nr 14.

Reservation nr 2 kommer Martin Olsson att säga några ord om.

Som framgår av ett särskilt utdelat papper har centern stött folkpartiet i reservation nr 5. Det är en underlåtenhet från vår sida att vi inte har motionerat i denna fråga. Ett persontransportstöd skall naturligtvis även omfatta egenföretagarnas resor i deras egenskap av just företagare.

Att moderaterna inte går med på detta därför att de tycker att hela persontransportstödet är krångligt och dumt kan jag ha en viss förståelse för. Men varför vill inte ni socialdemokrater, Olle Östrand, låta egenföretagarna få del av stödet? Tror ni att ett företag med anställda plötsligt skapar sig självt och dimper ner någonstans i Norrland?

Inser ni inte att alla företag startas när en person får en idé som han utvecklar vidare? Om det går bra anställer han någon eller några, men för att kunna förverkliga sin idé måste han i nio fall av tio resa runt och skaffa sig mer kunskaper, se hur andra gör, knyta kontakter och beställa varor. Varför vill ni socialdemokrater på alla sätt försvåra för dem som vill starta som egna företagare, samtidigt som ni sjunger näringslivets lov?

Jag yrkar bifall till reservation nr 5.

Sedan vill jag ställa en fråga till folkpartiet angående reservation nr 7. Jag satt i transportrådet under de år då järnvägsnedläggningarna pågick. Läns huvudmännen fick välja mellan att behålla sin järnväg och att under fem år få pengar till busstrafik. Vi i centern tyckte att hela systemet var horribelt. De som valde tåg fick inga pengar, och de som valde buss fick det särskilda ersättningsbidraget för nedlagd järnvägstrafik. Det är klart att de flesta valde buss. Det var felaktigt ur både energisynpunkt och miljö- och vägsynpunkt.

När avtal nu har slutits mellan staten å ena sidan och länsstrafikhuvudmännen å andra sidan anser jag att vi också har ansvar för att avtalet fullföljs tills de fem åren har gått. Att göra som folkpartiet i detta fall, dvs. föreslå att avtalet inte skall fullföljas, är både oansvarigt och oriktigt. Ingrid Hasselström Nyvall sade ingenting om reservation nr 7, såvitt jag kunde uppfatta. Jag är mycket tacksam om jag kan få veta vad som ligger bakom reservation nr 7, som jag alltså tycker är oriktig.

Jag yrkar avslag på reservation nr 7.

Anf. 96 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Handikapprörelsen, som varit representerad i transportrådets rådgivande delegation, har i protest mot bristen på gehör för en rad viktiga krav avgått från delegationen. Vpk anser att HCK:s och DHR:s missnöje är befogat.

Förändringar som skulle ha kunnat förbättra och anpassa de kollektiva färdmedlen har uteblivit eller skett alltför långsamt, trots riksdagsbeslut.

Vi anser i likhet med Handikappförbundens centralkommitté att det behövs en särskild nämnd med övergripande ansvar för de kollektiva färdmedlens handikappanpassning; riksfärdtjänsten och även bilstödet. Självfallet skall handikapprörelsen vara starkt representerad. Vpk efterlyser alltså ett förslag om en sådan nämnd.

Jag ber att få yrka bifall till vpk-reservationen, nr 6, i betänkandet.

Jag har i ett särskilt yttrande tagit upp frågan om en avveckling av transportrådet. Stark kritik har riktats mot rådets agerande i olika frågor. Vpk har tidigare agerat i denna fråga och anser att det är positivt att en översyn skall göras. Vi menar att arbetet skall ske helt förutsättningslöst. Det vore ansvarslost att inte ta hänsyn till den befogade kritik som riktats mot rådet.

Transportrådets sammansättning är bara ett exempel, där export- och bilindustriföreträdare har gjort skandalösa uttalanden. Anna Wohlin-Andersson berättade tidigare om sina erfarenheter. Den cyniske Volvodirektören som uttalade sig om skogsdöden och motorvägsbygget i Bohuslän är det många av oss som inte kommer att glömma. Han har verkligen inte höjt transportrådets anseende.

Anf. 97 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Vid behandlingen av anslaget till transportrådet återkommer centern som vanligt med krav på att transportrådet skall avskaffas. Jag tycker än en gång att det är märkligt att ni aldrig tröttnar.

I den trafikpolitiska proposition som för närvarande behandlas i trafikutskottet finns förslag som kan innebära en omfattande förändring av transportrådets uppgifter. Det är mot den bakgrunden som regeringen vid ett senare tillfälle skall återkomma med förslag om en översyn av bl. a. resurstilldelningen till transportrådets olika arbetsområden.

Jag yrkar avslag på reservation 1.

Jag går sedan över till transportstödet till Norrland. Det är i dag en allmän uppfattning att transportstödet fyller en mycket viktig regionalpolitisk funktion.

Nu ställs det krav på att även Ånge skall erhålla persontransportstöd, men eftersom Ånge har ett förhållandevis gott transportekonomiskt läge yrkar jag avslag på reservation 2.

Folkpartiets krav på ändrad zonindelning för persontransportstödet vill jag också yrka avslag på. Anledningen är att förslaget kan få vittomfattande effekter, bl. a. skulle företag belägna i Mellansverige få transportstöd för sina affärsresor in till stödområdet, och detta har aldrig varit meningen. Stödet har i stället tillkommit för att minska de norrländska företagens resekostnader. Det har heller aldrig varit meningen att stödet skulle gå till resor inom skogslänen.

När det sedan gäller folkpartikravet om att pensiontransportstöd även skulle kunna utgå till turistverksamhet vill jag yrka avslag på detta krav. Samtidigt kan jag med tillfredsställelse konstatera att regeringen avser att utvidga stödreglerna så att fler branscher inom uppdragsverksamhet och även anslutningsresor till utrikes avgångar skall kunna bli bidragsberättigade. Därmed utvidgas stödet ytterligare till de prioriterade näringarna, nämligen industri och viss uppdragsverksamhet.

Folkpartikravet om att stöd skall lämnas till egenföretagares resor har diskuterats tidigare. Jag vill yrka avslag på detta krav, eftersom stödet endast skall avse tjänsteresor för anställda. Det är givetvis också mycket svårt att göra en avgränsning för vad som är privata resor och resor i tjänsten för en egenföretagare. Jag vill vidare nämna att det i en folkpartimotion och i en s-motion begärs ändrad transportzonindelning för Bjurholms kommun. Utskottet säger att Bjurholms kommun bör flyttas från zon 4 till transportstödzon 5 och tillstyrker följaktligen dessa motioner.

Herr talman! Jag går över till att något kommentera vpk-reservationen, som berör riksfärdtjänsten. Det är naturligtvis mycket viktigt att handikapporganisationerna har ett betydande inflytande över besluten om riksfärdtjänsten. När vi permanentade riksfärdtjänsten säkerställdes detta inflytande genom att den rådgivande delegation för handikappfrågor som inrättades fick företrädare för bl. a. handikapporganisationerna. Transportrådet har därutöver fattat beslut om att organisationerna skall vara representerade i transportrådets styrelse genom adjungering vid de tillfällen då ärenden om riksfärdtjänsten och handikappanpassningsåtgärder skall behandlas av styrelsen. Därför är det bara att beklaga att handikapporganisationerna för närvarande inte deltar i den rådgivande delegationen och i transportrådets styrelse. Det är min förhoppning att man omgående återtar sina platser både i delegationen och i styrelsen. Med detta vill jag yrka avslag även på denna reservation.

Herr talman! Jag går till sist över till avsnittet om ersättning till lokal och regional kollektiv persontrafik. Folkpartiet yrkar att ersättningen till lokal och regional kollektiv persontrafik skall slopas. Detta särskilda statsbidrag till ersättningstrafik utgår under en femårsperiod efter det att beslut fattats om nedläggning av persontrafiken på järnväg. Besluten har fattats vid olika tidpunkter för de olika bandelarna. Detta innebär att en del trafikhuvudmän redan har tilldelats bidrag för hela femårsperioden, medan det för andra huvudmän återstår några bidragsår. Det kan då inte vara rimligt att för vissa huvudmän slopa bidraget för återstående del av femårsperioden. Därför vill

jag yrka avslag på denna reservation.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 98 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Jag tycker att både det som utskottsmajoriteten skriver i betänkandet och det som Olle Östrand nu säger i talarstolen är litet märkligt när det gäller synen på handikapporganisationernas utträde ur den särskilda delegationen under transportrådet. Olle Östrand har själv suttit i transportrådet. Han måtte väl ha en del erfarenheter som säger honom att handikapprörelsen verkligen har anledning till den kritik och det missnöje som har lett till att de anser att det behövs en särskild nämnd. Inte har det hänt särskilt mycket. Tvärtom har det visats en ganska stor nonchalans mot de krav som handikapporganisationerna envist har framfört och ambitiöst arbetat med just i den särskilda delegationen.

Anf. 99 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Med anledning av det Olle Östrand inte sade vill jag ställa ett par konkreta frågor. Tycker Olle Östrand att allt är bra på transportforskningsområdet? Anser Olle Östrand att det inte finns någon risk för att alla de myndigheter jag räknade upp förut gör dubbelarbete eller skapar glapprum? Jag skulle gärna vilja ha svar på dessa frågor.

Att ni aldrig tröttnar, Olle Östrand, på att säga nej till persontransportstöd till egenföretagare! Jag tycker faktiskt att Olle Östrands skäl, att man inte vet när egenföretagare gör privata resor eller resor som företagare, är ganska oförsäkamt mot egenföretagarna. Varför skall man förutsätta att de skulle vara ohederligare än anställda? Jag anser att man förutsätter att alla människor är hederliga till dess motsatsen har bevisats. Egenföretagarna har inte haft en chans att bevisa det, för de har aldrig fått persontransportstöd.

Om ni nu inte anser att egenföretagarna skall ha persontransportstöd, vill jag gärna veta vem Olle Östrand anser skall betala när en ung man eller kvinna får en idé om att utveckla ett företag och behöver resa för att undersöka idén och över huvud taget komma ut för att ta kontakter. Skall man betala detta själv, med pengar som man inte har? Skall man låna pengar på banken? Varför kan man inte få samma hjälp av staten att resa som en anställd får?

Nej, Olle Östrand, vi tröttnar inte på att föra fram våra åsikter, och det är nog tur för regionalpolitiken.

Anf. 100 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp) replik:

Herr talman! Olle Östrand och jag har tidigare diskuterat det som Anna Wohlin-Andersson nu tar upp om persontransportstöd till egenföretagare. Jag vill inte upprepa vad jag har sagt tidigare. Jag vill i stället citera vad Bengt K Å Johansson har sagt i en tidningsartikel som publicerades den 15 mars. Han säger där: "För det första föds oftast även det största företaget som litet." Han säger också: "Jag undrar när det ska gå upp för företagarna att man med hjälp av kommunikationerna kan driva och hålla ihop ett stort företag utan att det måste ligga i Stockholm." Samma sak måste ju gälla för

ett litet företag, dvs. att det kan ligga utanför Stockholm. Det är det vi vill uppmuntra med detta stöd.

När det gäller reservationen om ändrad zonindelning har det uppstått ett språkligt missförstånd. Det betonade vi vid utskottsbehandlingen. Det har aldrig föreslagits att resor till Norrland skulle bli berättigade. Det var ett semantiskt problem. Resor inom stödområdet är berättigade. Det står åtminstone i förordningen att stöd kan lämnas för resor mellan orter inom stödområdet. Det kanske också har blivit ett misstag vid motionsskrivandet. Ett sådant här stöd förekommer alltså redan i dag. Det är faktiskt lika långt från Kiruna till Sveg som från Sveg till Malmö. Det är bra att den som är i Kiruna och har kontakter med Sveg också – om jag har förstått förordningen rätt – kan få ett visst stöd för sina resor.

Vi vill dra gränslinjen för persontransportstödet litet längre norrut därför att man i dag undantar från detta stöd många orter som är viktiga för kontakterna från t. ex. övre Norrland. Det är i dag lättare att ha kontakt med företag i Stockholm än med företag som ligger i Falun eller i Borlänge. Det är väl inte så vi vill ha det. Då uppammar vi ju ännu mer inställningen att allting måste ligga i Stockholm.

När det gäller reservation 7 hade jag hoppats att jag genom att endast yrka bifall till den och inte argumentera för den skulle antyda att den inte är vår mest angelägna reservation. Den är en uppföljning av tidigare års krav. Vi hade gärna velat göra om årets reservation.

Anf. 101 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Under den tid jag satt i transportrådets styrelse var handikapporganisationerna representerade. Min uppfattning är att de på ett mycket meningsfullt sätt kunde påverka de frågor som de var med och behandlade.

Till Anna Wohlin-Andersson vill jag säga att transportrådet är en liten effektiv myndighet. Den personal som arbetar där behöver ha arbetsro. Det kan inte vara speciellt trevligt att veta att det en gång om året kommer centermotioner med krav på att transportrådet skall avskaffas. Om inte dessa arbetsuppgifter skall utföras av transportrådet, skall de ju utföras av någon annan. Eftersom nu transportrådet på ett mycket bra och effektivt sätt sköter dessa frågor, kan det ju få fortsätta med det.

Anf. 102 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Vi kommer inte längre, Olle Östrand, när det gäller att diskutera transportrådets vara eller inte vara. Jag noterade i alla fall att Olle Östrand i sitt första inlägg sade att man skulle göra en översyn. Jag minns inte riktigt hur orden föll, men det var någonting som gällde transportrådet. Det är bra.

Om det nu inte är så trevligt för transportrådets tjänstemän – ifall de nu bryr sig om vad centern säger – att vi en gång om året anser att man bör flytta över transportrådets arbetsuppgifter till någon annan, är det sannerligen inte trevligare för egenföretagarna i Norrland att en gång om året få veta att de kanske skulle missbruka förmånen om de skulle få rätt till persontransportstöd.

Anf. 103 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag har motionerat om att Ånge kommun skall ingå i det område som får persontransportstöd. Detta stöd infördes 1985 för att minska de norrländska företagens kostnader för nödvändiga personkontakter med södra och mellersta Sverige. Bakgrunden var att dessa kostnader i många fall är mycket betungande för företagen och att det ansågs ha stor regionalpolitisk betydelse att de norrländska företagens kontaktnät och marknadsföring kunde byggas ut. Stödet lämnas till företag med anställd personal inom industri- och uppdragsverksamhet. Bidragsgrundande är tjänsteresor som företas med flyg eller tåg, till eller från Stockholm eller plats bortom Stockholm – åtminstone står det så i propositionen.

Stödet till tjänsteresor utgår med viss procent av resekostnaden och utgör 40 % för företag i större delen av Norrbottens län. Det minskar successivt söderut och är 20 % för företag i Jämtlands län och i Örnköldsviks, Sollefteå och Kramfors kommuner i Västernorrlands län.

Bland de kommuner som tillhör det regionalpolitiska stödområdet B är Ånge kommun den enda i de fyra nordligaste länen som inte omfattas av persontransportstödet.

Befolknings- och sysselsättningsutvecklingen i Ånge kommun är klart negativ, och prognoserna för den framtida utvecklingen i Ånge kommun visar att det är av största betydelse att olika regionalpolitiska insatser görs.

I motionen har jag sammanfattat skälen för att Ånge kommun skall ingå i persontransportstödsområdet i fyra punkter:

- Ånges geografiska läge jämfört med övriga områden där stöd utgår.
- Resekostnaderna och resemöjligheterna till södra och mellersta Sverige från Ånge är ungefär desamma som från övriga kommuner i mellersta Norrland.
- Den negativa befolknings- och sysselsättningsutvecklingen i Ånge kommun.
- I samtliga övriga kommuner i de fyra nordligaste länen som ingår i stödområde B utgår persontransportstöd.

I motionen begär jag att stödet skall utgå med 20 % av resekostnaderna i Ånge kommun liksom det gör i Jämtlands län och i de tre kommuner i Västernorrlands län som jag räknade upp.

Majoriteten i trafikutskottet avstyrker min motion. Motiveringarna härför skall jag strax återkomma till, men jag vill först uttala min tillfredsställelse över att centerns båda ledamöter i trafikutskottet insett värdet av den fråga jag tagit upp och föreslår ett riksdagsuttalande enligt reservation 2.

Majoriteten, som alltså består av de fyra övriga partiernas representanter, anför två orsaker för avstyrkandet. För det första anför önskvärdheten av att begränsa kostnadsutvecklingen för persontransportstödet. Vi har nyss hört av Ingrid Hasselström Nyvall att det utbetalades 5 milj. kr. under senaste budgetåret. Det måste ur statsfinansiell synpunkt vara närmast försumbart om man låter Ånge kommun med knappt 13 000 invånare ingå i stödområdet. Det är anmärkningsvärt att åtgärder som något skulle kunna underlätta för verksamheter i denna hårt drabbade kommun skall få hindras av strävanden att begränsa samhällskostnaderna just under detta anslag. Vi bör

alla vara medvetna om att samhällskostnaderna för avfolkning i vissa kommuner och inflyttning i expansiva kommuner är mycket stora.

Det andra skälet som majoriteten anför för att avstyrka motionen är "Ånges förhållandevis goda transportekonomiska läge, jämfört med andra kommuner i mellersta Norrland".

Ja, Ånge har fördelen att ha flera tågförbindelser med Stockholm varje dag. Men om ångebon i stället behöver anlita flyget för att komma till en ort i södra eller mellersta Sverige på rimlig tid, måste han först köra bil ca 12 mil till Sundsvall/Härnösands flygplats.

Jag vill göra några jämförelser med kommuner där persontransportstöd utgår. Men jag vill betona att de kommuner jag jämför med mycket väl behöver stödet, så det är inte fråga om någon avund mot dessa kommuner. Östersund, som har 20 procents stöd, har ungefär samma tågförbindelser med Stockholm som Ånge, även om resan tar någon timme mer. Men Östersund har egen flygplats till skillnad från Ånge, där man har 12 mil till flygplatsen. Samma är förhållandet med Kramfors. Där finns flygplats men stöd utgår.

Det är verkligen svaga motiv utskottsmajoriteten anför för att avstyrka min motion. Det är beklagligt att man inte gått med på ett tillkännagivande så att regeringen hade fått riksdagens uppdrag att närmare granska förhållandena på detta område och återkomma med förslag. Jag är övertygad om att om de olika relevanta kriterierna för transportstöd applicerades på Ånge, skulle man komma fram till att stöd bör utgå i Ånge liksom i de andra kommuner jag nu har nämnt.

Mot bakgrund av de svaga skäl för avslag på motionen som anføres i betänkandet skulle jag vilja fråga företrädaren för majoriteten Olle Östrand, om han är kvar i kammaren, varför man har avstyrkt min motion utan att närmare analysera förhållandena och varför socialdemokraterna inte vill ge Ånge kommun denna mycket önskvärda förbättring. Det är en kommun som är i stort behov av nya arbetstillfällen och nya företag.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 2.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

14 § Föredrogs

näringsutskottets betänkande.

1987/88:20 om värdepappersmarknaden m. m.

Värdepappersmarknaden m. m.

Anf. 104 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 20 finns ett antal motionsyrkanden om värdepappersmarknaden.

Vi har från moderat ståndpunkt undvikit att ta ställning i ett antal av de yrkanden som finns i motionerna och därför avstyrkt dem. Orsaken är att fyra utredningar arbetar med dessa frågor. Det är värdepappersmarknads-

kommittén, som skall vara färdig med sitt uppdrag under innevarande år, ägarutredningen, som likaså skall vara klar under 1988, samt kreditmarknadsutredningen och försäkringsverksamhetsutredningen, som också i en mycket nära framtid kommer att bli föremål för övervägande, remissförfarande och beslut. Av den orsaken ansåg vi oss inte vilja ta ställning till ett antal nya frågor, som bl. a. väckts i de motionsyrkanden som föreligger i betänkandet.

I betänkandet finns ett antal reservationer. I några av dessa instämmer vi, eftersom de överensstämmer väl med tidigare ståndpunktstaganden som gjorts från moderat sida.

När det gäller reservationen om börsstyrelsens sammansättning gör vi den bedömningen att denna fråga mycket noga övervägs i värdepappersmarknadskommittén. Det är i dag osäkert vilken funktion börsstyrelsen kommer att få i framtiden. Därför kan det inte vara riktigt att riksdagen nu antar något uttalande eller fattar något beslut innan utredningens överväganden om värdepappersmarknadens organisation är klara.

I reservation 2 begärs tilläggsdirektiv till ägarutredningen, där man även skall analysera det institutionella ägandets betydelse för småföretagen. Det är ett tilläggsdirektiv som vi kan instämma i med anledning av det starkt ökade institutionella ägandet på den svenska aktiemarknaden.

I reservation 3 finns ett spridningskrav för börsnotering av aktier. Det som framförs i reservationen om viss översyn har vi stor förståelse för, men vi tycker att frågan om vilka spridningskraven skall vara vid börsintroduktion av fondpapper är en typisk fråga för avgörande i börsstyrelsen och inte i riksdagen.

Vad beträffar reservation 4 om försäkringsbolagens rätt att förvärva aktier vill vi avvakta den utredning som fortfarande arbetar. Även om den kanske inte så mycket kommer in på reservanternas förslag tycker vi att det ändå är riktigt att beredningen fullföljs innan beslut fattas i frågan.

Detsamma gäller bankers rätt att förvärva aktier, som behandlas i reservation 5. Vi tycker att kreditmarknadskommitténs pågående utredning skall avvaktas innan vi tar ställning.

Vi stöder reservation 6 om skattemässig stimulans av ett spritt ägande. Det är rimligt att Sverige försöker få en skattemässigt riktig behandling av aktieägandet som är jämförbar med vad som gäller i våra främsta konkurrensländer. Det skulle underlätta kapitalanskaffningen för svenskt företagande och göra det jämställt med företagandet i våra närmaste grannländer. Det vore mycket positivt och riktigt ur svensk konkurrenssynvinkel.

Reservationerna 7 och 8 är två alternativ till utskottsmajoritetens skrivning. Vi har själva avgivit reservation nr 7 därför att vi inte tycker att det är riktigt att i dag ta ställning till ett eventuellt förbud mot differentierad rösträtt på aktier, till hur stort det utländska ägandet i svenska företag skall få vara eller till om man skall införa några begränsningar av korsvist ägande. Detta är frågor som är under utredning, och betänkandet kommer att avlämnas under innevarande år. Vi tycker att ärendet skall beredas innan vi träffar några avgöranden. Vi har stor förståelse för vad som framförs i reservation nr 8 men kan ändå inte godta de resonemangen, eftersom utredningen ännu inte är klar.

I reservation nr 9 framförs ett välkänt borgerligt krav. Vi tycker inte att det är regeringens sak att ha synpunkter på vem som är styrelseordförande i den ena eller andra affärsbanken. Av det skälet upprepar vi vårt avståndstagande från detta.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna nr 2, 6, 7 och 9.

Anf. 105 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! En väl fungerande aktiemarknad är en av marknadsekonomins hörnstenar. Den gör det möjligt att sprida ägandet, och den förser näringslivet med riskvilligt kapital. Bl. a. därför är det här ett viktigt område för folkpartiet.

Det gäller inte minst när vi kommer in på åtgärder för att minska maktkoncentrationen i svenskt näringsliv. Att i en sådan diskussion förbise skattereglernas effekter på det individuella aktiesparandet går inte. Eller rättare sagt: Det borde inte gå. Men socialdemokraterna i utskottet klarar det konststycket. Man vill inte göra något "allmänt, slagordsbetonat uttalande", säger man. Punkt, slut!

De förslag socialdemokraterna avfärdar med så markerat ointresse för de mindre aktiespararna är bl. a.

- att avskaffa dubbelbeskattningen på aktier och
- att underlätta för anställda att spara i aktier i det egna företaget.

Det är inte "slagordsbetonat" att kräva ett skattesystem som inte straffar sparande i aktier. Sådana förändringar är tvärtom nödvändiga, om vi skall få till stånd en spridning av aktieägandet och därigenom minska maktkoncentrationen.

Det kan naturligtvis, herr talman, diskuteras om man skall ta ställning i frågor som berörs i pågående utredningar. Utskottsmajoriteten undviker konsekvent att göra det, och på flera punkter gör också folkpartiet det. I andra fall – det gäller t. ex. börsstyrelsens sammansättning, där vår inställning är klar – gör vi det inte.

Att folkpartiet anser att börsstyrelsen bör bestå av personer som är utsedda av börsmedlemmarna, börsföretagen och aktieägarna har vi markerat i flera olika sammanhang. Det vore snarast anmärkningsvärt om vi inte gjorde det här.

Även om värdepappersmarknadskommittén nu ser över börsens funktion och regler, bl. a. med anledning av folkpartiets krav, ger vi i vår motion vår syn på det som med ett sammanfattande begrepp kallas börsetik.

För den som tror på och försvarar marknadsekonomi och ett spritt enskilt ägande är det angeläget att börserna fungerar väl och att de aktiviteter som förekommer där uppfattas som legitima av en bred allmänhet. Under senare år har börserna utsatts för kritik, och i debatten framkommer med jämna mellanrum att det förekommer affärer som kan betraktas som tivelaktiga och i vissa fall olagliga. Och nästan alltid är det småspararna som förlorar.

Enkelt uttryckt handlar börsetik om likabehandling, dvs. om att alla aktieägare skall ha samma rättigheter. Det gäller framför allt tillgången på information; tillgången måste vara snabb, lika för hela marknaden, och

informationen måste vara korrekt. De affärer som det finns anledning reagera mot har framför allt inneburit brott mot denna etiska norm.

Det finns starka skäl att vidareutveckla och komplettera de rekommendationer och etiska regler som finns för transaktioner med aktier och liknande värdepapper. Bara ungefär hälften av alla aktieaffärer sker numera på börsen. Behovet av regelsystem gäller därför inte bara för de transaktioner som avser börsföretag utan även andra.

När det gäller att komma till rätta med tvivelaktiga aktiviteter menar vi att självsanering är att föredra framför en omfattande lagstiftning. Det kan, säger vi, bli aktuellt med lagändringar på någon punkt, men det bör inte vara den kungsväg som väljs. Regler som formuleras av näringslivet självt och börsstyrelsen skulle stärka näringslivets legitimitet i allmänhetens ögon. Dessutom skulle de ha den fördelen att de är mindre stela än lagar och därmed lättare kan anpassas till nu oförutsebara nya situationer och instrument på en mycket snabbt föränderlig marknad. Grunden för den kritik som förekommit är med några undantag inte att aktörerna brutit mot gällande regler utan att reglerna inte varit tillräckligt klara.

Vi ser med stort intresse fram emot vad värdepappersmarknadskommittén skall säga.

Folkpartiet lägger alltså stor vikt vid att sprida aktieägandet och därmed minska maktkoncentrationen. Med en rad åtgärder vill vi öka skyddet för småspararna på aktiemarknaden, och vi föreslår alltså bättre skatteregler med samma syfte.

Men det finns också en annan viktig utgångspunkt för våra förslag, nämligen att vi vill ha färre begränsningar och regleringar och mera av effektiv konkurrens.

Under senare år har vi kunnat följa vad konkurrensen har betytt på kapital- och försäkringsmarknaderna, där den drastiskt har ökat, inte minst tack vare internationaliseringen. Mot den bakgrunden anser vi att det är olämpligt att t. ex. banker och försäkringsbolag skall ha speciella begränsningar när det gäller hur stor andel de får äga i andra bolag.

En väl fungerande konkurrens är – på detta området liksom på alla andra – den bästa garantin för sparare och försäkringstagare. Men dessutom har bank- och försäkringsinspektionerna att ta till vara såväl kundernas som det allmännas intressen.

Slutligen en fråga som visserligen inte är ny men som är principiellt viktig och avslöjande för socialdemokraternas vilja att öka den statliga styrningen av näringslivet. Jag tänker på det faktum att regeringen sedan 1985 skall godkänna val av ordförande i de privata affärbankernas styrelser. Regeringens godkännande skall föregås av ett "formlöst samråd" mellan bankstyrelsen och regeringen. Ingen insyn finns. Inga motiv behöver anges, inga generella regler styr regeringsbesluten, och ingen möjlighet finns att överklaga. Om regeringen inte är nöjd med bankens förslag kan den utse någon annan till ordförande.

Lagen har såvitt jag kan förstå tillkommit för att tillgodose en opinion inom socialdemokratin för ett förstatligande av affärsbankerna. Detta krav har drivits på flera partikongresser men har hittills inte vunnit majoritet. Men på kongressen 1981 gick alltså det här kompromissförslaget igenom.

Det här är en av många socialdemokratiska reformer som innebär att gränsen mellan statens och näringslivets ansvar suddas ut. Den som har, eller aspirerar på att få, en ledande ställning inom bankvärlden blir beroende av regeringens välvilja.

Det här förfarings sättet hör inte hemma i en marknadsekonomi! Statens inflytande över näringslivet skall utövas med hjälp av generella regler, inte i formlösa förhandlingar bakom slutna dörrar.

Folkpartiet anser att det här systemet omgående bör avskaffas. Och systemet med statliga representanter i affärsbankernas styrelser bör försvinnas samtidigt. Folkpartiet har hela tiden varit emot också det, och vi har själva aldrig utsett några ledamöter på dessa poster.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som folkpartiet har undertecknat.

Anf. 106 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman och, skulle jag vilja tillägga, kvarvarande ledamöter och tappa personal! Ägarförhållandena i näringslivet har förändrats ganska kraftigt de senaste åren. Det har skett genom ett antal stora fusioner, och vi har också under den absolut senaste tiden upplevt hur stora företag i Sverige slås samman.

Det institutionella ägandet har också blivit ett ökat inslag i näringslivet. Investmentbolag, försäkringsbolag, AP-fonder och sedan också löntagarfonderna har kommit att äga företag, helt eller delvis, inom svenskt näringsliv. Det är mot den bakgrunden vi tycker att den sittande ägarutredningen med förtur bör ta upp detta, göra en ordentlig analys och komma med förslag till åtgärder som pekar på hur man kunde bryta det institutionella ägandet.

Centerns politik går ut på att främja småföretag, enskilt ägande och kooperativ företag. I ett näringsliv av den typen tycker vi att det institutionella ägandet inte passar in i den omfattning som det har fått de senaste åren.

Ett decentraliserat näringsliv och ett decentraliserat ägande innebär också att vi måste ställa ökade krav på spridning av aktier i samband med börsintroduktion av företag. Jag tycker att det mest graverande exemplet på hur man koncentrerar ägandet i samband med en börsintroduktion är börsintroduktionen av Procordia, där ju merparten av aktierna var i förväg destinerade till olika placerare. Därför efterlyser vi en större spridning på fler ägare.

Det innebär också att vi måste få rimligare skatteregler för aktieinnehav och aktiehandel än de som i dag gäller. Det är en fråga där de icke-socialistiska partierna har enats i reservation nr 6.

Slutligen vill jag mycket kort beröra frågan om val av styrelseordförande i affärsbankerna. Att de skulle utses av regeringen är en tanke som centern har avvisat alltsedan den ordningen introducerades i slutet av 1984. Vi avvisade den då, och vi avvisar den lika mycket nu. Med hänsyn till kammarens tid vill jag bara kort instämma i vad Christer Eirefelt anförde på den punkten.

Jag ber att få yrka bifall till de reservationer som utskottets centerledamöter har undertecknat, alltså reservationerna 2, 3, 6 och 9.

Anf. 107 SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas sex yrkanden i tre motioner, vilka alla delvis tas upp i andra sammanhang. De nu aktuella yrkandena gäller upphävande av Stockholms fondbörs börsmonopol, ändrade regler för sammansättningen av styrelsen för Stockholms fondbörs, effektivare sanktionsmöjligheter för börsstyrelsen, ägarförhållanden inom näringslivet samt upphävande av vissa bestämmelser om val av styrelseordförande i affärsbank.

Förutom frågan om val av styrelseordförande i affärsbank är yrkandena föremål för utredning eller remissbehandling, och det har ju tidigare framförts här. Dessa yrkanden får vi debattera när utredningarna och remissbehandlingarna är klara.

När det gäller val av styrelseordförande i affärsbank är min uppfattning att ordningen med en viss statlig medverkan är välmotiverad. Den möjliggör ett önskvärt inflytande från det allmännas sida vid dessa val utan långtgående ingrepp i det institutionella systemet. Utskottets majoritet har samma uppfattning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottsmajoritetens förslag och avslag på samtliga reservationer vid näringsutskottets betänkande nr 20.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

15 § Kammaren beslöt att ärendebehandlingen skulle fortsättas onsdagen den 23 mars.

16 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1987/88:93 om djurskyddslag, m. m.

1987/88:124 om god man och förvaltare

1987/88:130 om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

17 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1987/88:88 om ny strålskyddslag, m. m.

1987/88:Jo4 av Birgitta Hambraeus (c)

1987/88:Jo5 av Margareta Persson m. fl. (s)

med anledning av prop. 1987/88:98 om knivförbud i vissa fall m. m.

1987/88:Ju18 av Ingbritt Irhammar m. fl. (c)

1987/88:Ju19 av Göran Ericsson m. fl. (m)

Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 17 mars

1987/88:212 av *Alf Svensson* (c) till socialministern om situationen inom vårdsektorn:

Så gott som dagligen rapporterar TV, radio och tidningar om den svenska sjukvårdskrisen:

- 250 hjärtpatienter i Gävleborgs län står i kö för kranskärloperation
- patienter dör i väntan på operation
- läkare föreslår att patienter skall sändas exempelvis till England för operation
- enskilda tar lån på hundratusentals kronor för att få sin operation utförd utomlands
- på Radiumhemmet i Stockholm kommer, enligt professor Jerzy Einhorn, äldre cancerpatienter inte längre att kunna få strålbehandling, eftersom flera specialistsköterskor slutat
- det fattas en "ärskull" sjuksköterskor och intresset för sjuksköterskeutbildning sägs vara i avtagande.

Vittnesbörden från sjukvårdspersonal om den psykiskt påfrestande arbetsituationen är i det närmaste legio. Det är således uppenbart för alla att svensk sjukvård är i kris, att sjuka och svaga människor inte erhåller den vård och omsorg som anstår ett välfärdssamhälle.

Landsting efter landsting söker nu överträffa varandra i jakten på utbildad personal. Lönepåslag, semestererbjudanden, hjälp med bostad etc. utannonseras som lockbeten i den dragkamp som måhända kan hjälpa enstaka landstingsledningarna att slippa känna sig illa till mods, men som förvisso inte nämnvärt kan komma att förbättra den bekymmersamma situationen för vårt lands många sjuka.

Vilka initiativ avser sjukvårdsministern att vidta för att förändra situationen inom svensk sjukvård, för patienter och personal?

1987/88:213 av *Alf Svensson* (c) till miljö- och energiministern om Saabs etablering på Kockumsområdet i Malmö:

Regeringens medverkan till Saabs etablering på Kockumsområdet i Malmö har med all rätt rönt stor uppmärksamhet. Många har med fog gjort gällande att ett så centralt och naturskönt beläget område mer hade lämpat sig för bostadsbyggande än för tung industri. Det är emellertid fruktan för att en redan alltför hårt förorenad region skall drabbas av ytterligare miljöförstöring som självfallet väckt störst uppmärksamhet.

När regeringen gav Saab tillstånd att etablera sig på Kockumsområdet i Malmö gjordes det gällande att en förutsättning för etableringen var att bästa tillgängliga teknik för att rena utsläppen från fabriken skulle användas.

Nyligen har koncessionsnämnden för miljöskydd givit Saab löfte att släppa ut 65 ton lösningsmedel samt 500 kg freon om året. Lösningsmedel är cancerframkallande, och Malmö har redan i dag Sveriges högsta lungcancerfrekvens. År 1992 skall utsläppen av lösningsmedel ha minskat till 30 ton. 65 ton lösningsmedel är just den kvantitet som företaget självt önskat erhålla rätt att släppa ut. Koncessionsnämnden har således inte ställt några ytterligare krav, utöver de som företaget självt önskat, för de första åren, och utsläppsgränserna skall för övrigt prövas på nytt under 1992. Invånare i Malmöregionen kan självfallet inte annat än känna djup besvikelse över koncessionsnämndens uppenbara undfallenhet. Denna känsla av rädsla och vanmakt blir givetvis inte mindre av koncessionsnämndens uppmaning till Malmö kommun att inte bygga bostäder i fabriken närhet.

Det torde vara väl bekant för såväl koncessionsnämnden som för andra miljövärdande myndigheter att det finns reningsteknik som synnerligen radikalt skulle kunna minska utsläppen av lösningsmedel. Man kan således inte göra gällande att Saab och koncessionsnämnden uppfyller de krav som regeringen säger sig ha ställt som förutsättning för etableringar.

Regeringens miljöpolitiska proposition presenterades nära nog samtidigt som koncessionsnämndens ovan refererade beslut fick offentlighet. Diskrepansen mellan ord och handling måste te sig häpnadsväckande för de allra flesta.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga statsrådet:

Eftersom koncessionsnämndens beslut beträffande Saabs industrier på Kockumsområdet inte synes stå i överensstämmelse med de miljöpolitiska mål som regeringens proposition innehåller, vill jag fråga om regeringen avser att vidta några åtgärder.

19 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 17 mars

1987/88:404 av *Alf Wennerfors* (m) till statsrådet Bengt Göransson om elevers rätt till ledighet från skolarbetet:

Det har blivit alltmer vanligt att elever i grundskolan och deras föräldrar begär ledigheter – ofta en hel vecka – utöver de ordinarie ledigheterna såsom exempelvis jullov, februarilov och påsklov.

Olika principer huruvida sådana extra "semesterledigheter" skall beviljas tycks gälla i de olika skolkommunerna. I en del kommuner tycks sådana ledigheter beviljas utan inskränkningar. I andra kommuner är man strängare med hänvisning till att elevernas regelbundna skolgång är viktigare än allt annat. I några kommuner har grundskolerektorer beviljat ledighet för extra "semestervecka" med familjen endast under förutsättning att elevens ledighet tas igen under de ordinarie loven.

Stöder skolministern principen att elever i grundskolan i allt större omfattning skall erhålla extra ledigheter utöver de ordinarie loven?

Prot. 1987/88:86
17 mars 1988

1987/88:405 av *Elving Andersson* (c) till försvarsministern om helikopterdivisionen i Säve:

Meddelande om frågor

Återigen hotas verksamheten vid 2. helikopterdivisionen på Säve. Denna gång utreds möjligheterna att slå samman helikopterdivisionerna till en enhet med placering på Tullinge.

Det är av mycket stort värde att 2. helikopterdivisionen finns stationerad på Säve. Förutom de militära aspekterna och västkustens försvars- och incidentberedskap fyller också divisionen andra mycket angelägna uppgifter. Det gäller inte minst sjöräddning och annan service för bl. a. fiskare och övrig skärgårdsbefolkning. Helikopterdivisionen har också utvecklat ett mycket värdefullt samarbete med Mölndals sjukhus.

Jag vill därför fråga försvarsministern:

Är försvarsministern beredd att vidta åtgärder så att 2. helikopterdivisionen kan finnas kvar på Säve?

1987/88:406 av *Lennart Alsén* (fp) till industriministern om Karlskronavarvet:

Karlskronavarvets utsatta ekonomiska läge, till stor del beroende på ojämna beställningar från marinen, är en källa till stora bekymmer framför allt för de anställda. Varvet som ingår i den statliga Celsiuskoncernen behöver kompletterande beställningar för att bibehålla kompetens och kunnande. Regering och riksdag har enligt ett tidigare uttalande ett ansvar för varvet.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga industriministern vilka åtgärder han tänker vidta för att medverka till en förbättrad situation för Karlskronavarvet.

20 § Kammaren åtskildes kl. 22.24.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

Olof Marcusson

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Prot.

1987/88:86

Torsdagen den 17 mars

Talmannen 26

Andersson, John (vpk) 57

Boo, Karl (c) 70

Brunander, Lennart (c) 59

Claesson, Viola (vpk) 104, 113, 115

De Geer, Lars (fp) 60

Eirefelt, Christer (fp) 120

Eriksson, Per-Ola (c) 55, 122

Godin, Sigge (fp) 12, 27, 31, 37, 42, 109

Hagberg, Lars-Ove (vpk) 18, 28, 31, 38, 43, 65, 67, 76

Hasselström Nyvall, Ingrid (fp) 102, 108, 110, 115

Hölmkvist, Erik (m) 46, 51, 53

Hörnlund, Börje (c) 14, 27, 30, 36, 42

Jonsson, Göte (m) 81

Karlsson, Ove (s) 59

Kindbom, Bengt (c) 92, 98, 100

Lantz, Inga (vpk) 94, 98, 100

Lekberg, Sören (s) 96, 99, 100, 101

Lindberg, Mats (s) 58, 78

Lundberg, Sven (s) 49, 52, 54

Magnusson, Göran (s) 69, 70

Molén, Per-Richard (m) 75

Mårtensson, Ingela (fp) 90, 99, 100

Norberg, Gudrun (fp) 54

Nygårds, Sven-Åke (s) 123

Nyhage, Hans (m) 88, 98, 99, 101

Olsson, Martin (c) 117

Persson, Anita (s) 82

Persson, Karl-Erik (vpk) 47, 51, 53, 79

Peterson, Thage G. industriminister 33, 38, 44

Petersson, Hans, i Hallstahammar (vpk) 61, 65, 66, 70

Ronne-Björkqvist, Ingrid (fp) 83

Sandberg, Barbro (fp) 68

Sandéhn, Margit (s) 105, 108

Svensson, Alf (c) 85

Tillander, Ulla (c) 86

Ulander, Lars (s) 22, 29, 32

Wernersson, Yngve (s) 68

Westerberg, Per (m) 118

Vestlund, Iréne (s) 63, 66, 67

Wittbom, Bengt (m) 7, 26, 30, 35, 41

Wohlin-Andersson, Anna (c) 103, 107, 109, 111, 115, 116

Östrand, Olle (s) 113, 116

